

Kontrastivna analiza frazema sa zoonimskom sastavnicom motiviranom nazivima domaćih životinja u hrvatskom i španjolskom jeziku

Hajnić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:221295>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku Odsjek za romanistiku
Katedra za hrvatski standardni jezik Katedra za španjolski jezik

Nikolina Hajnić

**KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEMA
SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM
MOTIVIRANOM NAZIVIMA DOMAĆIH ŽIVOTINJA
U HRVATSKOM I ŠPANJOLSKOM JEZIKU**

Diplomski rad

23 ECTS-a

Mentorice:

prof. dr. sc. Bernardina Petrović
dr. sc. Maša Musulin

Zagreb, rujan 2023.

Ja, Nikolina Hajnić, kandidatkinja za magistru edukacije hrvatskog jezika i književnosti i magistru španjolskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat mogega vlastitog rada i da se temelji u potpunosti na mojim istraživanjima.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. FRAZELOGIJA I FRAZEMI.....	3
2.1. Povijesni pregled i problematika frazeologije.....	3
2.2. Frazeologija u užem i širem smislu.....	4
2.3. Razvoj hrvatske frazeologije.....	5
2.4. Pregled španjolske frazeologije.....	6
2.5. Terminološki pristup frazeološkoj jedinici.....	7
2.6. Podrijetlo frazema.....	9
2.7. Definicija i obilježja frazema.....	11
2.8. Poredbeni frazemi.....	13
2.9. Frazemske inačice.....	15
2.10. Motiviranost značenja frazema.....	16
3. STEREOTIPI O ŽIVOTINJAMA U FRAZEMIMA.....	19
4. KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKIH I ŠPANJOLSKIH FRAZEMA SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM MOTIVIRANOM NAZIVIMA ZA DOMAĆE ŽIVOTINJE.....	21
4.1. Korpus i metodološki okvir.....	22
4.2. Analiza korpusa.....	23
4.2.1.1. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>krava</i> i <i>vaca</i>	24
4.2.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>krava</i> i <i>vaca</i>	24
4.2.1.2. Djelomično ekvivalentni istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	25
4.2.1.3. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	26
4.2.1.4. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture.....	27
4.2.1.5. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, različite strukture.....	28
4.2.1.6. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>krava</i> nulte ekvivalencije.....	29
4.2.1.7. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>vaca</i> nulte ekvivalencije.....	30

4.2.2. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>bik</i> i <i>toro</i> i <i>bikić</i>	30
4.2.2.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	31
4.2.2.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	31
4.2.2.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture.....	32
4.2.2.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>bik</i> nulte ekvivalencije.....	34
4.2.2.4.1 Hrvatski frazem nulte ekvivalencije sa sastavnicom <i>bikić</i>	34
4.2.2.5. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>toro</i> nulte ekvivalencije.....	34
4.2.3. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>vol</i> i <i>buey</i>	36
4.2.3.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	36
4.2.3.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	37
4.2.3.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>vol</i> nulte ekvivalencije.....	38
4.2.3.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>buey</i> nulte ekvivalencije.....	39
4.2.4. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>tele</i> , <i>telac</i> i <i>ternero</i>	40
4.2.4.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	40
4.2.4.2. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>tele</i> nulte ekvivalencije.....	41
4.2.5. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>svinja</i> , <i>prase</i> , <i>prasac</i> , <i>krmača</i> , <i>cerdo</i> , <i>puerco</i> , <i>guaro</i> i <i>marrano</i>	42
4.2.5.1. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>svinja</i> i <i>cerdo</i>	43
4.2.5.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	43
4.2.5.1.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	44
4.2.5.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>svinja</i> nulte ekvivalencije.....	45
4.2.5.1.4. Španjolski frazem sa sastavnicom <i>cerdo</i> nulte ekvivalencije.....	46
4.2.5.2. Hrvatski frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>prase</i> i <i>prasac</i>	46
4.2.5.2.1. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>prase</i> nulte ekvivalencije.....	47
4.2.5.2.2. Djelomično ekvivalentni frazemi sa sastavnicom <i>prase</i> , istog sadržaja, različite strukture.....	47
4.2.5.3. Frazemi sa sastavnicom <i>krmača</i> i <i>prasaica</i>	47

4.2.5.3.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	48
4.2.6. Zoonimski frazemi sa sastavnicom <i>ovca</i> , <i>oveja</i> i <i>ovčica</i>	48
4.2.6.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	49
4.2.6.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	50
4.2.6.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	51
4.2.6.4. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, a različite strukture.....	51
4.2.6.5. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>ovca</i> nulte ekvivalencije.....	53
4.2.6.5.1. Hrvatski frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>ovčica</i>	53
4.2.6.5.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, a različite strukture	
4.2.7. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>ovan</i> i <i>carnero</i>	53
4.2.7.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	53
4.2.7.2. Djelomično ekvivalentan frazem slična sadržaja i različite strukture.....	54
4.2.7.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>ovan</i> nulte ekvivalencije.....	54
4.2.7.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>carnero</i> nulte ekvivalencije.....	55
4.2.8. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>janje</i> , <i>janješce</i> , <i>janjac</i> , <i>cordero</i> i <i>borrego</i>	55
4.2.8.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	55
4.2.8.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	56
4.2.8.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	56
4.2.8.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>janje</i> nulte ekvivalencije.....	57
4.2.8.5. Španjolski frazem nulte ekvivalencije.....	58
4.2.8.5.1. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>borrego</i> nulte ekvivalencije.....	58
4.2.9. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>koza</i> i <i>cabra</i>	59
4.2.9.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	59
4.2.9.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	60
4.2.9.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>koza</i> nulte ekvivalencije.....	61
4.2.9.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>cabra</i> nulte ekvivalencije.....	62
4.2.10. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>jarac</i> , <i>jarčina</i> , <i>cabrón</i> i <i>cabronazo</i>	62

4.2.10.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	62
4.2.10.2. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>jarac</i> nulte ekvivalencije.....	63
4.2.10.2.1. Hrvatski frazem sa sastavnicom <i>jarčina</i> nulte ekvivalencije.....	63
4.2.10.3. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>cabrón</i> nulte/djelomične ekvivalencije (sličan sadržaj, različita struktura).....	64
4.2.11. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>jare</i> i <i>chivo</i>	64
4.2.11.1. Djelomično ekvivalentan frazem istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	64
4.2.11.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	64
4.2.11.3. Hrvatski frazemi nulte ekvivalencije.....	65
4.2.11.4. Španjolski frazem nulte ekvivalencije.....	65
4.2.12. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>konj</i> i <i>caballo</i> , <i>ždrijebe</i> i <i>kobila</i>	65
4.2.12.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	66
4.2.12.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih.....	67
4.2.12.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	69
4.2.12.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>konj</i> nulte ekvivalencije.....	71
4.2.12.5. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>caballo</i> nulte ekvivalencije.....	73
4.2.12.6. Hrvatski frazem sa sastavnicom <i>ždrijebe</i> djelomične ekvivalencije – isti sadržaj, različita struktura.....	75
4.2.12.7. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>kobila</i> nulte ekvivalencije.....	76
4.2.13. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>magarac</i> , <i>burro</i> i <i>asno</i>	76
4.2.13.1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	77
4.2.13.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, jednakog oblika, različite jedne sastavnice ili više njih.....	77
4.2.13.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture.....	78
4.2.13.4. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, a različite strukture...	79
4.2.13.5. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>magarac</i> nulte ekvivalencije.....	80
4.2.13.6. Hrvatski frazemi sa sastavnicom <i>magare</i> nulte ekvivalencije.....	81
4.2.13.7. Španjolski frazemi sa sastavnicom <i>burro</i> nulte ekvivalencije.....	82
4.2.13.8. Španjolski frazemi sa zoonimskom sastavnicom <i>burra</i> (hrv. <i>magarica</i>).....	83

4.2.13.8.1. Frazemi nulte ekvivalencije.....	83
4.2.13.8.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture.....	84
4.2.14. Frazemi sa zoonimskim sastavnicama <i>mazga, mula</i> i <i>mulo</i>	84
4.2.14.1. Frazemi djelomične ekvivalencije istog sadržaja, različite strukture.....	84
5. ZAKLJUČAK.....	85
6. LITERATURA.....	87
SAŽETAK.....	93
SUMMARY.....	93
PRILOG: POPISI FRAZEMA UPARENIH PREMA STUPNJU EKVIVALENCIJE	
1. Potpuno ekvivalentni frazemi.....	95
2. Djelomično ekvivalentni frazemi.....	96
2.1. Isti sadržaj, jednak oblik, različita jedna sastavnica ili više njih.....	96
2.2. Isti sadržaj, različita struktura.....	97
2.3. Sličan sadržaj, različita struktura.....	99
2.4. Sličan sadržaj, različita jedna sastavnica ili više njih.....	100
3. Hrvatski frazemi nulte ekvivalencije.....	100
4. Španjolski frazemi nulte ekvivalencije.....	105
ŽIVOTOPIS.....	108

1. UVOD

Životinje, posebice domaće, važan su dio čovjekova života, obitavaju s njim, hrane ga, uveseljavaju, radna su mu snaga, ali i prijatelji. Taj se bliski odnos zrcali i u jeziku pa ljudi često svoje osobine uspoređuju sa životinjskima te tako oblikuju izraze čije se značenje temelji na stereotipnim razmišljanjima ili stvarnim ljudskim i životinjskim osobinama. Takve su prispodobe vidljive od davnina, u Bibliji, basnama, antičkim pričama, a postojane su i danas. Veza između čovjeka i životinja neraskidiva je te oni opstaju zahvaljujući jedni drugima i to se odražava i u stvaranju frazema i oblikovanju njihovih značenja. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom među najčešćima su u brojnim svjetskim jezicima jer su životinje bile, a i danas su, nepresušan izvor svakodnevne inspiracije.

U ovome se diplomskom radu kontrastivno analiziraju i uspoređuju frazemi sa sastavnicom „domaća životinja – sisavac“ u jednom slavenskom i jednom romanskom jeziku – hrvatskom i španjolskom. Iz korpusa su izostavljene domaće životinje – sisavci koji spadaju u kategoriju kućnih ljubimaca – psi i mačke te je istraživački fokus na životinjama koje se nazivaju farmškima. Pronađeni su frazemi motivirani predodžbama i stereotipima o domaćim životinjama, ali i stvarnim činjenicama o njima i čovjekovim iskustvom.

Cilj je rada bio pronaći i analizirati frazeološki korpus s odabranim zoonimskim sastavnicama te ih kontrastivno analizirati i formirati frazemske parnjake potpune, djelomične i nulte ekvivalencije. Građa je prikupljena iz triju hrvatskih frazeoloških rječnika i triju španjolskih: *Frazeološkoga rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* Josipa Matešića (1982.), *Hrvatskoga frazeološkog rječnika* Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radovana Venturina (2003.), *Rječnika hrvatskih animalističkih frazema* Ivane Vidović Bolt i suradnika (2017.), *Diccionario de dichos y frases hechas* Alberta Buitrage (1995.), *Diccionario fraseológico del español moderno* Fernanda Varele i Huga Kubartha (2004.) i *Diccionario fraseológico documentado del español actual* Manuela Seca, Olimpije de Andrés i Gabina Ramosa (2005.).

Diplomski se rad sastoji od uvoda, povijesnoga pregleda i osnovnih teorijskih polazišta hrvatske i španjolske frazeologije, objašnjenja definicije, podrijetla, terminologije i obilježja frazeoloških jedinica u obama jezicima, zatim slijede objašnjenja motiviranosti značenja frazeoloških jedinica, konceptualnih metafora ČOVJEK JE ŽIVOTINJA i ŽIVOTINJA JE ČOVJEK i pojma stereotipa, s naglaskom na postupke kojima se oblikuju stereotipi o

životinjama. Potom slijedi potpoglavlje o poredbenim frazemima, a nakon toga objašnjenje kontrastivnoga pristupa analizi frazeološkoga korpusa. Zatim se nabrajaju nazivi životinja odabranih za korpus ovoga rada i razlozi toga odabira. Središnji dio rada čini analiza prikupljene frazeološke građe pisana na način da se zasebno za svaku od odabranih životinja analiziraju frazemi – najprije potpuno ekvivalentni, zatim djelomično ekvivalentni i na kraju frazemi nulte ekvivalencije, hrvatski pa nakon njih španjolski. Nakon analize slijedi zaključak, a kao prilog su dodane tablice sa svim frazemima iz korpusa rada, raspoređenim i uparenim prema stupnju ekvivalencije.

2. FRAZEOLOGIJA I FRAZEMI

Frazeologija je ustaljena znanstvena disciplina snažno povezana s leksikologijom i paremiologijom koja balansira između, unutar i izvan njihova područja djelovanja te je na njezinim počecima bilo teško izdvojiti i utemeljiti jasne i nedvosmislene razlike između jedinica koje pripadaju svakoj od spomenutih disciplina. Uzimajući u obzir stalno pojavljivanje frazeologije na granici drugih jezikoslovnih disciplina, moglo bi se reći da je njezino područje rada bilo ničija, ali i svačija zemlja jer su kombinacije i sveze riječi budile velik interes istraživača iz raznih lingvističkih škola i grana, ali samu srž i pripadnost tih sveza nisu znali definirati.

2.1. Povijesni pregled i problematika frazeologije

Engleski se termin *phraseology* u 17. stoljeću rabio za skupove ili priručnike jezičnih izraza i sintagmi, a u 18. se odnosi na zbroj jezičnih veza, signalizira prazne riječi, izraze bez pravoga i punog značenja te fraze (Vidović Bolt 2011: 13). Već se 1500. godine pojavila prva zbirka o neraščlanjivim svezama riječi, *Adagia* Erazma Roterdamskog, u kojoj je zabilježeno više od 3000 poslovice, uzrečica i veza riječi prenesenoga značenja (Ruiz Gurillo 1997: 17). Na temelju recentne literature može se zaključiti da je čak i davno prije utemeljenja frazeologije kao samostalne znanstvene discipline bilo poznato i prihvaćeno da se uz taj termin vezuje skup riječi, kompleksniji izraz, sveza više riječi, a spominjala se i njihova stilsko posebnost i preneseno značenje. Međutim, zbog već spomenutog isprepletanja s leksikologijom i paremiologijom te otežanog razlučivanja razlika između leksikološke, paremiološke i frazeološke jedinice, frazeologija se službeno profilirala i izdvojila kao samostalna disciplina tek sredinom 20. stoljeća (Filipović Petrović 2017: 41)

Švicarski je filolog Charles Bally početkom 20. stoljeća intenzivno proučavao frazeologiju tvrdeći da u jeziku postoje dvije osnovne vrste sveza riječi: jedne stalne i nepromjenjive, a druge nestalne i promjenjive (Filipović Petrović 2017: 41). Stalne i nepromjenjive sveze imaju smisao i značenje samo u toj određenoj i ustaljenoj kombinaciji te se uče zajedno sa svojim, najčešće jednim i jedinstvenim, značenjem kako bi se mogle

primijeniti u odgovarajućem kontekstu. Godine 1947. ruski jezikoslovac Viktor Vladimirovič Vinogradov objavljuje *Osnovne tipove frazeoloških jedinica u ruskom jeziku* te se time postavljaju temelji današnjeg razumijevanja frazeologije (Fink Arsovski 2002: 6). Iz njegova se rada preuzimaju osnovna obilježja frazema: preneseno i slikovito značenje, ekspresivnost i nezamjenjivost bilo koje od frazeoloških sastavnica njegovim sinonimom (Vidović Bolt 2011: 17). Takvo shvaćanje postaje nit vodilja za daljnje utvrđivanje i preciziranje obilježja koja frazeme odvajaju od poslovice, kolokacija i ostalih stalnih sveza riječi. Ruska je frazeološka škola značajno utjecala na proširivanje proučavanja frazema u ostalim slavenskim i općenito u europskim jezicima te se vremenom korpus frazeoloških radova i istraživanja razvio i proširio na impresivan broj studija, članaka, knjiga, ali i jednojezičnih i višejezičnih rječnika koji uglavnom obuhvaćaju standardne, ali i druge inačice frazema poput dijalektalnih i žargonskih.

Današnje tumačenje pojma *frazeologija* dvojako je: prvo se odnosi na jezikoslovnu disciplinu koja proučava frazeme, sveze riječi s prenesenim značenjem, a drugo na cjelokupan korpus frazema nekog jezika. To što frazeologija proučava specifične sveze riječi, njezina je temeljna razlika u odnosu na leksikologiju koja proučava značenje samostalne riječi.

2.2. Frazeologija u užem i širem smislu

Tijekom procesa osamostaljivanja frazeologije i njezina razvijanja kao samostalne znanstvene discipline bilo je važno utvrditi njezino točno područje djelovanja te se pojavilo razgraničenje na frazeologiju u užem i frazeologiju u širem smislu.

Frazeologija u užem smislu obuhvaća ustaljene desemantizirane sveze riječi koje se reproduciraju u gotovu obliku usvojenu dugom i čestom uporabom, sastavnice koje čine te sveze uglavnom su stabilnog i nepromjenjivog redoslijeda. Frazeologija u užem smislu proučava frazeološke sraslice (*u tren oka*), frazeološke cjeline (*vatreno krštenje*), frazeološke sveze (*goruće pitanje*), frazeološke izraze (*krv nije voda*) te poslovice i krilatice (Vidović Bolt 2011: 16). Potonje su dvije skupine osjetljivo područje te se neće naći u frazeološkim rječnicima nekih jezika, među njima i hrvatskoga, iako se promatraju unutar frazeološkog područja djelovanja zbog svoje ustaljenosti.

Frazeologija u širem smislu proučava sveze riječi čije sastavnice nisu desemantizirane ili su djelomično desemantizirane te obilježja takvih frazema nisu konotativno značenje, ekspresivnost ni idiomatičnost jer neke njihove sastavnice ne gube svoje leksičko značenje. Struktura im je čvrsta i cjelovita te je riječ o terminološkim izrazima koji pripadaju određenom području, primjerice, medicinski termini: *kokošje sljepilo*, *kravlje ludilo*, *ptičja gripa*, *svinjska gripa*, zoološki: *sredozemna medvjedica*, *morska krava*, *morski pas*, *morski krastavac*, ekonomski: *crna burza* (Vidović Bolt 2011: 16).

2.3. Razvoj hrvatske frazeologije

Hrvatska se frazeološka škola svojim temeljnim postavkama razvija, kao i većina europskih frazeologija, pod utjecajem ruske škole, a slavistica Antica Menac, koja je bila na čelu zagrebačke frazeološke škole, među istaknutijim je imenima hrvatskih frazeoloških početaka. Njezin je rad iz 1971. godine, *O strukturi frazeologizama*, označio početak hrvatskih frazeoloških istraživanja jer je riječ o prvom hrvatskom znanstvenom frazeološkom članku, objavljenom u časopisu *Jezik*. S obzirom na to da je diplomirala slavistiku, unutar čega i ruski jezik i književnost, bavila se proučavanjem i uspoređivanjem hrvatske i ruske frazeološke građe te time oblikovala smjer daljnjim istraživanjima i promicanjima hrvatske frazeologije koja su bazu koju je ona postavila nadograđivala novim spoznajama. Autorica je i *Rusko-hrvatskog ili srpskog frazeološkog rječnika* (1979.), prvog frazeološkog rječnika s ovih prostora. (Kovačević, 2012: 4)

Druga značajna hrvatska frazeološka škola, utemeljena zaslugom slavista Josipa Matešića, *mannheimska* je škola. S radom je počela gotovo paralelno sa zagrebačkom frazeološkom školom, a središte joj je bilo u Mannheimu jer se profesor Matešić tamo preselio 1969. godine kada postaje redoviti profesor i direktor Slavenskog seminara Sveučilišta u Mannheimu (Fink-Arsovski 2020: 115). Tako taj njemački grad postaje postaje frazeološkim i frazeografskim centrom u kojemu stručnjaci okupljeni oko profesora Matešića sastavljaju frazeološka djela čiji je značaj prepoznat i međunarodno (Jembrih 2020: 154).

Josip Matešić i suradnici tako su, između ostaloga, zaslužni za prvi jednojezični hrvatski frazeološki rječnik, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1982.). Taj je istaknuti frazeolog imenovao i definirao ključna obilježja frazema o kojima će više biti riječi

u nastavku rada. Ta su obilježja postala nit vodilja za razumijevanje frazema u užem smislu te ga precizno određuju što je bilo iznimno važno za daljnja proučavanja tih jedinica te njihovo razlikovanje u odnosu na, primjerice, kolokacije i poslovice (Kovačević 2012: 9).

Iako nepovezana usko ni s jednom od hrvatskih frazeoloških škola, još je jedna značajna hrvatska frazeologinja svojim radom zadužila početke razvoja ove lingvističke grane u Hrvata. Riječ je o Jasni Melvinger, književnici, jezikoslovki i sveučilišnoj profesorici koja je svojim znanstvenim radovima iz područja frazeologije vješto propitala i objasnila problematična područja te discipline i tako utrla put ostalim ranim frazeološkim istraživanjima.

Važno je spomenuti i *Hrvatski frazeološki rječnik* iz 2003. Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radomira Venturina. (Vidović Bolt, 2011: 15)

Svi radovi hrvatske frazeologije objavljeni od 1970. do 2015. godine obuhvaćeni su *Bibliografijom hrvatske frazeologije* Željke Fink-Arsovski i suradnika (Fink-Arsovski, Ž. i sur 2017.).

2.4. Pregled španjolske frazeologije

Prvi spomen frazeologije u španjolskome jeziku datiran je krajem 15. stoljeća kada su se počele prikupljati kombinacije riječi i strukture točno određenog i stabilnog značenja. Tada su se pojavile prve zbirke poslovice i izreka te su tadašnja istraživanja i prikupljanja građe zapravo bila paremiološkog, a ne frazeološkog karaktera (Ruiz Gurillo 1997: 18). Razvoj frazeologije kakva se poznaje u današnjem smislu i kontekstu počinje, kao i u većini europskih zemalja, sredinom 20. stoljeća. Rad koji predstavlja zaokret u španjolskim frazeološkim istraživanjima je *La introducción a la lexicografía moderna (Uvod u modernu leksikografiju)* Julia Casaresa iz 1950. godine. Casares proučava idiomatske izraze, lokucije, poslovice, izreke i ostale sveze riječi te ističe njihove međusobne razlike i posebnosti, klasificira ih. Prijašnji su autori u većini slučajeva samo pisali zbirke izraza te njihove objašnjenja, bez navođenja strukturnih razlika (Wu Fan 2014: 111).

Pravi procvat španjolske frazeologije počinje 80-ih godina prošlog stoljeća. Godine 1980. Alberto Zuluaga Ospina u svojem doktorskom radu analizira *frazeološke jedinice* i

ustaljene izraze, od sveza sastavljenih od najmanje dviju riječi do cijelih rečenica. Istražio je semantičko-funkcionalnu vrijednost ustaljenih izraza te ih podijelio na *lokucije* i *izjave*. Lokucijama su potrebni ostali elementi kako bi se formirao cjelovit izraz, dok izjave stoje samostalno jer je riječ o rečenicama. Lokucije su i u današnjim španjolskim frazeološkim istraživanjima jedan od triju ključnih termina za frazeološke jedinice koje rabe španjolski lingvisti te je definicija Zuluaga Ospine postavila temelj za njihovo razumijevanje. (Szyndler, 2014: 32-33)

Zadnjih je 30-ak godina vrlo plodonosno razdoblje španjolske frazeologije te su izdani brojni priručnici, monografije i rječnici. Značajni su rječnici iz 2004. godine: *Diccionario fraseológico documentado del español actual* Manuela Seca. te *Diccionario fraseológico del español moderno* Fernanda Varele. Gloria Corpas Pastor autorica je priručnika *Manual de fraseología española* (1996.) koji je utro put važnim znanstvenim istraživanjima, kao i *Aspectos de fraseología teórica* Leonor Ruíz Gurillo (1997.).

Rječnik Španjolske kraljevske akademije, *El Diccionario de la Real Academia Española*, definira frazeologiju kao „jezikoslovnu granu koja proučava fraze, izreke, idiomatske izraze, poslovice i druge jedinice potpuno ili djelomično stabilnog i nepromjenjivog redoslijeda.“

2.5. Terminološki pristup frazeološkoj jedinici

Frazeološka jedinica koja svojim semantičkim sadržajem najbolje izražava srž problematike ove jezične discipline jest: „ni na nebu ni na zemlji“. Naime, imenovanje osnovne frazeološke jedinice jednako je kolebljivo kao i samo definiranje postavki te jezikoslovne grane. Osnovni je razlog tome različito viđenje frazeološke jedinice te neusuglašeno shvaćanje njezinih obilježja. Suvremena frazeološka terminologija uglavnom se oslanja na pojmove izvedene od grčke riječi φράσις (npr. *frazem* ili *frazeološka jedinica*) ili ἰδίωμα (*idiom*). Zajednički etimoni mogu se u različitim jezicima rabiti za isti referent, ali se i odnositi na različite referente, zbog čega je prevođenje frazeološkog nazivlja iz drugoga jezika često izazovan zadatak (Parizoska, J., Stanojević, M. 2018: 611.). O okvirima europske, pretežito slavističke tradicije prevladavaju nazivi s korijenom *fraz-* koji podrijetlo ima u φράσις (*frázis*), što znači *izričaj*. Riječ je o terminima poput *fraza*, *frazeologizam*,

frazeologem, frazeološka jedinica. Izraz koji se koristi kao gotovo univerzalan i razumljiv u okviru suvremenih frazeoloških istraživanja u različitim jezicima jest *frazeološka jedinica* (španj. *unidad fraseológica*) (Parizoska, J., Stanojević, M. 2018: 612) *Frazeologizam* je termin s dvojakim značenjem: označava osnovnu jedinicu frazeološkog sustava, ali se rabi i samo kao naziv za ekspresivne frazeološke jedinice (Kovačević 2012: 7).

Frazeolozi iz zagrebačke frazeološke škole na počecima su svoga rada koristili termin *frazeologizam* po uzoru na rusku školu čiji im je rad bio nit vodilja za istraživanje. S vremenom su ga zamijenili terminom *frazem* koji se tvorbenom analogijom podudara s nazivima jedinica drugih jezikoslovnih grana: *fonem, morfem, leksem* (Filipović Petrović, 2018: 46)

Termin *idiom* koji je uvriježen, primjerice, u anglosaksonskoj frazeološkoj terminologiji osjetljivo je područje rasprave jer upućuje na jedno od obilježja frazeoloških jedinica: idiomatičnost. Idiomatičnost se odnosi na nemogućnost izvođenja značenja iz frazeoloških sastavnica – ne može se izvesti iz zasebnog značenja svake od sastavnica, ali ni iz njihove značenjske kombinacije, već je dokučivo samo ako govornik poznaje preneseno značenje koje nosi ta frazeološka jedinica (Zuluaga Ospina 1980: 22). Definicije frazema i idioma se poklapaju, no zbog naklonjenosti ruskoj terminologiji, a i drugačijeg značenja termina *idiom* u hrvatskome jeziku, ta se dva izraza ne koriste kao sinonimi u hrvatskoj frazeološkoj terminologiji.

U španjolskoj se frazeologiji ranije koristio termin „ustaljeni izraz“ (*expresión fija*) koji je izravno upućivao na obilježje koje obuhvaća sve frazeološke jedinice, za razliku od idiomatičnosti. Čest je bio i naziv „leksikalizirana višerječna jedinica“ (*unidad pluriverbal lexicalizada*) koji također ukazuje na jedno od istaknutih obilježja frazeoloških jedinica – višerječnost. Suvremeni radovi prihvatili su termin *unidad fraseológica* (*frazeološka jedinica*) zbog njegove raširenosti i stabilnog značenja u većini frazeoloških škola diljem Europe (Corpas Pastor 1996: 18).

Španjolska frazeologija, prema Corpas Pastor (1997), svojim istraživanjima obuhvaća četiri tipa frazeoloških jedinica: rutinske formule, kolokacije, sintagme i frazeološke izjave (*enunciados fraseológicos*) ili paremije. *El Diccionario de la Real Academia Española* definira frazeologiju nabrajajem naziva jedinica koje pripadaju toj lingvističkoj grani - *ustaljene fraze* (*frases hechas*), *figurativni izrazi* (*locuciones figuradas*), *metafore* (*metáforas*), *ustaljene usporedbe* (*comparaciones fijadas*), *idiomatski izrazi* (*modismos*) i

izreke (refranes). Jedinice koje su ekvivalentne poimanju frazema u hrvatskome jeziku te će biti dio korpusa ovoga rada jesu *modismos*, odnosno *idiomatski izrazi*. Idiomatski izrazi (*modismos*) definirani su kao stabilne sveze riječi koje funkcioniraju kao jedna cjelina s vlastitim značenjem koje se ne izvodi iz doslovnih značenja njihovih komponenti iako su ga neke od komponenti zadržale. Nadalje, prenose se usmeno te su nastale u narodu, specifične su za određeni jezik i teško prevodive na druge jezike, osim u slučaju internacionalizama. Važno im je obilježje i nepromjenjivost, iako tijekom dugotrajne aktivne uporabe mogu pretrpjeti poneku promjenu. Ne moraju nužno biti cjelovite rečenice, poput poslovice (*refranes*), već služe za nadopunu, obogaćivanje ili naglašavanje (Núñez Cabezas 2001:159). Igor Melchuk ih u svojoj tipologiji (2001.) naziva *frasemas completos (potpuni frazemi)* ili *expresiones idiomáticas* (idiomatski izrazi). Njihovo se značenje, prema njegovu objašnjenju, ne izvodi iz značenja niti jedne njihove sastavnice, što znači da su sve sastavnice doživjele semantičku preobrazbu.

2.6. Podrijetlo frazema

S obzirom na njihovo podrijetlo frazemi se mogu podijeliti na: nacionalne frazeme, frazeme stranoga nacionalnog karaktera, općeeuropske frazeme (biblijske frazeme, frazeme motivirane mitološkim ili povijesnim likovima i događajima, izreke poznatih ličnosti, frazeme općega značenja, novije frazeme) (Turk 1994: 40 – 42), frazeme iz narodne književnosti, frazeme koji vuku podrijetlo iz različitih znanosti i područja ljudskog djelovanja (npr. glazbe, sporta, kazališta, pomorstva) te frazeme koji potječu iz različitih žargona (Menac 2007: 16 – 17).

Kada se frazeme promatra u okviru neke nacionalne frazeologije prva su asocijacija frazemi koji su nastali u tome jeziku te su specifični za iskustva njegovih govornika. Naime, jezik je ogledalo ljudske svijesti i uma te je svaki jezik kreacija određene sociolingvističke zajednice, jedinstvena kreacija koja služi izražavanju njihove vlastite vizije svijeta, temeljene na njihovim iskustvenim doživljajima i stvarnim i konkretnim potrebama. (Szyndler, 2014: 16-17) Nacionalni su frazemi originalni i slikoviti te ih je nemoguće prevesti na drugi jezik. Obilježavaju ih folklorni i drugi specifični nacionalni motivi koji puno govore o narodu i

njegovim običajima, geografskim fenomenima te važnim povijesnim događajima (*i mirna Bosna, ispraviti krivu Drinu, udariti u druge diple*) (Turk 1994: 38).

Općeeuropski frazemi one su frazeološke jedinice koje se pojavljuju u većini europskih jezika noseći isto ili slično značenje te se strukturno podudaraju. U toj se skupini ističu biblijski frazemi čije je značenje u svakome jeziku jednako zbog toga što proizlaze iz jedinstvenog tumačenja *Biblije* i njezinih izraza jednakog u svim europskim kršćanskim zajedničama (*zlatno tele, bacati biserje pred svinje, nositi svoj križ, nevjerni Toma*) (Turk 1994: 40 – 41). U *Bibliji* se često spominju životinje rabeći se za prisposode, pouke, usporedbe i simbole te je značajan broj animalističkih frazema biblijskoga podrijetla (Jelaska 2014: 164).

Mitološki i povijesni frazemi oslanjaju se na antičke mitove te istaknute povijesne događaje (*Ahilova peta, trojanski konj, Gordijski čvor*) (Turk 1994: 41).

Frazemi iz općepoznatih književnih klasika također nalaze svoje mjesto u frazeološkim korpusima velikog broja europskih jezika (*biti ili ne biti, borba s vjetrenjačama*) (Menac 2007: 16).

Brojni su frazemi, među njima i zoonimski, općega značenja te se mogu pronaći u različitim europskim jezicima, ali im izvor nije potvrđen te nije poznato koji im je ishodišni jezik niti iz kojega su teksta izvađeni (*imati u krvi, probiti led*). (Turk, 1994: 42).

Frazemi koji se podudaraju u različitim jezicima zbog toga što su posuđeni iz jednoga jezika imaju različita obilježja posuđivanja. Neki se jeziku primaocu prilagođavaju u većoj mjeri, neki u manjoj, neki nimalo, a neki u potpunosti. Neki se frazemi prenose bez prevođenja te se prilagođavaju samo izgovorno, a neki se potpuno ili djelomično kalkiraju (Menac 2007: 110.).

Frazeloške jedinice s podrijetlom iz različitih područja ljudske aktivnosti, poput znastvenih, sportskih i umjetničkih potvrđuju činjenicu da je jezik u službi ljudske djelatnosti i potreba te izražava percepcije skupina koje pripadaju istome društvu, ali imaju različite spoznaje svijeta, saznanja, interese te različite izražajne potrebe. Slično je i sa žargonskim frazemima.

2.7. Definicija i obilježja frazema

Definicija frazema ovisi o obilježjima koja se u određenom jeziku pripisuju toj jedinici te zbog toga varira i nije univerzalna. Antica Menac (2007.) frazem definira kao osnovnu jedinicu frazeološkoga jezičnog sustava, a da bi se razumjelo što se pod tim podrazumijeva, objašnjava temeljnu razliku između *slobodnih* i *frazeoloških sveza* određujući njihova obilježja. U slobodnim svezama riječi svaka od sastavnica zadržava svoje značenje te je značenje cijele sveze ukupnost značenja njezinih sastavnica. Sastavnice se biraju slobodno i spontano tijekom govornog procesa, ovisno o kontekstu u kojemu ga govornik rabi i značenju koje im želi atribuirati (Menac 2007: 9). Primjeri su: *pisati pismo*, *čitati novine*, *izgubiti ključeve*.

Frazeološke su sveze one sveze riječi čije sve sastavnice ili barem neke od njih gube svoje značenje pa značenje cijele sveze nije kombinacija značenja njenih sastavnica. One ne nastaju spontano tijekom govora, nego ih govornik poznaje otprije, u njegovu su mentalnom leksikonu smještene zajedno s riječima te ih bira na jednak način na koji bira i riječi, ciljano i zbog njihova naučenog značenja, npr. *imati putra na glavi*, *nemati dlake na jeziku*, *žrtveno janje* (Menac 2007: 9).

Ako se u obzir uzme i definiciju frazema kao „ustaljenog izraza čvrste strukture“ (Fink-Arsovski 2002.) može se zaključiti da je temeljno obilježje koje čvrsto i jasno određuje frazem njegova ustaljenost te čvrsta veza između sastavnica, uvjetovana ponajviše jedinstvenim značenjem koje se ne može dijeliti na svaku sastavnicu zasebno. Matešić je 1982. napisao da su frazemi „jedinice jezika značenjskoga karaktera koji se kao cjelina reproduciraju u govornom aktu, raspoložujući pri tome najmanje dvjema punoznačnim (autosemantičkim) riječima, od kojih barem jedna upućuje na semantičku pretvorbu, jedinice koje, zbog sposobnosti uklapanja u kontekst, poput svake druge riječi, mogu vršiti sintaktičku funkciju u rečenici.“ (Matešić 1982: 6) Dakle, promatrajući njegovu definiciju mogu se navesti ova temeljna obilježja frazema: punoznačnost najmanje dviju sastavnica, čvrsta veza među sastavnicama, ustaljenost uporabe, idiomatičnost, nedjeljivost te uklapanje u kontekst. Ostala su obilježja frazema: ekspresivnost, slikovitost, konotativno značenje i reproduktivnost (Fink-Arsovski prema: Hrnjak 2014: 11).

U španjolskoj se frazeologiji ističu četiri definicije frazeoloških jedinica te se njima mogu sažeti i odrediti ključna obilježja tih jedinica. Zuluaga (1980: 16) definira frazeme kao stalnu kombinaciju riječi, a s time se slaže i Ruiz Gurillo (1997: 14) koja piše da je frazem „stalna kombinacija riječi koja predstavlja neki stupanj nepromjenjivosti te ponekad idiomatičnosti.“ Corpas Pastor (1996: 20) ističe višerječnost te govori o frazemima kao leksičkim jedinicama koje čine minimalno dvije riječi, a njihov je maksimum na razini složene rečenice. Penadés Martínez (1999:11) u svojoj definiciji također spominje da je riječ o višerječnoj kombinaciji s visokim stupnjem formalne i značenjske nepromjenjivosti.

Obilježje frazema oko kojega se slaže većina lingvista njihova je stabilnost i čvrsta struktura. Za razliku od slobodnih sveza riječi, ne nastaju spontano svaki put iznova tijekom govornog procesa, već je njihov oblik unaprijed određen. S ovim je dvama obilježjima čvrsto povezana i reproduktivnost. Naime, svoju stabilnost frazemi duguju ustaljenoj dugotrajnoj uporabi koja je njihovo značenje učinila općepoznatim i općeprihvaćenim širokom krugu govornika nekoga jezika (Fink Arsovski 2002: 6).

Značenje frazema nepromjenjivo je i jedinstveno te se ne uzima u obzir značenje svake sastavnice zasebno, već se barem jedna desemantizira, a često se desemantiziraju sve sastavnice ili gotovo sve. Primjerice, frazem *nemati dlake na jeziku* znači „govoriti otvoreno“, a to nije moguće zaključiti iz samostalnih značenja njegovih sastavnica (Menac 2007: 11).

Značajka je frazema koja se izravno nadovezuje na prethodno objašnjeno desemantiziranje njihovih sastavnica idiomatičnost. Idiomatičnost se inače odnosi i na ono „koje pripada idiomu“, odnosno, tipično je i specifično za neki određeni jezik te odražava anomalije nekoga jezika motivirane, primjerice, običajima, tradicijom ili vjerovanjima njegovih govornika (Szyndler 2014: 80). Na sličan se način može promatrati i idiomatičnost kao obilježje frazema: njihovo je značenje također specifično i jedinstveno jer nije rezultat značenja pojedinačnih sastavnica, nego se stvara unikatno značenje za čije je razumijevanje potrebno poznavati podrijetlo i kulturološku pozadinu koji čine njegov temelj (Piñel López 1997: 260). Prema Matešiću (1982: 12) barem je jedna od komponenti frazema poprimila novo značenje te se cjelovit frazem svojim značenjem uklapa u neki kontekst na isti način na koji se uklapaju leksemi jer nije riječ o skupu riječi koji mogu stajati kao zasebni tekst.

Ostala su istaknuta semantička obilježja frazema slikovitost, ekspresivnost i konotativnost, kao i metaforičnost. Fink-Arsovski (2002: 6) objašnjava odražavanje slikovitosti u „dubinskoj strukturi frazema, tzv. semantičkom talogu“. Semantički se talog

odnosi na predožbu iz pojedinačne svijesti te se njome razumije značenje frazema. Sastavnice frazema su desemantizirane, a ta desemantizacija može biti potpuna, djelomična ili nulta. Potpuno su značenjski preoblikovane i promijenjene sve sastavnice frazema, djelomičnom samo neke, a nulta označava frazeme kod kojih značenjske preobliske nema, no tada nije riječ o frazemima u užem smislu. (Fink-Arsovski: 2002: 6) Ekspresivnost se vezuje uz frazeme zbog njihova stilski obilježenog karaktera, oni nisu stilski neutralni jezični izrazi te govornik njihovom uporabom emocionalno boji svoj iskaz te pokazuje stav i subjektivan doživljaj. (Menac, 2007: 20)

Polazna je definicija frazema koja će se rabiti u razumijevanju korpusa frazema prikupljenih u ovome radu Matešićeva jer on ističe važnost punoznačnosti najmanje dviju sastavnica frazeološke jedinice, a svi se zoonimski frazemi iz korpusa ovoga rada odlikuju tim obilježjem.

2.8. Poredbeni frazemi

Od svih skupina frazema najbrojniji su oni poredbene strukture. Oni izražavaju jedan semantički odnos, usporedbu, te su time određena i njihova strukturalna obilježja, zbog čega je riječ o posebnom semantičko-strukturalnom frazemskom tipu. Obično se sastoje od dvaju dijelova: same usporedbe i upravnog dijela kojemu se ta usporedba priključuje (Melvinger 1984: 129). Komponenta koja se uspoređuje naziva se *A-dijelom*, a komponenta s kojom se uspoređuje *C-dijelom*, *B-dio* je poredbeni veznik (Fink-Arsovski 2002: 12). Takvi frazemi u rečeničnome okviru imaju ulogu priložne oznake, predikata ili atributa (Melvinger 1983.: 129). Najučestaliji je oblik takvoga frazema s usporednim dijelom koji se sastoji od priložnoga veznika *kao* (ili *poput*) i imenice koja se najčešće priključuje glagolu, pridjevu ili imenici (*pjevati kao slavuj, zdrav kao bik, mrak kao u rogu*). Usporedba se može priključiti i prilogu ili trpnome pridjevu (*jasno kao dan, zbijeni kao sardine*), ali i sama po sebi tvoriti frazem, bez upravnoga dijela (*kao pas na lancu*). Moguće su i sljedeće strukture poredbenih frazema: priložni veznik *kao* i imenički par priključeni glagolu (*slagati se kao pas i mačka*), usporedba koja sadrži veznik *kao* i još najmanje dva člana koji međusobno nisu ni u subordinativnom ni u koordinativnom odnosu, nego pripadaju različitim sintagmama te su priključeni glagolu pridjevu ili čine samostalni frazem (*trčati kao ždrijebe pred rudo, pun kao*

šipak koštica), veznik *kao* i trpni pridjev koji može biti proširen imenicom priključeni glagolu ili pridjevu ili kao samostalni frazem (*govoriti kao navijen, gol kao od majke rođen*), usporedba s ustrojtvom zavisnog dijela načinske rečenice sa složenim veznikom *kao da*, pridodana glagolu, pridjevu ili imenici ili kao samostalni frazem (*derati se kao da je kome krava stala na nogu*) (Melvinger 1983.: 130 – 131).

Sa semantičkog su aspekta pojedine komponente poredbenih frazema desemantizirane. Kod većine frazema te vrste nedeseantiziran je *A-dio*, odnosno komponenta koja se uspoređuje, dok *C-dio*, komponenta s kojom se uspoređuje, ima izraženo konotativno značenje te se snažno potencira značenje *A-dijela*. Za razumijevanje *C-dijela* često je potreban širi kontekst te motiviranost nastanka te usporedbe, bila ona iz neke znanosti, povijesnoga događaja, mitova, Biblije, stereotipa. Tako, primjerice, riječ *akrap* mora biti jasna i poznata govorniku da bi shvatio značenjsku jačinu frazema *ružan kao akrap*. *C-dio* poredbenoga frazema desemantizira se na način da se ističe samo jedno svojstvo pojma s kojim se uspoređuje ili pak manji broj svojstava. Snijeg je i hladan i moker, mek, pahuljast, ali je za oblikovanje usporedbe u frazemu *bijel kao snijeg* bitno i naglašeno samo njegovo svojstvo bjeline, tj, njegova boja. Snažno je potencirano i istaknuto značenje jednoga od svojstava pojma odabranog za usporedbu (Fink-Arsovski 2002: 29 – 30).

Manja skupina poredbenih frazema ima desemantiziran *A-dio* (*čvrst kao paučina, mlad kao rosa u podne*), dok kod nekih ne postoji logična semantička veza između *A-dijela* i *C-dijela* (*jasno kao pekmez, prost kao šlapa*) (Fink-Arsovski 2002: 34).

Zbog svoje slikovitosti i snažnoga konotativnoga značenja poredbeni frazemi ne mogu se svrstati u jedinice *frazeologije u širem smislu*, a zbog nedovoljnoga stupnja desemantiziranosti jer uvijek barem jedna sastavnica zadržava svoje značenje, nisu ni potpuno uklopljeni u *frazeologiju u užem smislu*. Na granici se ne nalaze jedino poredbeni frazemi bez *A-dijela* kod kojih je desemantizacija potpuna (*kao bik na gmajni, kao pas na lancu*) (Fink-Arsovski 2002: 35).

Poredbeni se frazemi, sa stajališta kognitivne lingvistike, mogu konceptualno grupirati te se tako može analizirati semantički talog na temelju kojega je nastalo značenje pojedine grupe frazema. Značenjska se podloga tih koncepata nalazi u kulturi, baštini, naslijeđu i mentalitetu pojedine zajednice. Koncepti se dijele u dvije velike skupine: one koje se odnose na čovjeka (vanjština, osobine, stanje, odnos prema radu, život u izobilju i siromaštvu, međuljudski odnosi, odnos prema jelu, način kretanja, brojnost) i one koje se odnose na

predmete (količina, boja, težina, tvrdoća, veličina, oštrina, ljepota, čistoća, toplinsko stanje, starost) (Fink-Arsovski 2002: 37 – 61).

2.9. Frazemske inačice

Iako su čvrstoća strukture frazema i njihova nepromjenjivost istaknuti kao jedno od njihovih temeljnih obilježja, postoje i frazemske inačice: inačice istoga frazema s promijenjenom jednom ili više sastavnica. Neke su od tih promjena nužne te se događaju zbog uklapanja frazema u ustrojstvo rečenice čiji je dio. Tako do zamjene može doći zbog promjene gramatičkoga značenja, primjerice, alternacije svršenog ili nesvršenog vida (*primiti/primati k srcu, dirnuti/dirati u srce*), kao i promjene gramatičkog oblika – deklinacije, konjugacije, roda (Menac 2007: 13).

Neki frazemi imaju sintaktičke varijacije te se, ovisno o kontekstu, mijenja odnos subjekta i objekta, pojam ili radnja na koju se taj frazem odnosi jednaki su, ali prikazani s dvaju aspekata: *dati košaru* komu i *dobiti (primiti) košaru* od koga, *ostati na cjedilu* i *ostaviti na cjedilu* koga (Menac 2007: 13).

Česte su zamjene jedne od sastavnica njenim sinonimom ili semantički bliskom riječi (*časna (poštena) riječ* ili *našla krpa (vreća) zakrpu*). Uporaba dijalektnih sinonima također je uobičajena (*kao brod bez kormila (timuna)*). Moguća je i zamjena sastavnice riječju koja joj nije nimalo semantički bliska ili joj je čak antonim (*gdje je bog (vrag) rekao laku noć, gledati kao tele u nova (šarena) vrata*). Do takve zamjene dolazi iz više razloga: namjernog izbora suprotne krajnosti, usporedbe različitog podrijetla koja se nalazi u podlozi, izlaska nekih riječi iz upotrebe ili zbog toga što neke riječi, iako u svom temelju semantički potpuno različite, frazemu daju isti smisao (Menac 2007: 12-13).

Zanimljiv je slučaj frazema s leksičko-semantičkom varijacijom u čijim se inačicama pojavljuju riječi suprotna značenja te nastaju frazemski antonimski parovi. Takva zamjena dovodi do promjene značenja frazema, za razliku od ostalih dosad opisanih zamjena (*izvući tanji/deblji kraj, gledati kroz crne/ružičaste naočale*) (Menac 2007: 14).

Moguće su i leksičko-kvantitativne inačice te neki frazemi mijenjaju opseg sastavnica, ali značenje pritom ostaje isto (*žedan krvi i mesa i žedan krvi*).

Poredak sastavnica frazema također se često opisuje stalnim i nepromjenjivim, no moguće je i njegovo variranje. Takvi frazemi nisu potpuno okamenjenog oblika te je zbog toga redosljed njihovih sastavnica podložan promjenama, ali značenje se time ne mijenja (*vrela krv, krv vrela*).

Ovisno o opsegu, razlikuju se tri tipa frazema: fonetska riječ, sveza riječi i frazemska rečenica. Fonetska se riječ sastoji od jedne punoznačne riječi ili više nepunoznačnih koje zajedno čine jednu naglasnu cjelinu (*ni kapi, bez pardona*) (Vidović Bolt 2011: 22). Najbrojniji su tip sveze riječi koje se sastoje od dvije punoznačne i jedne ili više nepunoznačnih riječi. Prema sintaktičkoj ulozi dijele se na: imeničke, glagolske, pridjevske, priložne. Ta se uloga određuje prepoznavanjem glavne sastavnice te funkcije koju ona obavlja u rečenici u koju je uvrštena. Glavna je sastavnica glagolskih frazema glagol te su oni obično u funkciji predikata (*biti komu na grbači, dati petama vjetra*), imeničkih je imenica te su u funkciji objekta ili subjekta (*zadnja rupa na svirali, žrtveno janje*), itd. (Filipović Petrović 2017: 54). Frazemske rečenice imaju više sastavnica nego što ih imaju skupine riječi te mogu formirati samostalnu rečenicu, ali se i uklapati u druge rečenice (*makar ja i na kozi oralu*) (Vidović Bolt 2011: 23).

2.10. Motiviranost značenja frazema

Nekadašnji tradicionalni pogledi na značenje frazema isticali su njihovu arbitrarnost. Značenje frazemske niza riječi smatralo se semantički neraščlanjivim te neprikladnim za analizu. Njegovo je porijeklo nekad bilo metaforičko, ali vremenom se ta metaforičnost izgubila te se na frazeme gleda kao na mrtve ili okamenjene metafore koje govornici uče bez ideje o njihovu značenju. Kognitivnolingvistička istraživanja opovrgnula su tu teoriju i ukazala na postojanje različitih mehanizama koji objašnjavaju motiviranost značenja frazema. Osim metafore ističu se: usporedba, metonimija i konvencionalno znanje (Broz 2015: 38).

Da bi se neka lingvistička jedinica mogla nazivati frazemom, značenje njenih sastavnica mora biti pomaknuto i preoblikovano te one zajedno poprimaju novo i jedinstveno značenje motivirano iskustvom s nekom drugom pojavom, pojmom, događajem ili doživljajem iz izvanjezične stvarnosti. Prenosjenje značenja frazemske sastavnice vrlo je često metaforičko ili metonimijsko. Za današnje razumijevanje pojmova metafore i

metonimije najviše se može zahvaliti knjizi *Metaphors We Live By* Lakoffa i Johnsona. Autori samim naslovom ukazuju na to da su metafore i metonimije isprepletene s našom svakodnevicom. Taj pogled kognitivne lingvistike ističe da ta dva koncepta mogu biti dijelom jezičnog izražavanja samo ako su postale dijelom pojmovnih struktura, one su pojavnosti koje su dio ljudskog uma te su usađene u njega zahvaljujući iskustvu. Dakle, kako su i metafora i metonimija zapravo dio pojmovnih struktura, kognitivna lingvistika upotrebljava pojmove *konceptualna (pojmovna) metafora* te *konceptualna (pojmovna) metonimija*. Konceptualna metafora podrazumijeva razumijevanje jednog pojma (*kognitivne domene*) pomoću druge kognitivne domene na temelju usporedbe po njihovoj sličnosti. Prva je domena *izvorna*, a druga *ciljna* te je nužno poznavati izvornu domenu kako bi se razumjela ciljna (Raffaelli 2015: 177 – 178). Primjerice, u konceptualnoj metafori SMRT JE SAN (Kružić, Tanacković Faletar 2019: 401) *san* je izvorna, a *smrt* ciljna domena. Fizički izgled i položaj tijela umrloga podsjećaju na spavanje te otud proizlazi usporedba tih dvaju koncepata. Bitno je poznavati obilježja izvorne domene, u ovom slučaju sna, kako se manifestira i percipira, kako bi se moglo razumjeti poveznicu s ciljnom domenom i spojiti te dvije različite domene na temelju sličnosti. Konceptualne su metafore iskustveno utemeljene te se ono što nam je na bilo koji način iskustveno udaljenije prikazuje onime što nam je iskustveno bliže (Raffaelli 2015: 179). San je nešto svakodnevno, dok je smrt puno udaljeniji pojam, s njom se tijekom života susrećemo u rjeđim prilikama te ju je potrebno objasniti nečime što nam je dobro poznato.

Metonimija, pak, povezuje dvije bliske domene koje olakšavaju razumijevanje nekog pojma (Raffaelli 2015: 180). Frazem *mirisati na tamjan* (Kružić, Tanacković Faletar 2019: 408) u sebi sadrži konceptualnu metonimiju REZULTAT ZA UZROK. Naime, tamjan se doista koristi prilikom čina pokapanja pokojnika kako bi se odala počast Bogu te ga se tako moli da grešnu dušu primi k sebi. Taj čin u ovoj konceptualnoj metonimiji zamjenjuje pojam *smrt*. Domena rezultata (miris tamjana) stoji umjesto domene uzroka (smrti zbog koje se taj tamjan koristi).

Konceptualna metafora ČOVJEK JE ŽIVOTINJA jedan je od glavnih pokretača nastanka zoonimskih frazema.

Poznati su neki koncepti u kojima se čovjek i životinja miješaju i postaju jedno biće u kojemu se isprepliću animalni nagoni i ljudska razumna samokontrola, poput Sfinge ili Kentaura. U basnama je ljudsko u životinjama naglašeno te iskarikirano do razine potpunog preklapanja životinjskog ponašanja s ljudskim, životinje glume ljudska stanja, osjećaje,

postupke i misli. Za svaki se životinjski lik razvio jedinstven obrazac te se on nastavlja i u filmovima, crtanim filmovima i romanima, a ustalio se i u svakodnevnom govoru i usporedbama. Tretiranje životinja kao ljudi te njihovo počovječenje posebno se ističe u ponašanju prema kućnim ljubimcima koji dobivaju ljudska imena te tretman vrlo sličan tretmanu djeteta (Visković 2009: 51 – 52). Navedeni primjeri su antropocentrični, a ne zoocentrični poput spomenute metafore ČOVJEK JE ŽIVOTINJA, ali zoocentričnost zapravo često proizlazi iz antropocentričnosti. Za čovjeka se kaže da je poput neke životinje, primjerice, da je lav te se time podrazumijeva da je hrabar i neustrašiv, no hrabrost i neustrašivost ljudske su psihičke osobine, ne životinjske (Visković, 2009: 55). Karakteriziranje instinktivnog ponašanja životinje temelji se često na ljudskim osobinama te se time jezično ostvaruje konceptualna metafora ŽIVOTINJA JE ČOVJEK. Konceptualna metafora ŽIVOTINJA JE ČOVJEK odražava ljudsku potrebu za tumačenjem svijeta i njegovih fenomena s ljudske razine (Milić 2013: 199 – 200). Antropomorfizam i zoomorfizam tako se međusobno zrcale i prikrivaju.

Sustav konceptualnih metafora Lakoffa i Turnera temelji se na hijerarhijskoj organizaciji. Čovjek se nalazi na samome vrhu te objedinjuje prirodno fizičko, biološko, instinktivno i razumsko ponašanje. Povezano s time ističe se metafora GENERALNO JE SPECIFIČNO kojom se na pitanja iz „višega reda“ odgovara opisima „nižega reda“ (Lakoff, G., Turner, M. 1989: 162). Tako se čovjekov težak i naporan rad opisuje i predočuje radom pčele u košnici, a učenje bez razumijevanja papiginom sposobnošću da bez razumijevanja oponaša zvukove koje je čula.

Koncept opisivanja ljudskoga ponašanja životinjskim dijeli se u četiri važne poddomene znanja o određenoj životinji: VELIČINE, OBLIKA, PONAŠANJA i ODNOSA S LJUDIMA, a rabe se se za referiranje na čovjekov IZGLED, KARAKTER, INTELEKT i MORAL (Milić 2013: 202).

Koncepti koji pripadaju izvornoj domeni, odnosno poddomeni, u brojnim slučajevima nisu oblikovani prema objektivnoj, već stereotipiziranoj stvarnosti.

3. STEREOTIPI O ŽIVOTINJAMA U FRAZEMIMA

Pojam stereotipa prvenstveno se vezivao uz tehničke znanosti jer je stereotipija postupak koji se rabi u tiskarskoj tehnologiji, otiskuju se složeni tiskovni oblici nepokretnim slogom te se kao produkt dobiva stereotip, metalna ploča odlivena od matice. Takav se produkt teško može promijeniti (Kolbas 2013: 10). Stereotip se kasnije odvojio od svojeg primarnog značenja te se taj termin rabi u raznim disciplinama: defektologiji, psihologiji, geografiji, lingvistici, povijesti. U kontekstu društvenih znanosti prvi ga rabi Walter Lippman u svojoj knjizi *Javno mnijenje* iz 1922. On stereotipe definira kao uređenu i konzistentnu sliku svijeta kojoj su prilagođene ljudske navike, ukusi, sposobnosti, osjećaji. Nisu stvarna i objektivna slika svijeta, nego slika svijeta kojemu su ljudi prilagođeni i kakvim ga doživljavaju (Lippman 1995: 76). Mrežno izdanje *Hrvatske enciklopedije* iz 2020. stereotip opisuje kao „sklop pojednostavljenih i pretjerano uopćenih osobina koje se pridaju svim pripadnicima neke društvene skupine“. Te se osobine razlikuju ovisno o kulturi ili zajednici te ih njezini pripadnici primjenjuju, često i bez promišljanja, na sve pripadnike skupine na koju se određeni stereotip odnosi. Okolina u kojoj ljudi žive i preživljavaju često je preplavljujuća i teška za savladavanje, puno je različitih informacija u kojima se teško snaći i evaluirati ih na ispravne načine. Ljudi zbog toga prihvaćaju stereotipe kao neko općeprihvaćeno i univerzalno znanje o nekome ili nečemu te tako organiziraju i klasificiraju svoju stvarnost (Kolbas 2013: 16). Oni olakšavaju komunikaciju tvoreći temeljna znanja o određenim ljudima i temama te govornike opskrbljuju informacijama neophodnim za brzo snalaženje. Stereotipi u svojoj srži i primarnoj namjeni nisu negativni, ali mogu ograničiti čovjekove poglede te oslabjeti njegov osjećaj za uočavanje individualnih obilježja pripadnika stereotipizirane skupine. Također, mogu biti usmjereni samo na negativna obilježja te zanemarivati pozitivna, čak i ako ta prevladavaju. Tako neko obilježje može postati tipično za neku skupinu ljudi ili životinja te ono koje većina govornika prvo vezuje uz tu skupinu, a u stvarnosti nije dominantno (Krizmanić 2010: 81).

Životinje ne mogu bez čovjeka, čovjek ne može bez životinja. Na svojim je počecima čovjek bio jedna od životinja, tek nešto više u hijerarhiji od ostalih životinja, evoluirao iz reda primata te se vodio preživljavačkim instinktima, postupno se prilagodio sjedilačkom načinu života, razvio kulturu, običaje, govor, prekrpio golo tijelo i bose noge, prestao jesti isključivo sirovu hranu koju je netom prije ubio ili iščupao vlastitim rukama. Odvojio se od životinja te

ih počeo pokoravati i pripitomljivati zahvaljujući razvijenijem mozgu i kognitivnim sposobnostima, moći racionaliziranja i zatomljavanja prvotnog instinkta. Unatoč tome, i dalje su životinje njegov važan, glavni, a ponegdje i jedini izvor hrane, odjeće i sirovina. Začetnik kulturne zoologije u Hrvatskoj, Nikola Visković, uspostavlja temelje razumijevanja odnosa čovjeka i životinja te vrijednosti koju životinjski svijet predstavlja ljudskome. Najstariji su čovjekovi načini privređivanja povezani uz životinje: stočarstvo, ribarstvo, lov. Stoka se još naziva i *blagom* jer je ona nekada doista i bila pravo blago, glavnica i kapital. Izraz *pecunia*, naziv za obiteljsku imovinu te kasnije za novac dolazi od latinske riječi *pecus*, što znači *ovca* i indoeuropskoga *peku*, što znači *stoka*. I naziv bivše hrvatske valute, *kune*, potječe od vrijednosti kunina krzna (Visković 2009: 14-15). Unatoč podčinjenosti životinja i osviještenosti činjenice da je čovjek dominantnija vrsta, prisutna je određena razina poštovanja životinja pa čak i štovanja. U sustavima totemizma brojna su animalna oličenja i metamorfoze božanstava, demoni, heroja. Vjeruje se u animalne reinkarnacije te je razvijena bogata zoo-simbolika magijskih i vjerskih sustava, a u kršćanskim je vjerovanjima životinja „sustvorenje“. Životinje su često simboli uz koje se vezuju različite ljudske vrline i mane, ponašanja i postupci (Visković 2009: 16-17).

Kako bi što bolje uspostavili temelje i pravila suživota sa životinjama te iz njega izvukli maksimalnu korist, ljudi su kroz povijest životinjama pripisali određene stereotipe kojima tumače i klasificiraju njihova ponašanja. Životinjske se navike i ponašanja često pogrešno tumače korištenjem antropocentričnog sustava vrijednosti na koje utječu tradicija, vjera i okolina. Čovjekova perspektiva polazište je promatranja životinjske perspektive (Bunk, A., Opašić, M. 2011: 238). Generičke osobine koje pripadaju i ljudima i životinjama mogu se opravdano pripisivati i jednim i drugima, dok se osobine poput moralne svijesti, krivnje, uračunljivosti i sl., životinjama pripisuju neopravdano te je takvo karakteriziranje neprihvatljivo (Visković 2009: 54-55). Takva zloraba jezika oblikuje stereotipe koji su direktno povezani s korisnošću ili nekorisnošću neke životinje čovjeku (Bertoša 1999: 68).

Negativna obilježenost frazema motiviranih stereotipima o životinjama ne proizlazi samo iz nekorisnosti određene životinje jer su, primjerice, i krava i konj vrlo korisne životinje te motiviranost frazema *glup kao krava* ili *glup kao konj* proizlaze iz drugoga izvora. Taj je izvor čovjekova intelektualna dominacija te viđenje domaćih životinja kao svladanih, podređenih, glupih i sposobnih jedino za izvršavanje teških fizičkih poslova i služenje čovjekovim potrebama. S druge strane, divlje su životinje nedostižne, neukrotive, njima su ljudi fascinirani kao tajnom, prijatnom, ljepotom (Visković 2009: 17).

4. KONTRASTIVNA ANALIZA HRVATSKIH I ŠPANJOLSKIH FRAZEMA SA ZOONIMSKOM SASTAVNICOM MOTIVIRANOM NAZIVIMA ZA DOMAĆE ŽIVOTINJE

Frazemi se u većini slučajeva analiziraju sa semantičke, strukturne i sintaktičke strane te se proučavaju njihova značenja i semantičke karakteristike, leksički sastav i glavna komponenta te uključivanje i funkcija u rečeničnome ustrojstvu (Fink-Arsovski 2002: 8). Pojavljuju se i drugi suvremeni pristupi frazemaškoj analizi poput psiholingvističkog, didaktičkog, dijalektološkog te kontrastivnog koji će se rabiti u istraživanju u sklopu ovoga rada.

Za shvaćanje postavki kontrastivne analize frazema važno je upoznati se s teorijom prevođenja te poteškoćama koje taj postupak donosi. Forko (2009: 95) definira prevođenje kao „proces u kojem se jezična jedinica iz izvornog jezika zamjenjuje odgovarajućom jedinicom u ciljnom jeziku“. Takva tvrdnja o prevođenju omogućava da se taj proces čini jednostavnim te se može pretpostaviti da su svi jezici međusobno lako prevodivi i usporedivi zbog lake zamjene jedinica jednoga jezika jedinicama drugoga jezika. Ipak, mnogo je jedinstvenih izraza u svakome jeziku obilježenih kulturnim i ostalim specifičnim kontekstualnim informacijama poznatima samo izvornim govornicima kojima je teško pronaći ekvivalent u drugome jeziku koji bi vjerno i potpuno prenio njihovo značenje. Upravo su frazemi jedinice koje se odlikuju spomenutim obilježjem te je poprilično zahtjevno prenijeti njihovo značenje iz jednoga jezika u drugi pritom ne izgubivši sociokulturološke posebnosti, a istovremeno učiniti jasnim i prilagođenim za govornike jezika na koji se prevode. Ponekad dolazi do pojave *leksičkih praznina* te je nemoguće pronaći adekvatan izraz u jeziku primatelju koji bi odgovarao uvjetima kvalitetnog i potpunog prenošenja svih značenjskih aspekata izraza iz jezika davatelja (Forko 2009: 95).

Kod prevođenja frazema bitnije je što potpunije prenijeti njihov sadržaj pa su odstupanja u izrazu uobičajena, doslovni je prijevod vrlo rijetko moguć. Zbog toga je nužno dobro poznavanje i kulture jezika s kojega se prevodi, ali i materinskoga te se tako pronalaze značenjski ekvivalenti koji će govornicima jezika primatelja moći prizvati iste ili što sličnije semantičke asocijacije kao kod govornika jezika davatelja (Forko 2009: 93 – 95).

Glavni je cilj kontrastivne analize dvaju jezika usporedba dvaju ili više jezičnih sustava te prema određenim kriterijima utvrditi njihove sličnosti i razlike (Kružić 2011: 147). Razlikuju se teorijska i primijenjena kontrastivna analiza frazema, prva daje teorijske modele za uspoređivanje, dok druga proučava sličnosti i razlike na konkretnom primjeru dvaju ili više jezičnih sustava ili podsustava (Kružić 2011: 148 – 149). Temeljni je pojam kontrastivne lingvistike *ekvivalencija* te se razlikuju potpuna ili apsolutna, djelomična ili parcijalna i nulta ekvivalencija. Potpuno ili apsolutno ekvivalentni izrazi podudaraju se značenjem, strukturom i pozadinskom slikom (*vuk u janjećoj koži* i *lobo con piel de cordero*), djelomično ili parcijalno ekvivalentni imaju sličnu pozadinsku sliku, isto značenje, ali značajno drugačiji izraz (*kao muha bez glave* i *como vaca sin cencerro*), a nulta ekvivalencija podrazumijeva potpuni izostanak podudaranja u izrazu, značenju i pozadinskoj slici (Turk, Opašić 2008: 20–25).

Najčešća je djelomična frazemska ekvivalencija, dok se potpuna može pojaviti u jezicima bliskoga podrijetla čiji su govornici u sličnom sociokulturološkom i geografskom okruženju, ali i kod jezika koji su potpuno različiti podrijetlom. U drugom se slučaju gotovo uvijek radi u internacionalnim frazemima (Spahić 2020: 379).

4.1. Korpus i metodološki okvir

U ovome će se radu usporediti i analizirati frazemi sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome i španjolskome jeziku. Područje istraživanja i prikupljanja građe ograničeno je na korpus koji obuhvaća domaće životinje iz razreda sisavaca koje ne spadaju u kućne ljubimce, životinje koje su uz čovjeka od davnina, pripitomljene u suživotu na uglavnom čovjekovu korist. U građu su ušli svi frazemi sa sastavnicom naziva odabranih životinja, ali i oni s pridjevima izvedenima od njihovih imena. Svrha je rada usporediti dva prikupljena korpusa te objasniti pronađene podudarnosti i razlike. Kulturološki je riječ o bliskim narodima pa se očekivao određen stupanj sličnosti te podudaran dio predožbi o proučavanim životinjama. Unatoč tome, jer je ipak riječ o jezicima iz različitih jezičnih porodica, a postoje i različiti sociološki uvjeti, ali i povijesni utjecaji te utjecaji jezičnih stereotipa i izraza iz jezika okolnih naroda, brojne su i razlike i nepodudaranja koje je potrebno razjasniti.

Polazni je jezik hrvatski te građu čine frazemi sa sastavnicom naziva sljedećih životinja: krava, bik, vol, tele (telac), svinja (prasac, prase, krmača), ovca (ovčica), ovan, janje (janješce, janjac), koza, jarac, jare (kozlič), konj, kobila, ždrijebe, magarac, magarica, mazga, mula. U španjolskome se dijelu korpusa nalaze frazemi s nazivima sljedećih životinja: vaca (*krava*), toro (*bik*), buey (*vol*), ternero (*tele*), cerdo/puerco/guarro/marrano (*svinja*), cordero (*janje*), borrego (janje staro godinu do dvije), oveja (*ovca*), carnero (*ovan*), chivo (*jare*), cabra (*koza*), cabrón (*jarac*), caballo (*konj*), burro/asno (*magarac*), burra (*magarica*) i mulo (*mula*).

Izvori za prikupljenu građu bila su tri hrvatska i tri španjolska frazeološka rječnika. Korišteni su hrvatski rječnici: *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Josipa Matešića (1982.), *Hrvatski frazeološki rječnik* Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radovana Venturina (2003.) te *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema* Ivane Vidović Bolt i suradnika (2017.). Španjolski su izvori: *Diccionario de dichos y frases hechas* Alberta Buitraga (1995.), *Diccionario fraseológico del español moderno* Fernanda Varele i Huga Kubartha (2004.) te *Diccionario fraseológico documentado del español actual* Manuela Seca, Olimpije de Andrés i Gabina Ramosa (2005.)

4.2. Analiza korpusa

Usporedit će se, objasniti i analizirati hrvatski i španjolski frazemi sa zoonimskim sastavnicama odabranih domaćih životinja. Za svaku će se životinju napisati kratak opis njezinih stvarnih osobina, kao i onih koje im je čovjek stereotipno nametnuo. Sa svakom će se zoonimskom sastavnicom postupati na isti način – najprije će se analizirati potpuno ekvivalentni frazemski parovi, zatim parovi djelomične ekvivalencije, hrvatski frazemi nulte ekvivalencije i naposljetku španjolski frazemi nulte ekvivalencije. Za neke od zoonimskih sastavnica nisu pronađene sve četiri nabrojane frazemske skupine.

4.2.1. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *krava* i *vaca*

Unatoč tome što godinama služi čovjeku za prehrambene potrebe te je iznimno dragocjena svakoj seoskoj obitelji kao izvor hranjivoga mlijeka, krava se u frazeologiji često opisuje kao lijena i debela te se naglašavaju njezine fizičke karakteristike i sporost prouzrokovana njenom veličinom, a ne njezina vrijednost. U hinduizmu je ona sveta životinja, a zapadne kulture ne mogu u potpunosti razumjeti taj status jer kravu doživljavaju kao glupu, inertnu i slabo pokretnu životinju te se njezino štovanje smatra precijenjenim i nezasluženim i u frazeologiji se uspoređuje s neopravdanim privilegiranjem nekoga. Njezino glasanje ne doživljava se kao uhu ugodno i milozvučno te se ljudsko deranje uspoređuje s njim. U španjolskoj joj se frazeologiji pripisuje i zbunjenost i dezorijentiranost.

4.2.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi sa zoonimskom sastavnicom *krava* i *vaca*

U prikupljenome se korpusu pojavljuju tri frazema sa sastavnicom *krava* i *vaca* koji se izrazom i sadržajem potpuno podudaraju u hrvatskom i španjolskom frazeološkom sustavu. Riječ je o trima frazemima religijskoga podrijetla, od kojih su dva biblijskoga podrijetla, a jedan iz hinduističke tradicije.

Prvi je od tih triju frazemskih parova *sveta krava*/(*ser una*) *vaca sagrada*. Riječ je o frazemu proizašlome iz općepoznate činjenice da se kravu u hinduističkom vjerovanju smatra svetom, tj. iskazuje joj se poštovanje. Grijeh je ubiti ili povrijediti kravu jer se, prema vjerovanju, time mogu prouzročiti razne nevolje i „zla sreća“ (Cvitković 2021:145). Takav stav prema kravi zapadnoj kulturi i civilizaciji može biti nejasan i nerazumljiv te se zbog toga sintagma *sveta krava* ustalila kao frazem kojim se označuje osobu čija je privilegiranost i zaštićenost nezaslužena. U španjolskome se jeziku pridjev nalazi iza imenice kada je u ulozi razlikovanja imenice koju opisuje od ostalih pripadnika iste vrste pa je redosljed sastavnica jedina razlika u strukturi tih dvaju frazema.

Druga dva frazemska para biblijskoga su podrijetla te su povezani s istom biblijskom pričom, onom o Josipu i njegovoj braći. Josip je bio umiljat i dobar dječak te zbog toga miljenik svoga oca. Kod njegove je braće to izazivalo ljubomoru i zavist pa su ga jednog dana

prodali u Egipat kako bi tamo služio kao rob. Tadašnji je egipatski faraon usnio san koji ga je zabrinuo i uznemirio pa su se njegove sluge sjetile da u tamnici imaju roba koji zna tumačiti snove, mladoga Josipa. Josip je doveden pred faraona i on mu je prepričao svoj san u kojemu je usnio sedam debelih krava, a potom i sedam mršavih krava koje su pojele one debele. Osim njih usnuo je i sedam šturih klasova koji su progutali sedam jedrih klasova. Josip mu je protumačio da će u Egiptu nakon sedam plodnih godina uslijediti sedam sušnih godina te da se tijekom plodnoga razdoblja kraljevstvo mora dobro pripremiti i opskrbiti kako bi lakše preživjeli teško sušno razdoblje. (Post, 41, 1-36) Iz te su biblijske priče nastali frazemi *doba mršavih krava* i *doba debelih krava*, odnosno *época de las vacas flacas* i *época de las vacas gordas* koji označavaju višegodišnje plodno razdoblje blagostanja i višegodišnje krizno razdoblje oskudijevanja i siromaštva. S obzirom na to da se uz obje zemlje vezuje katolička tradicija, frazemi su zaživjeli i u hrvatskom i u španjolskome frazemskom sustavu.

4.2.1.2. Djelomično ekvivalentni istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Frazem *sedam debelih krava* pronalazi svoj ekvivalent u frazemu *vacas gordas*, a frazem *sedam gladnih/mršavih krava* u frazemu *vacas flacas*. Struktura je tih frazema vrlo slična, ali u španjolskoj inačici izostaje broj *sedam*, riječ je o inačici frazema biblijskoga podrijetla čije je značenje objašnjeno u prethodnome odjeljku rada (*Krava* –7.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi, 27.) te se podrazumijeva njegovo razumijevanje bez brojčane oznake ako se poznaje katolička tradicija koja je duboko ukorijenjena u španjolskoj kulturi, a time i u jeziku.

Španjolski frazem *cuando las vacas vuelen* (hrv. *kad krave polete*) priložni je frazem značenjski motiviran ironijom koji se koristi sa značenjem 'nikad'. Hrvatski su mu djelomični ekvivalenti frazemi *kad na vrbi zasvrbi* i *kad na vrbi rodi grožđe*, također značenjski motivirani ironijom.

U korpusu se pojavljuju dva frazema sa sastavnicom *krava* koji se rabe pri opisu dekoncentrirane i dezorijentirane osobe – *como vaca sin cencerro* (hrv. *kao krava bez zvona*) i *más despistada que una vaca en un garaje* (hrv. *zbunjenija od krave u garaži*). Prvi frazem (*como vaca sin cencerro/kao krava bez zvona*) temelji svoje značenje na činjenici da krave na slobodnoj ispaši oko vrata nose zvona kako bi ih vlasnik lakše prepoznao i okupio nazad, a i one same pamte zvuk zvona ostalih krava iz svojega stada, kao što i tele pamti zvuk majčina

zvona te se tako orijentiraju i lako vrata nazad. Bez zvona bi krave bile dezorijentirane i puno bi se lakše izgubile. Drugi je frazem (*más despistada que una vaca en un garaje/zbunjenija od krave u garaži*) motiviran time što bi krava bila zbunjena u nepoznatome prostoru kao što je garaža, ne bi znala zašto se u njoj našla ni čemu ta prostorija služi pa bi se dezorijentirano i uznemireno kretala po prostoriji. Hrvatski bi mu djelomični ekvivalenti mogli biti frazemi *kao muha bez glave* i *kao slon u staklani*. Frazem *kao slon u staklani* ima naglašeniju značenjsku nijansu nespretnosti koja se pojavljuje kao posljedica zbunjenosti i nepripadnosti prostoru u kojemu se nalazi, dok *kao muha bez glave* naglašava zbunjenu i dezorijentiranu brzopletost.

Frazemi *andar como una vaca* (hrv. *hodati kao krava*) i *arrastrarse como una vaca preñada* (hrv. *vući se kao trudna krava*) imaju isto značenje – 'kretati se vrlo sporo'. Prvi je motiviran kravljom sporošću uzrokovanom krupnom građom i velikom tjelesnom masom, a drugi to otežano i sporo kretanje još više naglašava jer je kravljem ionako sporom kretanju pridodana i težina teleta koje nosi pa je još umornija i kreće se još sporije i teže. Hrvatski djelomični ekvivalent tih frazema bio bi frazem *vući se kao puž*.

Frazemi *derati se kao krava* i *derati se kao da je krava stala na nogu komu* rabe se sa značenjem 'jako glasno vikati ili govoriti'. Prvi je motiviran glasnim i neugodnim zvukom kravljega mukanja s kojim se uspoređuje glasno i zamorno vikanje ili govorenje, a drugi masom i veličinom krave te nezamislivo jakom boli koju bi prouzročilo stajanje krave na nečijoj nozi. Osim kravljega glasanja, vrlo se slično doživljava i glasanje vola pa je u hrvatskoj frazeologiji pronađen i frazem *derati se kao vol*. Španjolski je djelomični ekvivalent tih frazema *gritar como un becerro* (hrv. *derati se kao tele*). Termin *becerro* u španjolskome se jeziku odnosi na mladunče krave staro do dvije godine

4.2.1.3. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Frazemi koji spadaju u vulgarizme – *uhvatiti bika za jaja/muda* i *atar la vaca por los cojones* (hrv. *vezati kravu za jaja*). Hrvatski frazem *uhvatiti bika za jaja* koristi se sa značenjem 'napraviti veliku glupost s opasnim posljedicama', dok španjolski nosi manje ozbiljne posljedice, ali također znači 'počiniti glupost ili besmislicu', ali manje fatalnu. Značenje je hrvatskoga frazema motivirano uznemirenošću i razjarenošću bika te opasnim posljedicama

za onoga tko bi ga na taj način uznemirio, a španjolskoga besmislenošću i nemogućnošću čina koji se opisuje u frazemu.

4.2.1.4. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture

Frazemski par *debela kao krava* i *estar una persona como una vaca* imaju isto značenje – 'jako debela' te se odnosi na opisivanje ženske osobe. U strukturi španjolske inačice frazema izostaje pridjev *debela* te bi se na hrvatski mogao prevesti kao *biti kao krava* gdje se podrazumijeva da se ta usporedba s kravom odnosi na njezinu tjelesnu masu. Još je jedan španjolski frazem značenjem blizak hrvatskome frazemu *debela kao krava*. Riječ je o frazemu *como una vaca* čiji je prijevod na hrvatski *kao krava* te se pri usporedbi neke ženske osobe s kravom podrazumijeva da sugovornik ima predodžbu krave kao masivne životinje te razumije da je riječ o usporedbi neke ženske osobe s kravom na temelju njezine tjelesne mase.

Težina kravljih vimena punih mlijeka zanimljivo je značenjski iskorištena pri motivaciji nastanka frazema *más pesado que una vaca en brazos/en las pestañas* (hrv. *teži nego krava u vimenima*). Koristi se pri opisu osobe koja je dosadna i naporna te ide na živce svojim govorenjem o temi koja sugovornika ne zanima. Hrvatski mu je djelomični ekvivalent frazem *dosadan kao uš*.

Hrvatskome frazemu *gledati kao tele u šarena (nova) vrata* pridružuju se španjolski ekvivalenti *mirar como las vacas el tren/quedarse como las vacas mirando el tren*, u prijevodu *gledati kao krave u vlak/stajati kao krave koje gledaju u vlak*. U obama je frazemima riječ o radnjama kojima se pokazuje zbunjenost i nerazumijevanje onoga što se promatra, no u španjolskome je frazemu više naglasak na zbunjenosti i začuđenosti, dok je u hrvatskome na nerazumijevanju. Teleći, odnosno kravljji pogled može djelovati tupo i zbunjeno zbog toga što su te životinje slabovidne, a ljudi su tome stereotipno pripisali manjak razumijevanja i glupost.

Hrvatskomu frazemu *lud kao krava* djelomično je ekvivalentan španjolski frazem *ser (como) una cabra loca* (hrv. *biti (kao) luda koza*). Osim s kravljim ćudljivim karakterom koji se može stereotipno tumačiti i kao ludost i neuračunljivost, viđenje krave kao lude životinje povezano je i s postojanjem bolesti kravljeg ludila. U španjolskome se jeziku ludost stereotipno pripisuje kozama jer su prema popularnom vjerovanju te životinje povezane s vragom pa se

njihovo čudljivo i čudno ponašanje tumači kao opsjednutost vragom. Drugo je tumačenje povezano s iskustvenom činjenicom da kozlići trče i skaču posvuda te su puno nemirniji od mladunčadi drugih domaćih životinja pa njihova majka mora neprestano trčati za njima kako bi ih zaštitila. Pastiri su takvo ponašanje smatrali „ludim“ te se počelo povezivati s ljudima koji se čudno ponašaju.

Frazem *najesti se lude krave/najesti se ludih krava* povezan je sa stereotipnim tumačenjem krave kao lude životinje. U španjolskoj se frazeologiji s ludošću najviše povezuje kozu pa bi tome hrvatskom frazemu djelomično ekvivalentan bio frazem *ser como una cabra loca* (hrv. *biti kao luda koza*). Oba frazema opisuju nečije neobično i neuračunljivo ponašanje.

Frazem *umiljat kao krava na solilu* ima značenje 'pretjerano umiljat' te je povezan s umiljatim, poslušnim i zahvalnim ponašanjem krave kada pronade hranu i najede se do sita te se umiljava kako bi mogla dobiti još. Solilo ili solište mjesto je na kojemu se zimi postavlja hranu ili sol za divljač i druge životinje. Slična je značenja frazem *krotak kao janje* pa mu je, shodno tomu, djelomični španjolski ekvivalent *como un cordero* (hrv. *kao janje*).

4.2.1.5. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, različite strukture

Frazem *krava muzara* koristi se sa značenjem 'izvor profita, onaj ili ono što omogućuje stjecanje materijalne koristi'. Čovjek obilno iskorištava kravlje mlijeko za svoje potrebe, prodaje ga i zarađuje za život pa se *kravom muzarom* naziva osobu ili sredstvo kojim se stječe materijalna korist. Španjolski frazem *ordeñar la vaca* doslovno znači *pomusti kravu*, a kao frazem upotrebljava se sa značenjem 'izvući korist'. Iako je riječ o radnji koja služi za izvlačenje koristi, a u hrvatskome frazemu *krava muzara* o samome izvoru profita, ta dva frazema imaju zajedničku iskustvenu značenjsku pozadinu, iskorištavanje kravljega mlijeka u čovjekove materijalne svrhe.

4.2.1.6.. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *krava* nulte ekvivalencije

Masa i veličina krave motivirali su značenje frazema *udebljati se/debljati se kao krava* te se nečije značajno povećanje tjelesne mase uspoređuje s kravljim. Oba se frazema rabe pri opisivanju ženskih osoba.

Frazemi *imati jezik kao krava* i *imati jezik kao krava rep* imaju isto značenje – 'biti brbljav/previše govoriti'. Frazem *imati jezik kao krava rep* proizlazi iz činjenice da krava ima dugačak rep kojim često i maše pa osoba koja *ima jezik kao krava rep* govori puno, dugo, a često i ogovara. Još dva frazema mogu zahvaliti svoje značenje duljini i pokretanju kravljega repa – *mlatiti <jezikom> kao krava repom* i *pisati (drljati) kao krava repom*. Govorenje besmislica uspoređuje se s načinom na koji krava maše repom – snažno i nekontrolirano, a na sličan se način povlači i paralela s nečijim neurednim i nečitkim rukopisom.

Dva su hrvatska frazema svoje značenje oblikovala i ustalila zahvaljujući kravljemu dugom žvakanju, preživanju i probavljanju hrane. Riječ je o frazemima *kao da su krave žvakale koga/što* i *izgleda što/tko kao da ga je krava žvakala*. S obzirom na to da krava jako dugo prežvakuje i procesuirala pojedenu hranu, stvorena je značenjska poveznica između toga i neurednog i jako zgužvanog izgleda nekoga ili nečega.

Dugačak i velik kravljji jezik potaknuo je nastanak dvaju poredbenih frazema – *izgledati kao da je koga krava (po)lizala* i *imati frizuru kao da je krava koga lizala*. Rabe se pri opisu nečije neuredne i nemarne frizure koja izgleda kao da ju je krava pokvarila prešavši svojim jezikom preko nje.

Kravlja nesposobnost komuniciranja na način na koji to čine ljudi motivirala je nastanak frazema *govoriti francuski (njemački i sl.) kao krava latinski*. Krave, kao i druge životinje, nemaju sposobnost govora pa se čovjeka čije su sposobnosti i vještine govorenja nekog stranog jezika ograničene šaljivo uspoređuje s kravom (Bunk, Opašić 2011.: 241.).

Kravlja masivnost koja uzrokuje njezino sporije kretanje, a ponekad i tromost motivirala je nastanak frazema *ležati kao krava* koji se rabi za opisivanje ženske osobe koju se smatra lijenom i besposlenom. Krava dugo odmara dok probavlja hranu, a kretanje joj otežavaju i vimena puna mlijeka pa se njezino otežano kretanje ili dugotrajno mirovanje poistovjećuju s nečijom lijenošću.

Frazem *imati i štalicu i kravicu* potječe iz vremena kada je na selu posjedovanje krave značilo blagostanje i mogućnost skrbi o obitelji pa se rabi sa značenjem 'riješiti stambeno pitanje i zasnovati obitelj' te tako imati sve potrebno za dobar i ugodan život.

4.2.1.7. Španjolski frazemi sa sastavnicom *vaca nulte* ekvivalencije

Zanimljiv je španjolski frazem *en tierra ajena, la vaca al buey acornea* doslovno preveden kao *u tuđini krava izbode vola*. Koristi se kako bi se opisala situacija u kojoj netko, iako možda inferiorniji inače, može nadjačati i nadmudriti nekoga tko je jači i dominantniji ako se jača strana nađe u nepoznatoj situaciji izvan svoje zone ugone te gubi uobičajenu snagu i samopouzdanje.

Frazem *echar las vacas a alguien* (hrv. *bacati nekome krave*) koristi se sa značenjem 'okriviti koga za što bez razloga'. Sama motivacija nastanka toga frazema nije potpuno jasna.

Još je jedan frazem motiviran postojanjem zvona koje se stavlja kravi oko vrata – *vaca sin cencerro*. Koristi se za podrugljiv opis žene koja živi na, prema govornikovu mišljenju, nesređen i besciljan način pa ju uspoređuje s kravom koje se izgubila bez zvona i ne zna kamo ide.

4.2.2. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *bik i toro i bikić*

Bikovo obilježje koje je najistaknutije u tvorbi frazema njegova je snaga uz koju čovjek vezuje i dobro zdravlje. U Španjolskoj je on važna nacionalna životinja te je frazeološki i paremiološki korpus bogat terminologijom i frazama povezanim s borbama bikova te općenito s obilježjima te životinje. Čak se i sam oblik Iberskog poluotoka, a ponajviše Španjolske uspoređujem s oblikom bikove kože. S obzirom na to da je glavni toreadorov cilj razbjesniti bika te je glavna atrakcija koride njegovo divljaštvo i razjarenost, to su osobine koje čovjek također stereotipno povezuje s bikom, kao i odlučnost i tvrdoglavost. Motivi iz borbe s bikovima nisu značajni samo za španjolsku, već se javljaju i u hrvatskoj i ostalim europskim frazeologijama. Još se jedna bikova osobina prenaplaćava – njegova

rasplodnost. Neobuzdani bik povezan je sa snažnom seksualnom konotacijom te se seksualna nezasitnost uspoređuje s njim, pogotovo uz već spomenute osobine snage, zavidnoga zdravlja i fizičke spremnosti i energije (Fink-Arsovski 2002: 31).

4.2.2.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

Dva su frazema sa sastavnicom *bik*, odnosno *toro* potpuno ekvivalentna u obama jezicima. Prvi je frazem *coger/agarrar el toro por los cuernos/las astas* koji na hrvatskome glasi *uhvatiti bika za rogove*. Oba se frazema rabe sa značenjima 'suočiti se /suočavati se odlučno s neprilikama i odlučno se prihvatiti/prihvaćati rješavanja problema'. Suočavanje s podivljanim i snažnim bikom iziskuje puno hrabrosti pa se s tim činom uspoređuje hvatanje ukoštac s velikim problemom i izazovom.

Drugi je par ekvivalentnih frazema *jak kao bik* i *fuerte como un toro*. Ti se frazemi koriste pri opisivanju fizički vrlo snažne muške osobe jer je bik vrlo snažna, masivna i izdržljiva životinja.

4.2.2.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Poznata latinska izreka *panem et circenses* (hrv. *kruha i igara*) nastala je još u 2. stoljeću iz pera rimskog pjesnika Juvenala koji je kritizirao apatičnost i pasivnost rimskoga naroda zbog toga što je trpio nepravde vlasti i nije se bunio jer je bio zavarano i potkupljen podjelom besplatnoga kruha i raskošnim gladijatorskim i drugim igrama koje su državne vlasti organizirale (Dujmović 2022.: 3587.). U španjolskome jeziku potvrđena je inačica toga izraza koja glasi *pan y toros* (hrv. *kruha i bikova*). Korida je popularna kontroverzna zabava ukorijenjena u španjolsku nacionalnu povijest i tradiciju te se zbog toga u španjolskome frazemskom sustavu rabi taj oblik frazema kojim se opisuju metode kojima vlast osigurava podršku naroda.

Španjolski frazem *toro corrido* (hrv. *iskusni bik*) koristi se pri opisivanju osobe koja je zahvaljujući bogatom životnom iskustvu lukava i vješta te ju je zbog toga teško prevariti. Starijeg je bika teže nadmudriti od mlađega jer je iskusniji u ophođenju s ljudima, teže ga je razjariti i nasamariti pa otud proizlazi motiviranost nastanka toga frazema. Hrvatski bi ekvivalent bio *stari lisac*. Lisicu se u hrvatskome frazemskom sustavu stereotipno doživljava lukavom životinjom zbog njezine iznimno razvijene sposobnosti snalaženja u problematičnim

i nepredvidljivim situacijama i sposobnosti brzog stvaranja strategija za preživljavanje (Barčot 2014.: 92.).

4.2.2.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture

Frazem koji bi se na hrvatski mogao prevesti kao *očitati bukvicu kome* na španjolskome glasi *echarle o soltarle a alguien el toro* (hrv. *pustiti bika na koga*). Označava grubo prekoravanje neke osobe zbog njezinih postupaka te se ta grubost uspoređuje s puštanjem bikova na ljude tijekom tradicionalne utrke s bikovima u Španjolskoj.

Španjolski frazem *estar como un toro* (hrv. *biti kao bik*) rabi se pri opisivanju fizički snažne muške osobe. Iako unutar strukture nema pridjev *jak*, pri korištenju toga frazema uzima se u obzir najdominantnija bikova karakteristika – njegova snaga te za muškarca koji *je kao bik* podrazumijeva da je jak bez dodavanja toga pridjeva frazemu pa je hrvatski djelomični ekvivalent ovoga frazema frazem *jak kao bik*.

Frazemi *zdrav kao bik* i *estar/ponerse hecho un toro* koriste se za opis osobe izvrsnoga fizičkog zdravlja, snažne i otporne. Prijevod španjolskoga frazema na hrvatski glasi *biti jak kao bik*, ali za razliku od frazema *fuerte como un toro*, nosi i značenjsku nijansu zdravlja, a ne samo snage.

Za opisivanje propuštene prilike ponuđen je frazem *a toro pasado* (hrv. *nakon bikova prolaska*) koji bi se mogao prevesti hrvatskim frazemom *prošla baba s kolačima*.

Za situaciju u kojoj je netko *stjeran u kut* i ne može pronaći brzo rješenje za probleme u kojima se našao, a to se od njega očekuje koristi se frazem *pillarle/cogerle el toro a alguien* (hrv. *uhvatiti/uzeti čijeg bika*). Osoba je ostala bez sredstava i načina kojima može brzo riješiti što, odnosno, figurativno, bez bika na kojemu bi mogla brzo odjuriti. Drugo je značenje toga frazema 'ušutkati koga i dovesti ga u bezizlaznu situaciju'. Hrvatski frazem *stjerati (utjerati, sabiti, staviti/stavljati) u kozji rog koga* djelomično je ekvivalentan drugome značenju toga španjolskog frazema jer ima značenje 'ušutkati (umiriti) koga, dokazati komu ono čemu ne može proturječiti, nadmudriti sugovornika i dovesti ga u bezizlaznu situaciju, učiniti nemoćnim koga' te se ovdje značenjska slika stjerivanja nekoga u kozji rog, odnosno vrlo

skučen prostor, u prenesenom značenju može tumačiti kao dovođenje nekoga u bezizlaznu situaciju iz koje ne može izaći te se mora predati i popustiti.

Zanimljiv je frazem *i bika bi pomuzao tko* sa značenjem 'sebičan je i jako pohlepan tko'. Rabi se u situacijama u kojima je neka osoba toliko pohlepna i željna materijalne dobiti, da će pokušati izvući korist i iz nečega iz čega je to nemoguće ili gotovo nemoguće. Djelomični ekvivalent ovoga hrvatskog frazema jest španjolski frazem *hacer el egipcio* (hrv. *zauzeti pozu Egipćana*). Na starim egipatskim slikama ljudske su figure bile prikazivane iz profila i s jednom podignutom rukom, dlana okrenuta prema gore što se, prema uobičajenom mišljenju, smatralo gestom traženja novca te se tim frazemom danas opisuje osobu koja je vrlo pohlepna i spremna na sve načine ostvariti materijalnu korist. Gesta pružanja otvorenoga dlana prema nekome ili nečemu često se tumači kao traženje novaca ili neke druge materijalne dobiti.

Hasta el rabo, todo es toro (hrv. *bik je od glave sve do repa*) frazem je koji se koristi sa značenjem 'dok nešto ne završi, ne može se govoriti ni o uspjehu ni o neuspjehu toga'. Hrvatski bi ekvivalenti mogli biti frazemi *prvo skoči pa reci hop* ili *na kraju se mrtvi broje*. Taj španjolski frazem potiče na oprez, razboritost i spremnost na iznenađenja ili nepredvidljive događaje. Tek kada nešto završi, može se biti siguran u ishod.

Frazem *bijesan kao bik* rabi se sa značenjem *jako bijesan* i motiviran je razbješnjelim stanjem u kojemu se bik nalazi kada ga se pokušava isprovocirati, posebno tijekom borbi s bikovima. Bik se tada jako razljuti i krene u napad jer se osjeća ugroženim. Otud proizlazi i značenje frazema *razjariti se kao bik* ('jako se razljutiti') i *kao razjareni bik* ('ponašati se ljutito, bijesno, silovito') koji se rabe pri opisivanju čijeg silovitog i grubog ponašanja uzrokovana iziritiranošću nekim ili nečim. Pronađeni su sljedeći djelomično ekvivalentni španjolski frazemi: *estar hecho un basilisco* (hrv. *biti kao bazilisk*), *ponerse hecho una furia* (hrv. *ponašati se kao furija*) i *ponerse hecho una fiera* (hrv. *ponašati se kao zvijer*). Svim je spomenutim frazemima zajedničko povezivanje bijesna i ljutita čovjekova stanja s prirodnim pojavama ili životinjama opasnih i naglih obilježja.

Frazemu *razjariti se kao bik* djelomično je ekvivalentan španjolski frazem *cargarse de moscas* (hrv. *biti opterećen muhama*). Značenjski je motiviran iziritiranošću i gubitkom strpljenja koje može prouzrokovati napad muha.

4.2.2.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *bik* nulte ekvivalencije

Tri su frazema motivirana bikovom razjarenošću te izravno povezana sa španjolskom borbom bikova i trenutkom u kojemu toreador zamahuje crvenom krpom kako bi ga potaknuo na bijes i napad: *nasrtati kao bik na crveno*, *biti komu što kao <razjarenomu> biku crvena krpa* i *mahnuti/mahati <pred očima (nosom)> kao biku crvenom krpom*. Bikovi zapravo ne raspoznaju boje te kreću u napad jer su uznemireni okruženošću brojnom publikom koja skandira i toreadorovim stavom. Smeta im što im se maše krpom ispred lica, neovisno o tome koje je ona boje, ali tradicionalno je crvena jer ta boja simbolizira borbu i moć, a i vrlo je upečatljiva i atraktivna. Sva se tri navedena frazema odnose na razjarivanje i izazivanje osobe nečime zbog čega ona postaje ljuta i ne može kontrolirati svoj ispad bijesa.

Frazemi *seoski bik* i *rasplodni bik* naglašavaju bikovu rasplodnost i prokreacijsku potentnost pa se koriste pri opisivanju muškarca za kojega se smatra da je ženama zanimljiv samo kao seksualni objekt, često mijenja seksualne partnerice ili su žene s njime samo radi potomstva.

Frazem *kao bik na gmajni* koristi se pri opisivanju osobe koja se ponaša gotovanski, pretjerano komotno, živi u udobnosti bez mnogo truda. *Gmajna* je germanizam nastao od njemačke riječi *Gemeine* koja označava općinski zajednički pašnjak te se *bik na njemu* može slobodno gostiti i jesti koliko god želi.

4.2.2.4.1 Hrvatski frazem nulte ekvivalencije sa sastavnicom *bikić*

Pronađen je jedan hrvatski frazem sa sastavnicom *bikić – jak kao bikić*. Njime se opisuje fizički zdravo i jako dijete koje nije sklono bolestima.

4.2.2.5. Španjolski frazemi sa sastavnicom *toro* nulte ekvivalencije

Bik je ponos španjolske nacije i jedan od temelja njezina identiteta, a borba s bikovima, iako vrlo kontroverzna i za pripadnike drugih kultura etički neprihvatljiva, važan temelj španjolske

kulture. Zbog toga se u španjolskome frazeološkom korpusu mogu pronaći brojne frazeološke jedinice sa zoonimskom sastavnicom *toro*, ali i one motivirane situacijama i postupcima iz tradicije koride, koje nisu dio korpusa ovoga rada.

Frazem *piel de toro* značenjski je motiviran samim oblikom Španjolske, odnosno Iberskoga poluotoka koji podsjeća na bikovu kožu pa se za Španjolsku kaže da je *piel de toro* (*bikova koža*) te se oblik države uspoređuje s oblikom kože životinje koja je ujedno i nacionalni simbol i ponos.

Contemplar/mirar/ver alguien los toros desde {el andamio/el balcón} o desde {la barrera/la talanquera} zanimljiv je frazem koji se rabi pri kritiziranju osobe koja neku opasnu situaciju promatra sa sigurne udaljenosti ne miješajući se i ne pokušavajući pomoći. Doslovno znači *promatrati bikove s ograde/balkona*. Postoji nekoliko inačica toga frazema pa se tako bikove može promatrati s ograde (*la barrera*), balkona (*el balcón*), sa skela (*el andamio*) ili zaštitne ograde (*la talanquera*). Glagoli *ver*, *mirar* i *contemplar* znače 'vidjeti, promatrati', ali uz poneke različite značenjske nijanse. *Ver* u prvom planu ima vizualni dojam, kao i *mirar*, ali je *mirar* s prizvukom fokusiranosti i usredotočenosti, a *ver* se odnosi samo na činjenicu da se nešto ugledalo. *Ver* bi se tako moglo prevesti kao *gledati*, a *mirar* s *promatrati*. *Contemplar* ima značenjsku nijansu 'razmišljati o onome što se promatra'.

Frazem *otro toro* (hrv. *drugi bik*) koristi se kada se želi promijeniti temu razgovora. Pr. *Pasamos a otro toro*. (hrv. *Prijeđimo na drugu temu*.)

Las Fiestas de Toros y Juego de Cañas kombinacija su vojnih vježbi i borbi s bikovima na konju koja je bila jako popularna u Španjolskoj od 16. do 18. stoljeća. Odvijale su se na glavnim gradskim trgovima te su simulirale prave bitke kako bi vojnici i njihovi konji ostali u formi. *Caña* je trska te su vojnici na konjima tijekom igara pokušavali udariti jedan drugoga trskom (Hernández Vázquez 2004.:108. – 110.). Žestina kojom su se odvijali ti turniri značenjski je motivirala nastanak frazema *haber toros y cañas* kojim se opisuje gorljiva i žučna rasprava.

Za situaciju u kojoj se potvrđuje da se ostvarilo ono od čega se strahovalo ili se očekivalo da će se dogoditi koristi se frazemski uzvik *¡ciertos son los toros!* (hrv. *bikovi su stvarni*). Bik je utjelovljenje problema za koji se ne želi da je istinit, ali bez dvojbe i sumnje to jest te ga se ne može ignorirati.

Frazem *estar/quedarse/dejar entre/ante los cuernos/las astas del toro* (hrv. *biti ispred bikovih rogova*) rabi se za opisivanje iznimno opasne situacije u kojoj se našao tko. Više je inačica toga frazema te se mogu koristiti glagoli *estar*, *quedarse* i *dejar*. S *estar* se prevodi kao 'biti ispred bikovih rogova', s *quedarse* kao 'ostati ispred bikovih rogova', a s *dejar* kao 'otići pred bikove rogove'. *Cuernos* i *astas* imaju jednako značenje – *rogovi*. Hrvatski frazem *nositi glavu u torbi* svojim je značenjem djelomično ekvivalentan tome frazemu.

4.2.3. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *vol* i *buey*

Vol je čovjeku koristan od davnina, ali svejedno se uz njega vežu uglavnom negativne konotacije. Velik je, snažan, uporan i marljiv te teško i naporno radi pa se i naporan čovjekov rad u frazeologiji uspoređuje s time, no takva se usporedba ne smatra pozitivnom jer je riječ o teškom fizičkom radu koji je slabo cijenjen. Zbog toga se vola doživljava i kao glupu životinju bez izraženoga karaktera. Ipak, shvaća se da je čovjek nepravedan prema volu i da ga nedovoljno cijeni pa se i nepravedno ponašanje prema kome uspoređuje s čovjekovim ponašanjem prema volu te njegovim podcjenjivanjem. Vol je dobar, miroljubiv, smiren, a zbog uškopljenosti uz njega nisu vezane seksualne konotacije (Fink-Arsovski 2002: 32). U španjolskoj se frazeologiji njegova šutljivost uspoređuje s mudrošću i iskustvom te ga se ne smatra glupom životinjom.

4.2.3.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Sporost neke osobe u španjolskom se frazemskom sustavu uspoređuje s volovom sporošću, a u hrvatskom s puževom. Španjolskome frazemu *ir/andar a paso de buey* (hrv. *ići volovim korakom*) mogu se pridružiti hrvatski ekvivalenti *vući se kao puž* i *ići puževim korakom*.

Vol je fizički snažna i masivna životinja pa se fizički jak čovjek uspoređuje s njim te se kaže da je *jak kao vol*. Španjolski mu je djelomični ekvivalent frazem *fuerte como un toro* (hrv. *jak kao bik*).

Za osobu koja više iz svega glasa kaže se da se *dere kao vol* jer glasanje vola može zvučati vrlo iritirajuće i prodorno. Španjolski je djelomični ekvivalent toga frazema *gritar como un becerro* (hrv. *derati se kao tele*), pričem je *becerro* izraz za tele starosti do dvije godine.

Jako pijanu osobu u španjolskome se frazemskom sustavu uspoređuje s volom te je pronađen frazem *borracho como un buey*. Čovjekovo se stanje pijanstva u frazeologiji često uspoređuje sa životinjskim ponašanjem, osobinama ili načinom preživljavanja te su u hrvatskome frazeološkom sustavu zabilježeni sljedeći frazemi: *pijan kao deva*, *pijan kao smuk*, *pijan kao stoka*, *pijan kao svinja*, *pijan kao zvijer*, *pijan kao konj*. Deva može odjednom popiti veliku količinu vode, smuk je neotrovnna zmija koja može popiti puno mlijeka iz kravljega vimena kad joj se se nečujno približi, a svinja i zvijer se u prenesenome značenju odnose na prljava ili neuredna čovjeka neobuzdana i raskalašena ponašanja kojemu se pripisuje i neumjerenost u jelu i piću (Kovačević 2014.: 28.). Konj je, pak, velika životinja pa se smatra da su mu potrebe velike količine vode da bi zadovoljio svoje potrebe te otud proizlazi motivacija značenja toga frazema. Vol je u španjolskoj frazeologiji opisan kao spora i troma životinja pa je usporedba osobe omamljene i usporene alkoholom s volom motivirana takvim percipiranjem te životinje.

4.2.3.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Napraviti od muhe/buhe vola znači 'preuveličati/preuveličavati što nevažno (beznačajno), pretjerati (pretjerivati) u prikazivanju čega, prikazivati/prikazati što mnogo većim i važnijim nego što zapravo jest, od sitnice praviti veliki problem'. Španjolski mu je djelomični ekvivalent frazem *cargar las tintas* (hrv. *puniti tintu*) koji znači 'preuveličavati neku situaciju' ili 'previše pričati o jednoj te istoj temi'. Taj frazem ima podrijetlo u svijetu novinarstva i ističe situaciju u kojoj se nekoj vijesti ili informaciji pretjerano daje na značaju pišući o njoj neprestano i opetovano te se gomila veliki broj članaka povezanih s tom temom pa se na nju, doslovno i figurativno, troše velike količine tinte i pisači stroj često treba iznova puniti njome. Taj frazem ima i svoje hrvatske djelomične ekvivalente u frazemima *napraviti od muhe/buhe konja* i *napraviti/praviti od (iz) komarca magarca*.

Frazem *con estos bueyes hay que arar* (hrv. *s ovim volovima treba orati*) rabi se sa značenjem 'treba se snaći tko s onim što ima'. Hrvatski bi ekvivalent bio frazem *s čim imaš, s tim klimaš*.

Tim se frazemima ukazuje na to čovjek treba biti zadovoljan s onime što ima i iskoristiti to na najbolji mogući način.

Vol je jako velika i masivna životinja pa se frazem *i vola bi pojeo tko* koristi kako bi se opisala čija iznimno velika i teško utaživa glad i dobar apetit. Španjolski djelomični ekvivalent toga frazema jest *comer como un caballo* (hrv. *jesti kao konj*).

Za osobu koju se smatra intelektualno potkapacitiranom kaže se da je *glupa kao vol*. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem *más tonto que un burro* (hrv. *gluplji od magarca*).

Život u neslaganju i neprestanom prepiranju bez ikakva napretka opisuje se frazemom *andar a tira vaca, tira buey* (hrv. *hodati vukući malo kravu, malo vola*). Obje strane tijekom rasprava „vuku“ svaka na svoju stranu pa otud proizlazi značenjska slika toga frazema. Hrvatski bi ekvivalent bio *slagati se kao pas i mačka* jer je njihov međudnos stereotipno shvaćen kao iznimno neprijateljski i netrpeljiv.

Frazem *tener más cara que un buey* (hrv. *imati obraz veći od vola*) koristi se pri opisu osobe koja je pretjerano drska ili odvažna. U hrvatskome jeziku slično značenje ima frazem *imati obraz kao đon*. Odnosi se na osobu velikoga ega, pretjerano samouvjerenu i spremnu na sve kako bi dobila ono što želi.

4.2.3.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *vol* nulte ekvivalencije

Uz glupost i nezainteresiranost koje se stereotipno pripisuju volu vezuje se i tup i bezizražajan pogled pa se čovjeka koji gleda na taj način uspoređuje s volovskim očima i pogledom (*volovske oči, gledati kao vol*). Volovi i goveda životinje su slabo razvijena osjetila vida pa se njihov pogled zbog toga može činiti tupim.

Kada netko ima puno sreće i sve mu u životu polazi za rukom kaže se da se toj osobi *i vol oteli*. To je fizički i biološki potpuno nemoguće jer je vol muškoga spola, a uz to je i uškopljen pa se tim frazemom pretjerano naglašava nečiji konstantni uspjeh.

Zanimljiv je frazem *istučí/tučí (izmlatiti/mlatiti i sl.) koga kao vola u kupusu* koji znači 'istučí/tučí nemilosrdno koga'. Volovi jako vole jesti kupus i ponekad zađu u nečiji vrt, obrste ga i izgaze te vlasnik nakon što to otkrije istuče vola kako bi ga kaznio.

Za neku se osobu kaže da je *pala s vola na magarca* kada dođe iz boljega u gori položaj, ide s boljega na gore, spušta se s višega položaja na niži, itd. Vola se smatra plemenitijom i vrednijom životinjom od magarca iako su oba tegleće životinje koje čovjeku služe za fizički rad.

Vikati na koga kao na vola znači 'jako grditi koga'. Značenje je motivirano ljutnjom na tu životinju i njezinim kažnjavanjem nakon što napravi nešto što nije smjela ili tijekom oranja kako bi ju se potaknulo na to da vuče plug još brže i jače.

Frazem *za vola ubiti (ubit')* ima tri značenja. Prvo je da se ono što je *za vola ubiti* smatra 'slabim i lošim', drugo da je to 'izvrsno i za svaku pohvalu', a treće da je 'iznimno jaka djelovanja' (ob. o piću, lijeku). Treće je značenje motivirano činjenicom da je vol fizički vrlo snažan te je potrebno jako sredstvo da bi ga se uspavalo. Ostala dva značenja međusobno su kontradiktorna te se najviše rabe u žargonu.

4.2.3.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom *buey* nulte ekvivalencije

Nemoguće postojanje nečega ili nemoguća istinitost neke tvrdnje opisuju se frazemom *esto es lo del buey volando* ili *mira un buey volando* (hrv. *ovo je leteći vol, pogledaj letećeg vola*). Predočava se nemoguć trenutak volova polijetanja te se time ukazuje na apsurdnost i neistinitost nečije tvrdnje.

Frazem *habló el buey y dijo mu* (hrv. *vol je progovorio i rekao "mu"*) odnosi se na osobe koje su obično šutljive i ne govore puno, ali kada progovore kažu nešto bitno i značajno, donesu ključan i značajan zaključak ili rješenje nekog problema. Volovi su obično šutljive životinje koje se ne glasaju često, ali kada se oglase, zvuk koji ispuste vrlo je glasan pa otud proizlazi značenjska motiviranost toga frazema.

Kada se želi ukazati na to da s godinama dolazi iskustvo, rabi se frazem *buey viejo, surco derecho* koji bi se mogao prevesti kao *stari vol, ravna brazda*. Stari vol koji već dugo služi za

oranje navikao je na rad i na plug te zbog toga neće grijehiti i krivo skretati. Tako će i osoba koja ima puno iskustva s nekom aktivnošću raditi to bez greške i uvježbano.

Frazem *entre bueyes no hay cornadas* prevodi se kao *među volovima nema uboda* i znači da između bliskih osoba – obitelji, kolega, prijatelja, ne bi smjelo biti loših postupaka, zavada i međusobnog nepoštovanja.

U korpusu se nalaze i dva frazema s hispanoameričkoga španjolskog govornog područja. Prvi se rabi u Meksiku i glasi *sacar el buey de la barranca* (hrv. *izvući vola iz jaruge*). Koristi se kako bi se opisalo uspješno rješavanje neke teške situacije. Vol je masivna životinja koju je teško izvući iz rupe ako u nju upadne te je zahtjevan pothvat spasiti ga.

Drugi frazem glasi *hablar de bueyes perdidos* (hrv. *govoriti o izgubljenim volovima*) te se koristi na području Argentine i Urugvaja i znači 'govoriti o trivijalnim ili nepovezanim temama'.

4.2.4. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *tele, telac i ternero*

Tele je mlada životinja pa se uz njega vezuju naivnost, neiskustvo, nezrelost i pokornost. Frazemi u kojima se tele spominje prenaplaćuju i karikiraju negativnu stranu mladosti i neiskustva pa ga se smatra nesposobnim i intelektualno nedovoljno razvijenim. Čovjekovi postupci i geste koje pokazuju nesigurnost, naivnost i neshvaćanje čega uspoređuju se s neiskustvom i ograničenošću teleta.

4.2.4.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Frazem *gledati (buljiti, blenuti i sl.) u koga, u što kao tele u šarena (nova) vrata* ima svoj djelomični ekvivalent u španjolskome frazemu *mirar como las vacas el tren/quedarse como las vacas mirando el tren (buljiti kao krave u vlak)* te je motiviran telećom slabovidnošću zbog koje ta životinja ne može razabrati šare, odnosno natpise na vratima, te svojim pogledom iskazuje nerazumijevanje. Tim je frazemima djelomično ekvivalentan i frazem *blejati kao*

tele. Frazem *gledati (buljiti i sl.) u koga, u što kao telac* sličnoga je značenja kao prethodni frazemi te se odnosi na osobu koja gleda tupa pogleda puna nerazumijevanja, umjesto zoonima *tele* rabi se *telac*, naziv za muško tele, ali u prenesenome značenju i za glupu mušku osobu.

Frazemi *zaljubiti se kao tele/telac* i *zaljubljen kao tele/telac* koriste se sa značenjem *jako se zaljubiti* te nerijetko imaju i negativnu konotaciju jer se osobu na koju se odnose smatra pretjerano zaljubljenom i zaslijepljenom osobom koju voli do te mjere da ne može logično razmišljati i rasuđivati. Motivirani su predrasudom da je tele glupa životinja. Za osobu koja se tako jako zaljubila žargonski se kaže i da se *zatelebala*. U korijenu toga glagola može se uočiti *tele* koje je simbol osobe zaljubljene do krajnjih granica i oslabljene moći rasuđivanja. Španjolski djelomični ekvivalenti frazema *zaljubiti se kao tele/telac* bili bi *enamorarse hasta las patas* (hrv. *zaljubiti se do nogu*) i *enamorarse hasta los huesos* (hrv. *zaljubiti se do kostiju*), koji su strukturom i značenjem vrlo bliski hrvatskome frazemu *zaljubiti se preko/do ušiju*. Ekvivalenti frazema *zaljubljen kao tele/telac* djelomično su frazemi *estar enamorado hasta las patas* (hrv. *biti zaljubljen do nogu*) i *estar enamorado hasta los huesos* (hrv. *biti zaljubljen do kostiju*).

Ojos (o cara) de ternero degollado jedini je španjolski frazem u korpusu ovoga rada sa sastavnicom *ternero*. Prevodi se kao *pogled obezglavljenoga teleta* te se tim frazecom opisuje nečiji pogled koji izaziva suosjećanje i sažaljenje. Frazem je motiviran neopravdanim i nevinim žrtvovanjem ubijenog teleta, a koristi se za opis osobe koja pokušava potaknuti nečije sažaljenje glumeći nevinu žrtvu. U hrvatskoj se frazeologiji za takvu osobu kaže da *izigrava nevino janje*.

4.2.4.2. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *tele* nulte ekvivalencije

Tele se stereotipno smatra glupom životinjom zbog naizgled tupa i nezainteresirana pogleda koji je zapravo posljedica njihove slabovidnosti. U hrvatskome jeziku postoji čak pet frazema motiviranih zabudom da je ta životinja glupa: *gledati (buljiti, blenuti i sl.) u koga, u što kao tele u šarena (nova) vrata*), *glup kao tele* (španjolski ekvivalent: *más tonto que un burro* – hrv. *gluplji od magarca*), *blejati kao tele* (španjolski ekvivalenti: *mirar como las vacas el tren/quedarse como las vacas mirando el tren* – hrv. *gledati kao krave u vlak/stajati kao krave*

koje gledaju u vlak (*Krava* – 7.1.4. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture)), *teleći osmijeh*, *teleći pogled*. Prva tri frazema imaju svoje djelomične španjolske ekvivalente, dok su preostala dva nulte ekvivalencije.

Frazemi *teleći pogled* i *teleći osmijeh* značenjski su motivirani neshvaćanjem pravog razloga teletova „tupa“ pogleda, zapravo uzrokovana slabovidnošću. Rabe se za opis osobe čiji je pogled ili osmijeh tup i pun nerazumijevanja ili odaje intelektualnu ograničenost.

Frazem *zlatno tele* biblijski je frazem koji potječe iz Staroga zavjeta te označava novac ili bogatstvo kao nečiji cilj ili svrhu. Dok je Mojsije na brdu Sinaj od Boga primao Deset zapovijedi, narod je bio nestrpljiv te su zamolili Mojsijeva brata Arona da im napravi boga kojem bi se mogli klanjati. Aron je uzeo njihov zlatni nakit te ga rastalio i od tog zlata izradio zlatno tele kojemu se narod klanjao i prinosiso žrtve. Mojsija je to jako razljutilo kada se vratio, razbio je ploče s Božjim zapovijedima, spalio zlatno tele, prah koji je ostao pomiješao s vodom i dao narodu da ga popije (Izl, 32, 1-35). Zlatno je tele u frazeologiji simbol posvećivanja prevelike pažnje materijalnoj koristi i dobiti te opsjednutosti novcem i bogaćenjem.

4.2.5. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *svinja*, *prase*, *prasac*, *krmača*, *cerdo*, *puerco*, *guaro* i *marrano*

Svinja je životinja koju se doživljava vrlo negativno te su frazemi sa sastavnicom *svinje* pejorativnoga značenja. S njom se povezuju neurednost, lijenost, nečistoća, pretilost, proždrljivost, nespretnost, a na popis svih negativnih i nepoželjnih osobina, čovjek joj je pripisao i pijanstvo te time nadopunio sliku svinje kao životinje niskih hedonističkih strasti. Tako se sa svinjom u frazeologiji uspoređuju bezobrazni, neosjetljivi, nemarni, neuredni i bezobzirni ljudi te ljudi skloni pretjerivanju u jelu i piću. Svinja se među slavenskim narodima smatrala vrijednom i inteligentnom životinjom te je izvor negativnih obilježja koje joj se pripisuju u frazeologiji najvjerojatnije Biblija (Jelaska 2014: 177).

4.2.5.1. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *svinja* i *cerdo*

Najprije će se analizirati frazemi sa sastavnicama *svinja* i *cerdo*, osnovnim nazivima za tu vrstu kopitara.

4.2.5.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

Svinju se stereotipno u mnogim zapadnim kulturama smatra prljavom, neurednom, blatnom, proždrljivom i lijenom životinjom te je zbog toga pronađen značajan broj potpunih frazemskih ekvivalenata u hrvatskom i španjolskom jeziku sa sastavnicom *svinja* ili *cerdo*.

Stereotipni opis svinje kao prljave, smrdljive i gojazne životinje neumjerene u jelu motivirao je nastanak frazema: *smrdjeti kao svinja* (španj. *apestar como un cerdo*), *debljati se kao svinja* (španj. *engordar como un cerdo*), *jesti kao svinja* (španj. *comer como un cerdo*), *znojiti se kao svinja* (španj. *sudar como un cerdo*). Osobu koja ima neugodan tjelesni miris, puno i neumjereno jede, ima povećanu tjelesnu masu ili problem s prekomjernim znojenjem tim se frazemima podrugljivo uspoređuje sa svinjom.

Nečije neprimjereno i nepristojno ponašanje, ali i neurednost i zapuštenost opisuju se frazomom *ponašati se kao svinja* (španj. *ponerse/portarse como un cerdo*). Tako osoba koja se *ponaša kao svinja* može biti zapuštena i neumjerena u jelu ili piću, ali i nepristojna i neumjesnih komentara, bez poštovanja prema drugim osobama.

Frazem *napiti se/naroljati se kao svinja* (španj. *emborracharse como un cerdo*) rabi se za opisivanje osobe koja je prekomjerno konzumirala alkoholna pića. Svinji se stereotipno pripisuje neumjerenost u jelu pa joj je, iskustvenim činjenicama potpuno neutemeljeno, pripisana i neumjerenost u piću.

Frazemi *prljav kao svinja* i *sucio como un cerdo* opisuju osobu koja je neuredna i zapuštena, a često je i njezin životni prostor takav. Svinje se vole igrati i valjati u blatu jer im sloj blata štiti dlaku od vrućine i nametnika pa su često prekrivene njime.

Debeo kao svinja (jako debeo) i pijan kao svinja (jako pijan) imaju svoje potpune ekvivalente u frazemima *gordo como un cerdo* i *borracho como un cerdo*.

Bacati biserje pred svinje frazem je biblijskoga podrijetla koji je zajednički obama jezicima (španj. *echar margaritas/perlas a los cerdos*). Njegovo je značenje 'dati/davati (reći, govoriti) što god lijepo onomu koji to ne shvaća i/ili nije toga vrijedan'. Taj je frazem nastao iz Isusova savjeta učenicima koji se nalazi u Matejevu evanđelju: „Ne dajte svetinje psima! Ne bacajte svoga biserja pred svinje, da se, pošto ga pogaze, ne okrenu te vas rastrgaju!“ (Mt 7,6) Židovi su svinje smatrali nečistim životinjama koje simboliziraju pokvarenost i grijeh te one u Isusovu govoru predstavljaju sve pogane koji se rugaju njegovu nauku. *Margaritas* na grčkome može značiti *biser*, ali moglo bi se raditi i o komadićima posvećenoga kruha koji se ne bi trebao nuditi svinjama kao nečistim životinjama (Opašić, 2015.: 24.).

U španjolskome jeziku za svinju postoje još tri termina: *guarro*, *puerco* i *marrano*.

Frazemi *estar hecho un cerdo*, *sucio como un cerdo*, *borracho como un cerdo*, *ponerse como un cerdo* i *gordo como un cerdo* imaju svoje inačice *estar hecho un guarro*, *sucio como un puerco/guarro/marrano*, *borracho como un puerco/marrano*, *ponerse como un guarro* i *gordo como un puerco*.

4.2.5.1.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Hrvatski frazem *roktati kao svinja* koristi se pri opisivanju neobičnih zvukova koje netko ispušta. U te neobične zvukove koji podsjećaju na svinjsko roktanje najčešće se ubrajaju smijeh i hrkanje, ali i svi drugi zvukovi koji podsjećaju na svinjsko glasanje, dok se španjolski frazem *roncar como un cerdo* odnosi samo na nečije hrkanje koje slično svinjskom roktanju jer glagol *roncar* znači *hrkati*.

Osim već analiziranoga frazema *jesti kao svinja*, zabilježen je i frazem *žderati kao svinja* koji ne podrazumijeva samo prekomjerno uživanje u hrani nego i neuredan, halapljiv i nepristojan način na koji se jede te se za osobu kaže da *ždere poput životinje*, u ovom slučaju

svinje. Djelomično ekvivalentan španjolski frazem tom je hrvatskom frazemu *comer como un caballo* (hrv. *jesti kao konj*).

Frazemi *biti svinja* i *ispasti svinja* koriste se za opis osobe koja je neuredna, zapuštena, neumjerena u jelu i piću, često i gojazna. No ti se frazemi mogu odnositi i na nečije nepristojno i neumjesno ponašanje te je to njegovo značenje djelomično ekvivalentno značenju španjolskoga frazema *ser mala leche* (hrv. *biti pokvareno mlijeko*) kojim se opisuje osobu loša i pokvarena karaktera.

4.2.5.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *svinja* nulte ekvivalencije

Svinju se zbog njezine tjelesne građe stereotipno smatra lijenom životinjom pa se za lijenu i besposlenu osobu kaže da je *lijena kao svinja*.

Frazemi *nismo zajedno svinje čuvali* i *nije tko s kim zajedno svinje čuvao* rabe se kada netko želi nekome istaknuti da on sam ili neka druga osoba nisu s njim na istoj valnoj duljini ili u ravnopravnom položaju – poslovnom, intelektualnom ili se ne poznaju dovoljno dugo da bi druga osoba imala pravo izreći svoje mišljenje ili sud. Zajedničko dijeljenje nekog iskustva, poslovnoga ili privatnoga, povezuje ljude, dovodi ih u sličnu poziciju te se tada smatraju jednakima i ravnopravnima.

Frazem *kao da je tko čuvao svinje s kim* upućuje na to da je netko ravnopravan s nekim, potječe iz iste sredine i može se uspoređivati s nekim.

4.2.5.1.4. Španjolski frazem sa sastavnicom *cerdo* nulte ekvivalencije

Frazem *sangrar como un cerdo* (*krvariti kao svinja*) rabi se sa značenjem 'obilno krvariti' te je motiviran činjenicom da se svinju smatra neumjerenom u svemu pa ako je obilno njeno znojenje, obilno je i krvarenje.

4.2.5.2. Hrvatski frazemi sa zoonimskom sastavnicom *prase* i *prasac*

U hrvatskom se frazeološkom korpusu nalaze i frazemi sa zoonimskim sastavnicama *prasac* i *prase*. *Prasac* je mužjak domaće svinje, a u prenesenom značenju može se odnositi na čovjeka loša karaktera koji nema dostojanstva. *Prase* je mladunče domaće ili divlje svinje, a u prenesenom se značenju tim nazivom obraća osobi koja je neuredna ili nespretna, a ta neurednost često rezultira stvaranjem prljavštine.

Neki od frazema strukturni su i značenjski ekvivalenti frazema sa sastavnicom *svinja*. *Debeo kao prase/prasac*, *jesti kao prase/prasac*, *napiti se kao prase*, *udebljati se kao prasac/prase*, *prljav kao prasac/prase* imaju isto značenje kao prethodno analizirani frazemi (*Svinja* – 7.5.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi, 42-43) iste strukture i istih ostalih sastavnica, ali s glavnom sastavnicom *svinja*.

4.2.5.2.1. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *prase* nulte ekvivalencije

Frazem *kao ošureno prase* koristi se za opisivanje golobrade muške osobe. Glagol *ošuriti* ima značenje 'vrućom vodom i nožem skinuti perje s peradi ili čekinje s praseta' te se muškarca bez brade uspoređuje s prasetom bez čekinja.

Za nekoga se kaže da *skviči kao prase kad ga kolju* kad viče i dere se iz svega glasa. *Prase* tijekom klanja trpi jaku bol pa na umoru ispušta vrlo glasne i uznemirujuće zvukove.

Frazem *toviti/gojiti prase uoči Božića* opisuje uzaludan i beskoristan posao ili posao koji je netko prekasno započeo. *Prase* bi trebalo početi *toviti* ranije da do Božića bude odgovarajuće tjelesne mase pa je uzaludno to činiti u zadnji čas.

Za suvišnu ili nepoželjnu osobu ili nešto nepoželjno i suvišno kaže se da je *kao trinaesto prase*. *Prasica* ima dvanaest sisa i ako oprasi trinaest prašćića, jedan će biti višak i gladovat će.

4.2.5.2.2. Djelomično ekvivalentni frazemi sa sastavnicom *prase*, istog sadržaja, različite strukture

Ulazak u kakav problem ili u složene odnose bez pripreme i posve nespretno, nepromišljeno upuštanje u neku situaciju opisuje se frazemom *srljati (uletjeti, zaletjeti se) kao prase u surutku/sirutku*. Djelomični mu je ekvivalent španjolski frazem *no pararse/detenerse/reparar en mientes* (hrv. *ne zadržavati pamet*) koji se rabi sa značenjima 'ne zadržavati se kod mogućih prepreka za ostvarenje nekoga cilja' i 'ne razmišljati o mogućim rizicima nekoga postupka'. *Mientes* je arhaičan izraz za *mente* (hrv. *um, pamet*)

Prašćići uživaju u blatnoj kupki pa se za osobu koja je zbog nečega iznimno sretna i zadovoljna kaže da je *sretna kao malo prase (u blatu)*. *Blato* se može izostaviti iz strukture frazema te se podrazumijeva da se čovjeka uspoređuje s malim prasetom koje bezbrižno uživa u blatnoj igri. Španjolski je djelomični ekvivalent toga frazema *estar más contento que unas castañuelas* (hrv. *sretniji od kastanjeta*) jer su kastanjete tradicionalni španjolski instrument koji proizvodi vrlo razigran i dinamičan zvuk.

4.2.5.3. Frazemi sa sastavnicom *krmača* i *prasic*

Prasica i krmača nazivi su za ženku domaće i divlje svinje, a oba imaju i preneseno pejorativno značenje. *Krmačom* se naziva žensku osobu loših karakternih osobina ili vrlo gojaznu i zapuštenu žensku osobu, a *prasicom* žensku osobu koja radi ili je napravila nešto nekorektno ili nepošteno, ali i žensku osobu prekomjerne tjelesne mase.

4.2.5.3.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Tri hrvatska frazema sa sastavnicom *prasic* i *krmača* povezani su s tjelesnom masom i fizičkim izgledom te životinje pa se za ženu prekomjerne tjelesne mase kaže da je *debela kao*

prasica ili *debela kao krmača*. Taj frazem može ponekad podrazumijevati i zapušten izgled žene, ne samo njezinu tjelesnu masu. Španjolski je djelomični ekvivalent ovim frazemima (*estar gordo como una nutria* (hrv. (*biti*) *debela kao nutrija*).

Frazem *najesti se kao prasica* koristi se kada se za neku žensku osobu želi reći da se najela do sita ili prejela. Smatra se da prasice puno jedu pa otud proizlazi motivacija značenja toga frazema. Španjolski mu je djelomični ekvivalent frazem *comer como un caballo* (hrv. *jesti/najesti se kao konj*).

4.2.6. Zoonimski frazemi sa sastavnicom *ovca, oveja i ovčica*

Ovca je, kao i janje, simbol nevinosti, miroljubivosti, poslušnosti, plahosti i krotkosti. Prepoznatljiva je boja njezine vune pa se crne ovce, kojih ima puno manje, smatraju drugačijima i ne uklapaju se u okolinu te se s njima uspoređuju ljudi koji po nečemu odudaraju od svoje okoline. Ovce se također smatraju pohlepnama i nezasitnima, ali i beskarakternima te stado ovaca u frazeologiji predstavlja bespogovorno poslušne i povodljive ljude. Simbolizira i neravnopravne odnose. Ovca odlutala od svoga stada uspoređuje s čovjekom koji je odabrao pogrešan životni put.

4.2.6.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

U Bibliji se ovcu prikazuje kao krotku, umiljatu i poniznu životinju, često nedužno žrtvovanu te su time motivirane frazeološke značenjske slike ovce u nekim frazemima. Par frazema *biti krotak kao ovca* i *ser dócil como una oveja* koristi se prilikom opisa umiljate i ponizne osobe, blaga i pokorna ponašanja.

Osobu koja se samo prividno ponaša pokorno, krotko i ponizno, a zapravo ima zle namjere opisuje se frazemima *vuk u janjećoj koži* i *lobo con piel de oveja*. Vanjska slika i prvi dojam mogu zavarati pa netko može uspješno prikriti svoju pravu ćud i ciljeve. Taj je frazem također značenjski biblijski motiviran jer se u Evanđelju po Mateju spominje opasnost koja prijete od

lažnih proroka: „Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze u ovčjem runu, a iznutra su grabežljivi vukovi“ (Mt 7,15 – 16).

Frazemi *zalutala ovca* i *oveja descarriada* također su biblijski motivirani. Jedna od najpoznatijih Isusovih prispodoba govori o pastiru kojemu je zalutala jedna ovca te on ostavlja ostalih devedest i devet ovaca kako bi pronašao tu jednu (Mt 18, 12–14). Pričom se želi uputiti na to da su Bogu jednako važni svi ljudi te da brine i o onima „zalutalima“ i zabludjelima. Motivirano tom biblijskom prispodobom za osobu koja se okrenula nemoralu i neprihvatljivom ponašanju kaže se da je *zalutala ovca*.

Povjeriti ovce vuku, a na španjolskom *encomendar las ovejas al lobo* frazem je koji opisuje situaciju u kojoj se nešto lakomisleno povjerava nepouzdanjoj osobi. Vuk će ovce napasti i pokušati pojesti čim mu se ukaže prilika pa se želi naglasiti kako će ono što se povjeri toj osobi biti uništeno jednako neizbježno kao što bi vuk uništio stado ovaca. Često se upotrebljava kada se komu gramzivome povjere materijalna dobra. Frazem istoga značenja, ali malo drugačije strukture jest *dati vuku da čuva ovce*, odnosno *dar las ovejas en guardia al lobo*. *Dati na čuvanje* (španj. *dar en guardia*) i *povjeriti* (španj. *encomendar*) sinonimna su značenja.

Za osobu koja se nečime ističe i odudara od svoje okoline, obitelji, prijatelja – obično je riječ o nekoj lošoj karakteristici, ali i samo o nekim specifičnim interesima, fizičkome izgledu ili načinu razmišljanja kaže se da je *crna ovca* ili na španjolskom *oveja negra*. Crna ovca ne rađa se često te boja njezina runa jako odudara od bijele boje runa svih ostalih ovaca u stadu.

4.2.6.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedna sastavnice ili više njih

Frazem *lobos cubiertos de pieles de oveja* (hrv. *vukovi pokriveni ovčjom kožom*) strukturno je drugačija inačica frazema *lobos con pieles de oveja* (hrv. *vukovi u ovčjoj koži*) te se također odnosi na ljude koji vješto prikrivaju svoju stvarne, zle namjere.

4.2.6.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Hrvatski frazemi *pustiti jarca u bašču* i *dati kozi/jarcu da čuva kupus* djelomično su ekvivalentni frazemima *dati vuku da čuva ovce* i *encomendar las ovejas al lobo*. Koze i jarčevi vole jesti kupus i ne mogu mu odoljeti ako im se ponudi pa otud proizlazi značenjska motivacija frazema *dati kozi/jarcu da čuva kupus*. *Bašča* ili *bašta* jest turcizam (tur. *bahçe*) kojim se u nekim krajevima Hrvatske naziva vrt ili okućnicu.

Frazem *blejati kao ovca* značenjski je blizak frazemu *buljiti kao tele u šarena (nova) vrata* te se njime opisuje nečije začuđeno promatranje nečega. *Blejati* znači 'glasati se kao ovca i janjad', ali taj glagol ima i figurativno pejorativno značenje 'gledati u što dugo bez razumijevanja'. Ovčje blejanje ravan je, monoton i mučan zvuk te nečije dugotrajno gledanje u nešto bez razumijevanja može djelovati iritantno i naporno kao i taj zvuk. Slična je značenja španjolski frazem *mirar como las vacas el tren/quedarse como las vacas mirando el tren* (hrv. *gledati kao krave u vlak/stati kao krave koje gledaju u vlak*). *Krava* – 7.1.4. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture

Kada se netko ponaša neuobičajeno, nije sasvim pri sebi ili nešto nije u redu s njim kaže se da *mu nisu sve ovce na broju*. Ovaj frazem postoji i u frazemskim varijantama *nisu mu sve koze na broju* i *nisu mu sve daske na broju*. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem kojim se ludoga čovjeka stereotipno uspoređuje s kozom – *ser una cabra loca* (hrv. *biti luda koza*).

Soltar el lobo entre las ovejas (hrv. *pustiti vuka među ovce*) značenjski je ekvivalentan frazemu *dati vuku da čuva ovce* te označava situaciju u kojoj se nešto povjerava osobi koja će to gramzivo i pohlepno uništiti.

Španjolski frazem *aburrir hasta a las ovejas* (hrv. *dosadivati i ovcama*) koristi se sa značenjem 'jako dosadivati'. Osobu na koju se taj frazem odnosi smatra se toliko dosadnom, da bi dosadila čak i mirnim životinjama poput ovaca. Hrvatski bi djelomični ekvivalent tom frazemu bio *dosadivati kao uš*. Uš je nametnik kojega se teško riješiti te se osobu koja *dosaduje kao uš* smatra jednako napornom, dosadnom i nametljivom.

4.2.6.4. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, a različite strukture

Za osobu koja je pohlepna i želi sve bez iznimke kaže se da *želi i ovce i novce*. Ovaj je frazem motiviran time da neka osoba želi zaraditi prodajom svojega blaga, u ovom slučaju ovaca, ali želi zadržati i dobiveni novac i ovce. Značenje toga frazema moglo bi se djelomično povezati s frazemima *bika bi pomuzao tko* i *hacer el egipcio* (*Bik* – 7.2.2.2. Isti sadržaj, različita struktura, 34.).

4.2.6.5. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *ovca* nulte ekvivalencije

Frazemom *gubava (šugava) ovca* opisuje se beskarakternu osobu ili pak osobu koju se smatra odmetnikom, otpadnikom ili nitkovom. Takvo je i jedno od značenja frazema *crna ovca*, a odmetnička ili otpadnička crta mogla bi se pripisati i osobi koju se smatra *zalutalom ovcom*. Ovca zaražena gubom postaje beskorisna vlasniku te ju se izdvaja kako ne bi zarazila ostatak stada.

Besciljno kretanje neke osobe ili skupine ljudi, odnosno bespogovorno slijedenje nekog vođe puta opisuje se frazemom *hodati (ići) kao ovce*. Kao što ovce slijede svojega pastira i izgubile bi se bez njega, tako i ljudi hodaju za vođom skupine te mu vjeruju bez propitivanja njegovih odluka. Ovaj frazem može imati još jedno značenje – 'ići za čijim stavovima, vrijednostima i idejama', odnosno bespogovorno vjerovati nekom političkom vodstvu, vjerskom, ideološkom ili vodstvu neke druge vrste.

Frazemi *ponašati se kao ovce* i *slijediti kao stado ovaca* <koga> imaju jednako značenje – 'ponašati se nepromišljeno, nekritički (slijepo) prihvaćati čija gledišta, mišljenje, zamisli, ideje'. Ovce slijede svojega pastira i u njega imaju potpuno povjerenje pa se s time uspoređuju ljudi koji bespogovorno i nekritički vjeruju nekom vođi – političkom, vjerskom, ideološkom te promiču njegove vrijednosti i slušaju njegove upute i zapovijedi bez promišljanja i vlastitoga kritičkog mišljenja.

Tri su frazema s malom razlikom u strukturi, ali ista značenja: <i> *vuk sit i ovca cijela, da bude (ostane) (i) vuk sit i ovca cijela* i <i> *vuk (vuci) sit i ovce na broju*. Tim se frazemima

želi reći da je cilj da svi budu zadovoljni i da svima bude po volji. Izgladnjeli vuk vrlo će vjerojatno napasti ovce pa njegova sitost jamči da će stado ovaca ostati neoštećeno.

Frazem *i kurjak sit i ovce na broju* ima isto značenje kao i prethodna tri frazema, ali se umjesto vuka nalazi zoonimska sastavnica *kurjak*, što je drugi naziv za *vuka*.

Frazemi *nije tko s kim ovce pasao (čuvao)* i *nismo zajedno ovce pasli (čuvali)* imaju jednako značenje kao i frazemi *nismo zajedno svinje čuvali* i *nije tko s kim zajedno svinje čuvao* (7.5.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *svinja* nulte ekvivalencije, 44.) – ‘nije tko s kim jednak, ne može se tko s kim uspoređivati’.

Frazem *potrčati (nagrnuti, navaliti, ići) kao ovce na solilo (pojilo)* ima značenje ‘željno i pohlepno pohrliti za čime’. *Solilo* ili *soliste* jest hranilište ili mjesto na kojemu se zimi postavlja sol za divljač i gladne ili žedne životinje željno pohrle kada ga ugledaju pa se s time uspoređuje osobu koja pohlepno pohrli za nečime kada to ugleda, a *pojilo* ili *pojilište* mjesto je na kojemu se životinjama postavlja voda.

Za nekoga se kaže da je *sijed kao ovca* ako mu je kosa potpuno sijeda jer je ovčje runo najčešće potpuno bijelo.

Frazemi *strići <svoje> ovce* i *ovca za šišanje* koriste se za opisivanje nečijeg potlačenog i podčinjenog položaja i dominacije neke osobe nad njime. Za nekoga se kaže da *striže svoje ovce* kada iskorištava svoje podčinjene, uglavnom se radi o šefovima koji manipuliraju svojim radnicima jer smatraju da su njihovo vlasništvo. Ovce su u vlasništvu svojega gospodara te on ima pravo raditi s njima što god želi. Osobu kojom se manipulira naziva se *ovcom za šišanje* jer ju osoba koja joj se smatra nadređenom maksimalno iskorištava i „striže“ do krajnjih granica.

Stado ovaca pod vodstvom je pastira koji ih čuva te bi se izgubile bez njega. Ta je činjenica motivirala nastanak frazema *biti kao ovce bez pastira* kojime se opisuju osobe potpuno izgubljene bez vođe i njegovih uputa i naredbi.

Za nekoga se kaže da je *ovca među vukovima* kada se nađe okružen jačim, dominantnijim ili iskusnijim osobama te to naglasi sve njegove slabosti, neiskustvo i nesigurnost.

4.2.6.5.1. Hrvatski frazemi sa zoonimskom sastavnicom *ovčica*

Frazemi *brojiti ovce*, *strići svoje ovce* i *zalutala (zabludjela) ovca* imaju inačice sa zoonimom *ovčica* – *brojiti ovčice*, *strići svoje ovčice* i *zalutala (zabludjela) ovčica*. Značenje je isto.

4.2.6.5.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, a različite strukture

Frazemom *božja ovčica* opisuje se mirnu ili plašljivu osobu. Ovca, odnosno ovčica simbol je plahosti i bespomoćnosti, posebice u Bibliji pa se osobu tih karakteristika uspoređuje s njom. U širem smislu frazem *božja ovčica* odnosi se na bubamaru, sitnu i potpuno bezopasnu životinju (Bunk, Opašić 2010.: 244.). U španjolskoj se frazeologiji ovcu i janjetu također pripisuje blagost i krotkost pa tome frazemu djelomično ekvivalentni mogu biti frazemi *ser dócil como una oveja* (hrv. *biti krotak kao ovca*) i *ser dócil/manso como un cordero* (hrv. *biti krotak kao janje*).

4.2.7. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *ovan* i *carnero*

Ovan je predvodnik stada te se ta njegova osobina naglašava i u frazeologiji, s njim se uspoređuju vođe i karakterno dominantni ljudi. Ističe se njegova snaga.

4.2.7.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Frazemom *que carnero eres* (hrv. *koji si ti ovan*) opisuje se osobu koja nema vlastitu inicijativu ni kriterije nego se povodi za tuđim odlukama. Ovakav je koncept s kojim se povezuje ovna u suprotnosti s hrvatskom frazeologijom u kojoj se ovna smatra snažnim i dominantnim predvodnikom pa tako i osobu koju se uspoređuje s njime. Djelomično mu je ekvivalentno značenje hrvatskog frazema *biti kao ovca* (pr. *Koja si ti ovca!*).

Ojos (o cara) de carnero degollado o (*a medio morir*) prevodi se kao *pogled zaklanog ovna* ili *pogled polumrtvog ovna* te se tim frazemom opisuje nečiji pogled koji izaziva suosjećanje i sažaljenje, kao i inačicom toga frazema, *ojos de ternero degollado* (hrv. *pogled zaklanog teleta*). Frazem je motiviran neopravdanom i nevinom žrtvom ubijena ovna, a primjenjuje se za opis osobe koja pokušava potaknuti čije sažaljenje ističući svoju ulogu žrtve ili ju glumeći. Hrvatski su mu djelomični ekvivalenti *nevino janje/janješce*, *prikazivati se nevinim janjetom/janješcem* i *izigravati nevino janje/janješce*. Janje - 7.8.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

4.2.7.2. Djelomično ekvivalentan frazem slična sadržaja, a različite strukture

Frazem *no haber tales carneros* (hrv. *nema takvih ovnova*) znači da ono što se kaže nije istinito. Moglo bi ga se povezati s hrvatskim frazemom *pričati lovačke priče* jer se želi naglasiti da je ono što se priča pretjerano i zbog toga ne može biti istinito.

4.2.7.3 Hrvatski frazemi sa sastavnicom *ovan* nulte ekvivalencije

Ovna se u hrvatskoj frazeologiji smatra dominantnom životinjom i predvodnikom stada u kojega njegovi drugi članovi imaju povjerenja te ga poslušno slijede. Zbog toga se za sposobnog i samouvjerenog vođu neke skupine ljudi kaže da je *ovan predvodnik*.

Frazem *kao dva ovna na brvnu (ponašati se i sl.)* motiviran je tvrdoglavošću dvaju ovnova u situaciji u kojoj se nađu na istome brvnu te jedan drugome priječe put pokušavajući prijeći neki potok ili jarak, svaki nepopustljivo poteže na svoju stranu te dolazi do riskantne borbe. Za dvije osobe koje se nadmudruju i svađaju tvrdoglavo i nepopustljivo zbog toga se kaže da *se ponašaju kao dva ovna na brvnu*.

4.2.7.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom *carnero* nulte ekvivalencije

Ovan je fizički snažna i dominantna životinja spremna na borbu ako ju se izazove pa se za osobu borbena karaktera koji često ne može kontrolirati kaže da je *más bruto que un carnero* (hrv. *brutalniji od ovna*).

Siesta je uobičajeno popodnevno spavanje nakon ručka tradicionalno u Španjolskoj. Ponekad ju se naziva *siesta del carnero* (hrv. *ovnovska siesta, ovnovski drijemež*). Taj je frazem motiviran trenucima odmora tijekom kojih bi pastiri uspjeli odspavati na pašnjaku dok ovce jedu nakon cjelodutarnjeg hodanja.

4.2.8. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *janje, janješce, janjac, cordero i borrego*

Janje se u Bibliji prikazuje i opisuje kao nevinu, krotku, poslušnu i umiljatu životinja koju se često nedužnu žrtvuje pa se u frazeologiji s njome uspoređuju ljudi blaga i požrtvovna karaktera. Postalo je simbol krotkosti, nevinosti i poslušnosti te je životinja koju se najčešće žrtvovalo kako bi se okajali grijesi i dokazala vjernost Bogu. Nedužno i naivno janje tako je simbol nekoga tko ne zna kakva mu se nepravda ili nesreća sprema te ponizno i mirno prihvaća svoju sudbinu ne buneći se i ne boreći za sebe. I sam je Isus predstavljen kao *jaganjac Božji*, prinio je sebe kao žrtvu za otkupljenje grijeha svoga naroda (Jelaska 2014.: 177).

4.2.8.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

Za osobu koja blagom i dobrom vanjštinom skriva svoju pravu, zlu ćud i namjere i u hrvatskom i u španjolskom frazemskom sustavu kaže se da je *vuk u janjećoj* ili *u ovčjoj koži* (španj. *lobo con piel de oveja o cordero*).

Frazemi *krotak kao janje*, odnosno na španjolskom *dócil/manso como un cordero* imaju značenje kao i njihova inačica *krotak kao ovca* (*Ovca* - 7.6.1. Potpuno ekvivalentni frazemi). Osobu blaga, ponizna i umiljata ponašanja uspoređuje se s janjetom jer je takvo stereotipno viđenje te životinje.

4.2.8.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Žrtvenim janjetom i *janjetom za klanje* nazivaju se nedužne žrtve koje ispaštaju zbog drugih i njihovih postupaka. Sami nisu odgovorni za ono što se dogodilo, ali dodijeljena im je uloga krivca jer su karakterom nedovoljno jaki i samosvjesni da bi se suprotstavili, vjeruju drugima bespogovorno i naivno. Španjolski djelomični ekvivalent tim je frazemima *chivo expiatorio* (hrv. *žrtveno jare*).

Žrtveni janjac i *dati vuku da čuva janjce* istoznačne su inačice frazema *žrtveno janje* i *dati vuku da čuva ovce*. *Janjac* je razgovorna inačica imenice *jaganjac* koja se može odnositi na janje, ali i na Isusa Krista koji se žrtvovao za spas ljudi te ga se naziva *Jaganjcem Božjim*. *Jaganjcem* se može nazivati i čovjeka vrlo blaga, dobra i krotka karaktera. Španjolski djelomični ekvivalent frazema *žrtveni janjac* jest *chivo expiatorio* (hrv. *žrtveno jare*), a frazema *dati vuku da čuva janjce* frazem *encomendar las ovejas al lobo* (hrv. *dati vuku da čuva ovce*).

4.2.8.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Za osobu koja hini nedužnost kaže se da *izigrava nevino janje* ili *se prikazuje nevinim janjetom* glumeći tako žrtvu i ne priznajući krivnju. Također ju se naziva i *nevinim janjetom*. Španjolski je ekvivalent tom frazemu (*tener*) *ojos de cordero degollado* (hrv. (*imati*) *pogled zaklanog janjeta*). Ovaj frazem ima i inačice (*tener*) *ojos de ternero degollado* i (*tener*) *ojos de carnero degollado* (hrv. *imati pogled zaklanog teleta* i *imati pogled zaklanog ovna*). Frazemi *izigravati nevino janje*, *nevino janje* i *prikazivati se nevinim janjetom* imaju

istoznačne hrvatske inačice sa zoonimom *janješće*, hipokoristikom imenice *janje* – *izigravati nevino janješće*, *nevino janješće* i *prikazivati se nevinim janješćem*. U španjolskome frazemskom sustavu osim frazema *lobo con piel de cordero/oveja* (hrv. *vuk u janješćoj/ovčjoj koži*) postoji i frazem koji glasi *piel de cordero* (hrv. *janjeća koža*) i označava nečiji bezopasan i ljubazan izgled koji skriva zlonamjerne ciljeve. Hrvatski mu je djelomičan ekvivalent frazem *nevino janje/janjješće*.

Značenjski je vrlo sličan par djelomičnih ekvivalenata *prikazivati se nevinim janjetom* i *mirar una persona como cordero degollado* (hrv. *gledati koga kao zaklano janje*).

Hrvatskom frazemu *miran kao janje* djelomično je ekvivalentan frazem *como un cordero* (hrv. *kao janje*). Unatoč tome što nema pridjevske komponente u strukturi frazema, značenje je isto jer se za osobu za koju se kaže da je *como un cordero* u španjolskome jeziku podrazumijeva da je mirna, plaha i blaga karaktera.

Za osobu koja je jako blaga, krotka i umiljata karaktera koristi se frazem *ser un cordero/corderito* (hrv. *biti janje/janjješće*). Ovaj je frazem djelomično ekvivalentan frazemima *krotak kao janje* i *ser dócil/manso como un cordero* (hrv. *biti krotak/umiljat kao janje*).

4.2.8.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *janje* nulte ekvivalencije

Frazem *ići kao janje na klanje* ukazuje na nevin, umiljat i naivan karakter osobe na koju se odnosi. Za nekoga se kaže da *ide kao janje na klanje* ako prihvati štogod bez otpora, ne sluteći nevolju i naivno vjerujući svemu što mu se kaže, ne sumnjajući u dobronamjernost drugih ljudi.

Nevinim se janjetom naziva osobu koja vješto hini naivnost i nedužnost izigravajući žrtvu time uspješno zavaravajući druge. Za takvu se osobu može reći i da *se prikazuje nevinim janjetom* ako je potreban glagolski, a ne pridjevski frazem jer se opisuje radnja koju ta osoba vrši, a ne atribuiraju se karakteristike.

Frazem *fali samo janjeći rep <u ustima> komu* rabi se sa značenjem 'vrlo je nepristojan (prost) tko!'. Ova je značenje motivirano slikom osobe koja na nekom velikom, najčešće

seoskom, slavlju drži janjeći rep u ustima i pokazuje svima koliko je obilno jela na vrlo neumjesan i nepristojan način.

4.2.8.5. Španjolski frazem nulte ekvivalencije

Frazem *la madre del cordero* (hrv. *janjetova majka*) odnosi se na srž i najvažniji dio nečega, ključnu poteškoću čije razjašnjavanje vodi do konačnog rješenja i shvaćanja neke situacije. Usklik *¡Ahí está la madre del cordero!* (hrv. *Ovdje je janjetova majka!*) tumačio bi se kao *Ovdje je ključno rješenje!* Janjetova majka, odnosno ovca, ključna je za preživljavanje janjeta te bez nje mladunče ne bi moglo opstati, otud proizlazi značenjska motivacija toga frazema.

4.2.8.5.1. Španjolski frazemi sa sastavnicom *borrego* nulte ekvivalencije

Za mladunče ovce starosti između jedne i dvije godine u španjolskome jeziku postoji izraz *borrego*, dok je *cordero* janje do godine dana starosti. Za janje do godine dana starosti u hrvatskome jeziku postoji izraz *šilježe*, ali nije zabilježen niti jedan frazem s tom sastavnicom.

Frazem *siesta del borrego* (hrv. *janjeći drijemež*) istoznačna je inačica frazema *siesta del carnero* (hrv. *ovnovski drijemež*) (7.7.2.3. Španjolski frazemi sa sastavnicom *carnero* nulte ekvivalencije, 52.) te označava poslijepodnevni drijemež uobičajen u španjolskoj kulturi nakon ručka.

No haber tales borregos inačica je frazema *no haber tales carneros* (*Carnero* – 7.7.2.2. Djelomično ekvivalentan frazem slična sadržaja i različite strukture, 52.) te mu je značenje isto – označava nesigurnost u istinitost onoga o čemu se govori.

Frazem koji se koristi na meksičkome govornom području, *soltar alguien un borrego* (hrv. *pustiti janje*) ima značenje 'širiti lažnu vijest'. Kada se životinju pusti da bude slobodna i bez nadzora, teško je predvidjeti posljedice njezina ponašanja i razmjere koje će njezina sloboda doseći, slično se može primijeniti i na širenje lažnih vijesti i glasina.

Za opis neuka ili priprosta čovjeka koristi se frazem *ser un borrego* (hrv. *biti šilježe*).

4.2.9. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *koza i cabra*

Koza je životinja koja živi i funkcionira u stadu te se hrani biljkama. Ljudi koji se ne uklapaju u standarde i očekivanja okoline te odudaraju od ljudskog „stada“ uspoređuju se s ludim kozama koje se ponašaju neobično i drugačije od ostatka svoga stada. Kao i ovca, simbolizira neravnopravne odnose, ali i nerazumijevanje nečega. U španjolskoj se frazeologiji posebno ističu frazemi koji naglašavaju kozju ludost, ponekad povezana i sa seksualnim nemoralom.

4.2.9.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Frazemi *imati kozju bradu* i *tener barba de chivo* (hrv. *imati jareću bradu*) djelomični su ekvivalenti te se koriste za opis muškarčeve brade koja je oblikom i bojom slična kozjoj dlaci.

Kozje glasanje, odnosno meketanje, vrlo je prodorno, repetitivno i monotono te je motiviralo nastanak dvaju hrvatskih frazema: *derati se kao koza* i *meketati kao koza*. Prvi je frazem motiviran prodornim obilježjima meketanja, a drugi iritirajućim te se za osobu (uglavnom žensku) koja govori, pjeva ili viče glasom čija su obilježja slična obilježjima meketanja kaže da *se dere* ili *mekeće poput koze*. Španjolski ekvivalent tih frazema djelomično bi bio *gritar como un becerro* (hrv. *derati se kao tele*).

4.2.9.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Frazem *nisu sve koze na broju komu* ima svoj djelomični značenjski ekvivalent u španjolskim frazemima *estar/ponerse (loco) como una cabra* (hrv. *biti/ponašati se kao koza*), *estar más loco/a que una cabra* (hrv. *biti luđi/luđa od koze*), *estar más loco que una cabra en patines* (hrv. *biti luđi od koze na koturaljkama*) i *ser un/a cabra loca* (hrv. *biti luda koza*). Svi nabrojani frazemi rabe se kada se netko ponaša neuobičajeno ili čudno, nije sasvim pri sebi, nije normalan ili nešto nije u redu s njim. Hrvatski je frazem motiviran činjenicom da koze žive u stadu te ako jedna od njih nedostaje, stado neće biti potpuna cjelina. Ta se značenjska slika prenosi na nečije mentalno zdravlje u koje se sumnja ako osoba u cjelini ne djeluje i ne

ponaša se potpuno normalno i uobičajeno. Španjolski su frazemi motivirani stereotipnim pripisivanjem osobine ludosti kozama zbog vjerovanja da su povezane s vragom, ali i iskustvenom činjenicom da su koze, posebno njihovi mladunci, nemirnijega karaktera od mladunaca nekih drugih domaćih životinja pa se njihovom zaigranom i neobuzdanom ponašanju pripisuje osobina ludosti.

4.2.9.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *koza* nulte ekvivalencije

Kada se netko opetovano vraća na istu temu i time dosađuje sugovorniku, stalno ponavlja jedno te isto ili pak stalno radi jedno te isto kaže se da *dere istu (staru, svoju) kozu*.

Tri su hrvatska frazema sa sastavnicom *koza* ista značenja: *i kupus spasiti i koze nahraniti*, *<i> vuk sit i koza cijela* i *<i> vuk sit i koze na broju*. Ta tri frazema imaju značenje *zadovoljni i jedni i drugi, svi zadovoljni, svima je po volji*. Dok je frazem *i kupus spasiti i koze nahraniti* motiviran time što koze vole jesti kupus, druga dva frazema motivirana su činjenicom da će vuk napasti koze ako nisu dobro zaštićene te je riječ o istoznačenijskim inačicama frazema *<i> vuk sit i ovce na broju* i *<i> vuk sit i ovca cijela* (7.6.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *ovca* nulte ekvivalencije, 49.).

Ako se želi istaknuti spremnost na sve kako bi se postiglo nešto, čak i uz velike poteškoće i prepreke, koristi se frazem *makar i na kozi orao*. Volovi su, primjerice, životinje koje služe za oranje, a koze su fizički neprikladne građe za tako težak fizički posao, pritom su i nemirnija karaktera pa bi oranje s njima bilo zahtjevan i nemoguć pothvat, otud proizlazi značenjska motivacija toga frazema. Postoje i inačice *ma i na kozi orao* i *pa i na kozi orao*.

Derati svoju (istu) kozu frazem je koji se koristi sa značenjem 'raditi jedno te isto, ponavljati jedno te isto, vraćati se stalno na istu temu' ili 'stalno raditi isti posao'.

Frazemi *nije tko s kim zajedno (skupa) koze pasao (čuvao)* i *nismo zajedno koze pasli (čuvali)* istoznačenijske su inačice frazema *nije tko s kim zajedno (skupa) svinje čuvao* i *nije tko s kim zajedno (skupa) ovce čuvao*, odnosno *nismo zajedno ovce pasli (čuvali)* i *nismo zajedno svinje čuvali* (7.5.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *svinja* nulte ekvivalencije i 7.6.5. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *ovca* nulte ekvivalencije) te opisuju situaciju u kojoj netko s nekim nije jednak. Istoga je značenja i usporedni frazem *kao da je tko pasao (čuvao) koze s kim*.

Frazem *razumjeti se u što kao koza u peršin (peršun)* djelomični je ekvivalent frazema *govoriti francuski kao krava latinski* (7.1.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *krava* nulte

ekvivalencije, 30.) te se njime ističe da se neka osoba uopće ne razumije u nešto te joj je to područje potpuno strano i nepoznato.

Za osobu čije je kosa posijedila kaže se da *ju je probila kozja dlaka* jer je dlaka domaće koze najčešće bijele boje pa se nečije sijede vlasi uspoređuju s njom.

Teško prohodnu, vrlo usku i strmu stazu ili put naziva se *kozjom stazom* ili *kozjim putom* jer su planinske staze kojima pastiri vode kozja stada često takve.

4.2.9.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom *cabra* nulte ekvivalencije

U španjolskoj se frazeologiji kozu stereotipno smatra ludom životinjom (*Krava* – 7.1.2.3. Isti sadržaj, različita struktura, 29. – 30.) pa se s tim mišljenjem povezuje i frazem *hacer la cabra* (hrv. *činiti kozu*) koji znači 'raditi ludosti'.

Frazemom *cabra loca* (hrv. *luda koza*) opisuje se žensku osobu čije se ponašanje smatra neuračunljivim ili neuobičajenim te se u pitanje dovodi njezin moral.

Frazem *saltar como una cabra* (hrv. *skakati kao koza*) povezan je s nemirnim karakterom tih životinja te znači 'skakati veselo i ludo'. Koze su životinje koje vole skakati te skaču vrlo visoko.

Meterle (entrarle) a alguien las cabras en el corral (hrv. *staviti čije koze u tor*) koristi se sa značenjem 'uplašiti nekoga' ili 'uvjeriti nekoga u nešto prijetnjama' tako da ta osoba odustane od svojih ideja i želja te se pokori. Stado koza obuzdava se kada ga se zatvori u tor te se više ne može ponašati slobodno i prema svojoj volji pa otud proizlazi motivacija značenja toga frazema. Još je jedno značenje toga frazema – 'ušutkati koga'.

Kada se želi istaknuti da su ljudi robovi rutine i da često usmjeravaju i formiraju svoje želje, ambicije i postupke prema svojim navikama, ustaljenim ukusima i običajima koristi se frazem *la cabra (siempre) tira al monte* (hrv. *koza uvijek ide ka planini*). Kao što kozu privlači njezino prirodno stanište, tako i čovjeka privlači ono što je u srži njegova karaktera te se uvijek vraća uobičajenim i dugogodišnjim navikama.

Frazem *echar las cabras a alguien* istoznačenjska je inačica frazema *echar las vacas a alguien* (7.1.4. Španjolski frazemi sa sastavnicom *vaca* nulte ekvivalencije, 32.) i znači 'okriviti nekoga tko je potpuno nedužan'.

4.2.10. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *jarac*, *jarčina*, *cabrón* i *cabronazo*

Jarac je snažan i borben, a u frazeologiji se najviše prenaglašava njegova muževnost i pohotnost te se muškarac, posebno stariji, velike seksualne želje uspoređuje s njim. Jarčevo glasanje također je motiviralo nastanak frazema te je to doista i utemeljeno stvarnim činjenicama, za razliku od razvratnosti. Kao i janje, i jarac je često bio žrtvovan zbog vjerskih razloga te je taj motiv i danas ostao važan u frazeologiji. U španjolskoj je frazeologiji jarac povezan i s ludošću. U španjolskoj mu se frazeologiji pripisuje i ludost i neuračunljivost.

4.2.10.1. Djelomično ekvivalentni frazemi istoga sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Frazem *žrtveni jarac* inačica je frazema *žrtveno janje* te se njime opisuje nedužnu osobu koju se neopravdano okrivljuje. Jarčevi su, kao i janjad, u prošlosti često bili žrtvovani iz vjerskih razloga. *Grešni jarac* frazem je jednaka značenja. Frazem *ispasti žrtveni jarac* glagolska je inačica iste značenjske motiviranosti i znači 'ispasti krivac kako bi se prikrla krivnja drugih'. Španjolski je djelomični ekvivalent tih frazema *chivo expiatorio* (hrv. *žrtveno jare*).

Jarčevo glasanje prodorno je i glasno pa se za osobu koja glasno i prodorno govori ili više kaže da *se dere kao jarac*. U španjolskoj se frazeologiji za takvu osobu kaže da *se dere kao tele* (španj. *gritar como un becerro*).

4.2.10.2. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *jarac* nulte ekvivalencije

Derati svoga jarca inačica je frazema *derati svoju kozu* (7.9.3. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *koza* nulte ekvivalencije) te znači 'govoriti uvijek isto, pričati iste priče, vraćati se stalno na istu temu, stalno ponavljati isto' ili 'stalno raditi isti posao'.

Jarac je mužjak kože te nema vimena i ne može ga se musti. Iz te logične iskustvene činjenice razvio se frazem *musti jarca* <u rešeto> koji znači 'raditi uzaludan posao'.

Stari jarac frazem je kojim se opisuje starijeg muškarca koji opsjeda mlade djevojke ili starog pokvarenjaka. Značenje toga frazema motivirano je stereotipnom slikom jarca kao simbola muškosti i izobilja životne snage, naglašenih spolnih nagona.

Sudbina jarac zastarjeli je frazem koji ulazi u pasivan fond hrvatskih frazema te se danas vrlo rijetko koristi. Tim se frazedom opisuju neželjeni splet okolnosti, izjalovljeni planovi, izjalovljene želje – netko se nada nečemu, a ispadne nešto sasvim drugačije te se nade potpuno izjalove i osoba se razočara.

Kao dva jarca na brvnu inačica je frazema *kao dva ovna na brvnu* (7.7.1 Hrvatski frazemi sa sastavnicom *ovan* nulte ekvivalencije, 52.) te opisuje tvrdoglavo suprotstavljanje i sukob dviju osoba.

Frazemi *koji ti je jarac* <?> i *kojega (koga) jarca* koriste se za značenjem 'što ti je, što se s tobom događa <?>', odnosno 'zašto, zbog čega, iz kojeg razloga' te je riječ o inačicama frazema s vulgarnom sastavnicom koji se češće koriste u svakodnevnom, razgovornom govoru.

Oderati koga kao jarca frazem je koji znači 'naplatiti pretjerano visoku cijenu za rad, uslugu ili robu; prevariti koga'. Značenjski je motiviran slikom jarca koji je potpuno oderan i spreman za ražanj.

4.2.10.2.1. Hrvatski frazem sa sastavnicom *jarčina* nulte ekvivalencije

Pronađen je jedan hrvatski frazem sa sastavnicom *jarčina*, uvećanicom imenice *jarac*. Riječ je o frazemu *stara jarčina* koji ima isto značenje kao frazem *stari jarac* te opisuje starijeg muškarca koji opsjeda mlade djevojke (žene) ili starog pokvarenjaka.

4.2.10.3. Španjolski frazemi sa sastavnicom *cabrón* nulte/djelomične ekvivalencije (sličan sadržaj, različita struktura)

Španjolski frazem *como un cabrón* (hrv. *kao jarac, poput jarca*) odnosi se na čovjeka, uglavnom muškarca, koji nešto radi intenzivno te često pretjeruje u tome i time izaziva nervozu kod ljudi koji ga okružuju. Može se odnositi i na muškarca koji ne može obuzdati svoju seksualnu želju i nije vjeran partnerici, ali i na osobu teška i loša karaktera. Značenje koje je povezano sa seksualnom nezasićenošću djelomično je ekvivalentno značenju hrvatskih frazema *stari jarac* i *stara jarčina*.

Pronađeni su i frazemi *ser un cabrón* (hrv. *biti jarac*) i *ser un cabronazo* (hrv. *biti jarčina*) čiji su značenje i uporaba vrlo slični onima frazema *como un cabrón*.

4.2.11. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *jare* i *chivo*

Mladunče koze i jarca sušta je suprotnost janjetu te je nemirno, nestrpljivo, neposlušno i živahno pa se ljudi i djeca s tim osobinama uspoređuju s jaretom.

4.2.11.1. Djelomično ekvivalentan frazem istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Frazem *hacerse alguien el chivo loco* (hrv. *praviti se ludim jaretom*) koristi se sa značenjima 'praviti se ludim' ili 'praviti se nevještim, hiniti neznanje'. Djelomični mu je ekvivalent hrvatski frazem *praviti se Englez*.

4.2.11.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Frazem *como un chivo/chiva* (hrv. *biti kao jare/jarica*) odnosi se na opis nečije ludosti, odnosno neobična, vragolasta i nekonvencionalna ponašanja te se osobu za koju se kaže da je *kao jare* ili *kao jarica* smatra ludom, vrcakavom i neobuzdanom. Ponuđen mu je jedan djelomični hrvatski ekvivalent – *kao da je vragu iz torbe ispao/ispala*.

4.2.11.3. Hrvatski frazemi nulte ekvivalencije

Frazem *htjeti (željeti) i pare i jare* istoznačenjska je inačica frazema *htjeti (željeti) i ovce i novce* (Ovca – 7.6.4. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, a različite strukture) te znači 'htjeti sve bez iznimke', bez obzira na posljedice i sredstva kojima će cilj biti postignut.

Miran kao jare frazem je koji svoje značenje temelji na ironiji jer je jare vrlo nemirno, nestašno i živahno mladunče pa je osoba za koju se kaže da je *mirna kao jare* zapravo vrlo nemirna i teško ju je smiriti i obuzdati.

Brgljati kao jare po lupatku i drobiti kao jare na lupatak istoznačne su frazemske inačice koje znače 'brzo i nerazgovijetno govoriti'. Glagol *drobiti* figurativno znači *glupo i isprazno pričati*, odnosno *lupetati*. Glagol *brgljati* nastao je kao inačica glagola *brkljati*, odnosno *brkeljati*. Prvotna inačica toga glagola bila je *prkeljati*, a taj je oblik pronađen na makarskom području sa značenjem 'blebetati, govoriti koješta'. Izvorno je značenje toga glagola bilo 'govoriti tuđim jezikom', a korijen je talijanska riječ *perché* (hrv. *zašto*) (Alerić 1977: 26.-27.).

4.2.11.4. Španjolski frazem nulte ekvivalencije

U Panami je u uporabi frazem *estar entre chivo y conejo* (hrv. *biti između jareta i kunića*) koji znači 'biti između dviju suprotnih opcija, biti dvosmislen ili biti neodlučan'. Kunić i jare dvije su potpuno različite životinje, iz različitih razreda, različita izgleda i osobina te otud proizlazi motivacija značenja toga frazema.

4.2.12. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *konj i caballo, ždrijebe i kobila*

Konji su domesticirani relativno kasno, oko tri do četiri tisuća godina pr. n. e., puno poslije goveda, koze, ovce i svinje. Njihova nagla narav zahtijevala je puno ljudske vještine i iskustva pripitomljavanja drugih životinja da bi to uspjelo i s konjima (Visković 2009: 240).

Prije uloge radne snage i orača, konj je bio čovjekov ratni sudrug te od tada potječe njegov plemenit i prestižan status. Pobjeda, sreća, veliki uspjeh, ponos i zadovoljstvo neke su od pozitivnih konotacija koje sadrže frazemi sa sastavnicom *konja*. Njegova vrijednost pri teškim fizičkim poslovima te marljivost povezuju se u frazeologiji s čovjekovim napornim fizičkim radom te iscrpljenošću njime. Ljepota, snaga i sklad koji ga krasi također su frazeološki motivi. Ipak, postoje i negativne konotacije vezane uz konje te ih se tako, kao i većinu domaćih životinja, smatra glupima, a s njima su povezane i ljubomora te pretjerana i zaslijepljena zaljubljenost. U španjolskoj su frazeologiji česti i frazemi temeljeni na stvarnim osobinama konja, ne samo na stereotipima, posebice oni povezani s jahanjem, ali i ratnim i junačkim podvizima.

4.2.12.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

U korpusu ovoga rada nalaze se četiri para potpuno ekvivalentnih frazema sa sastavnicama *konj* i *caballo*. Prvi je od njih općeeuropskoga karaktera i mitološko-povijesnog podrijetla – *trojanski konj* i *caballo de Troya*. Tim se frazemima opisuje korist koja donosi probleme i skriva veliku opasnost. Nakon desetogodišnjeg iscrpljujućeg ratovanja u Trojanskome ratu, Grci su naposljetku uspjeli poraziti Trojance mudrim lukavstvom. Napravili su velikoga drvenog konja, sakrili u njega svoje najbolje vojnike te ga poklonili Trojancima. Trojanci su povjerovali da je riječ o bezazlenome pomirbenom daru te su doveli konja unutar gradskih zidina. Trojanski su se ratnici tijekom noći iskrali iz konja, otvorili gradska vrata ostatku svoje vojske i zapalili grad te tako konačno porazili Trojance (Kovačević 2015.: 28.).

Drugi je par potpuno ekvivalentnih frazema *poklonjenom konju se ne gleda u zube* i *a caballo regalado ne se le miran los dientes*. Ti se frazemi rabe sa značenjem 'poklonima se ne procjenjuje vrijednost'. Želi se istaknuti da je svaki poklon darovan od srca i s dobrom namjerom te njegova materijalna vrijednost nije bitna ni procjenjiva, procjenjivanjem vrijednosti poklona pokazuje se nezahvalnost i nepoštovanje osobe koja je dala poklon.

Treći se par frazema odnosi na usporedbu ljudske fizičke karakteristike s konjskom. Frazemi *jak kao konj* i *fuerte como un caballo* značenjski su motivirani iskustvenom činjenicom da je konj fizički snažna životinja te se za fizički snažna i izdržljiva muškarca kaže da je *jak kao konj*.

A uña de caballo (hrv. *na konjskom noktu/za konjski nokat*) frazem je koji se koristi kada se želi istaknuti da je netko u zadnji čas uspio izbjeći neku opasnost bježeći brzo i vješto, ponekad i očajnički, tražeći sigurnost pred ugrozom. Hrvatski mu je potpuni ekvivalent frazem *za konjski nokat*.

4.2.12.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Konj je životinja koju se smatra plemenitom i često je simbol prestiža, uspjeha, moći i pobjede. S tim je viđenjem te životinje povezan frazem *biti na konju* čije je značenje 'biti zadovoljan svojom situacijom, biti u boljem položaju nego prije, ostvariti uspjeh'. Značenjski mu je blizak i frazem *osjećati se kao na konju* koji se koristi sa značenjem 'osjećati se mnogo bolje nego prije, osjećati napredak'. Ovim bi se hrvatskim frazemima djelomično mogao pridružiti španjolski frazem (*estar, sentirse*) *como abeja en flor* (hrv. *biti kao pčela na cvijetu/osjećati se kao pčela na cvijetu*) koji znači 'osjećati se zadovoljno svojom situacijom, osjećati se ispunjeno' i 'osjećati se bolje nego prije'.

Comer como un caballo (hrv. *jesti kao konj*) djelomično je ekvivalentan frazemu *jesti kao svinja/prase*, ali se španjolski frazem više odnosi na količinu pojedene hrane, ne toliko i na način konzumiranja.

Konj je životinja koja osim prestiža i plemenitosti simbolizira i snagu, radišnost i izdržljivost te je čovjeku od koristi pri brojnim aktivnostima pa se za osobu koja fizički radi puno, marljivo i naporno kaže da *radi kao konj* ili da *radi kao vol*. U Starome je zavjetu vol također istaknut kao životinja koja teško fizički radi pa je tako nastao frazem *raditi (vući, tegliti, rintati) kao vol* te se vola u hrvatskoj frazeologiji smatra jednako radišnim kao i konja. (Vidović Bolt 2018: 242). Umjesto glagola *raditi* koristi se i glagol *rintati* koji znači 'teško i trajno obavljati nezahvalan, najčešće fizički zahtjevan, posao'. Frazem *naraditi se kao konj* rabi se pri opisu nečije fizičke iscrpljenosti nakon teška i naporna rada. *Baviti se konjskim poslom* frazem je koji također opisuje težinu i napor koji iziskuje nečiji posao. Frazemom *tegliti (vući) kao konj* ističe se nečije nošenje ili vuča teškoga tereta. *Upregnuti koga kao konja* frazem je koji znači 'preopteretiti poslovnim ili (i) kućanskim obavezama koga'. U španjolskoj se frazeologiji magaraca smatra vrijednom i radišnom životinjom pa bi španjolski djelomični ekvivalent tim hrvatskim frazemima sa sastavnicom *konj* bio *trabajar como un*

burro (hrv. *raditi kao magarac*). Za osobu koja radi teške fizičke poslove, nosi težak teret i prisiljena je baviti se poslovima koji se smatraju inferiornijima u španjolskome frazemskom sustavu kaže se da je *teretni magarac* (španj. *ser un burro de carga*). U španjolskoj se frazeologiji vrijednim radnikom smatru i mulu i mazgu pa su i frazemi *trabajar como una mula* (hrv. *raditi kao mula*) i *ser un mulo de carga* (hrv. *biti teretna mula*) djelomično ekvivalentni prethodno objašnjenim frazemima.

Za osobu koja se vrlo sporo kreće kaže se da *se kreće sporo poput negativčeva konja*, odnosno, *lento como el caballo de malo*. U starim se vesternima tijekom raspleta napete situacije junakov konj uvijek kreće brže i spretnije od negativčeva te ga uspijeva uloviti i poraziti pa se otud razvilo značenje ovoga frazema. Hrvatski bi ekvivalent tog frazema bio *spor kao puž*.

Princ na bijelome konju frazem je kojim se opisuje idealan i idealiziran muškarac temeljeno na slici muškarca formiranoj u bajkama: princu koji jureći na bijelome konju (bijela boja kao kontrast mračnim opasnostima i nevoljama koje su se nadvile nad junakinju) spašava junakinju od svih nedaća i opasnosti te je istovremeno snažan, hrabar, požrtvovan, ugladen i nesebičan (Hrnjak 2017.: 209.). *Princ na bijelome konju* stereotipna je slika savršenog muškarca kojega bi mnoge žene poželjele za ljubavnog partnera. Frazem *čekati princa na bijelome konju* znači 'čekati idealnoga budućeg supruga ili partnera'. Španjolski su djelomični ekvivalenti tim frazemima *buscar a un príncipe azul* (hrv. *tražiti plavoga princa*) i *príncipe azul* (hrv. *plavi princ*). *Príncipe azul* lik je koji se spominje u mnogim bajkama, on je idealizirani heroj lišen konkretnoga identiteta. Plava je boja povezana s izrazom *sangre azul* (hrv. *plava krv*) kojim se aludira na pripadnike plemstva čija je put vrlo blijeda jer ju ne izlažu suncu pa su im vene vidljivije ispod blijede kože.

Kada se netko odluči za opciju za koju mu se čini da ima najveće šanse za uspjeh kaže se *da se kladi* ili *igra na pobjedničkoga konja*, odnosno, *se apuesta o juego a caballo ganador*. Ako je situacija suprotna i osoba se odluči za opciju za koju se unaprijed zna da je osuđena na propast, kaže se *da se kladi* ili *da igra na gubitničkoga konja*, odnosno, *se aposta o juego a caballo perdedor*. Frazem *apostarse a caballo perdedor* ima svoj djelomični ekvivalent u hrvatskome frazemu *kladiti se na krivoga konja*. Taj frazem, kao i pripadajući španjolski frazemi, svoj nastanak duguje konjskim utrkama te kladenjima tijekom njih koja su prije bila vrlo popularna. Kada se kaže *da se netko kladi na krivoga konja*, želi se reći da je usmjerio svoje napore ka krivome cilju.

Hrvatskome frazemu *ponašati se kao muha bez glave* odgovarao bi španjolski frazem *correr como caballo desbocado* (hrv. *trčati kao odbjegli konj*). Ovim se frazemima opisuje nečija nepromišljena trka ili jurnjava, ali i nepromišljeno i neodgovorno ponašanje bez prethodnoga razmišljanja i planiranja sljedećeg koraka.

Sudar como un caballo (hrv. *znojiti se kao konj*) djelomični je ekvivalent frazema *znojiti se kao svinja* te znači 'jako i obilno se znojiti'. Svinja – 7.5.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

4.2.12.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Konj za trku (utrku) jest ključna ili bitna osoba za postizanje nekog cilja ili uspjeha; prestižan predmet ili konkurentan proizvod. Dobar i fizički spreman konj glavni je adut uspješnoga rezultata u konjskim utrkama pa je time motiviran nastanak ovoga frazema. Španjolski je ekvivalent toga frazema *ser una buena baza* (hrv. *biti dobra karta*). Tim se frazemom označava nekoga ili nešto što predstavlja rješenje nekog problema, može dovesti do velikoga uspjeha ili je ključno za postizanje iznimno pozitivnih rezultata. *Baza* je pojam iz kartaških igara, riječ je o kartama koje pobjednički igrač ima u ruci te ih pokazuje ostalim igračima nakon što shvati da je kombinacija karata koju ima jača od kombinacija koje imaju ostali.

Imati konjske živce frazem je koji znači 'biti staložen ili ostati miran bez obzira ne sve, ne dati se uzrujati, moći se suzdržati'. Značenjski bi mogao biti motiviran sposobnošću konja da se nosi i s najgorim vlasnicima te pouzdano i poslušno obavlja i najteže zadatke. Za opis osobe koja ima puno strpljenja i razumijevanja za druge u španjolskome se frazemskom sustavu nudi frazem *tener nervios de acero* (hrv. *imati željezne živce*) te je taj španjolski frazem djelomično ekvivalentan frazemu *imati konjske živce*.

Imati želudac kao konj frazem je kojim se želi reći da neka osoba može probaviti i najtežu hranu jer se smatra da je konj izdržljiva životinja čiji želudac može podnijeti i probaviti puno toga. No, ovaj frazem nije nastao prema iskustvenoj činjenici jer konji zapravo, u odnosu na svoju veličinu i konstituciju, imaju malen želudac te ih zbog toga treba hraniti više puta dnevno u malim količinama kako se ne bi preopteretio. Španjolski je djelomični ekvivalent toga frazema *comer como un caballo* (hrv. *jesti kao konj*).

Zaljubljen kao konj i *zaljubiti se kao konj* istoznačenjske su inačice frazema *zaljubiti se kao tele/telac* i *zaljubljen kao tele/telac* (*Tele* – 7.4.1.1. Isti sadržaj, različita struktura, 41.) te znače 'biti jako zaljubljen', odnosno, *jako se zaljubiti*, preko svake mjere i često uz pretjeranu idealizaciju partnera. Španjolski su im djelomični frazemski ekvivalenti *estar enamorado hasta las patas* (hrv. *biti zaljubljen do nogu*) i *enamorarse hasta las patas* (hrv. *zaljubiti se do nogu*).

Frazem *tener tanta fuerza como un caballo* (hrv. *imati snage kao konj*) djelomični je ekvivalent frazemima *jak kao konj* i *fuerte como un caballo* te se također odnosi na opis fizički snažne osobe.

Konja se, kao i mnoge druge domaće životinje, stereotipno smatra glupim pa se za osobu za koju se misli da je jako glupa kaže da je *glupa kao konj*. Tome je frazemu djelomično ekvivalentan španjolski frazem *más tonto que un burro* (hrv. *gluplji od magarca*).

Frazemom *más parado que el caballo de un fotógrafo/retratista* (hrv. *mirniji od fotografova/portretistova konja*) opisuje se vrlo mirnu i sramežljivu osobu. Fotografov bi konj bio naviknut na mirno poziranje pa otud proizlazi motivacija značenja toga frazema. Hrvatski mu je djelomični ekvivalent frazem *miran kao bubica*.

Frazem *upregnuti konja za šarage* (*šaraglje*) koristi se sa značenjem 'započeti raditi što naopako'. Šarage su ograda zaprežnih kola s prednje i stražnje strane koja idu iza konja i on ih vuče, ne bi se moglo konja upregnuti iza njih jer vuča tako ne bi mogla funkcionirati. Španjolski mu je djelomično ekvivalentan frazem *poner el carro delante de los bueyes/de las mulas* (hrv. *staviti kola ispred volova/mazgi*). Tim se frazemom također naglašava obrnut i nelogičan slijed nekih radnji ili događaja. Vol, konj, mazga ili bilo koja druga tegleća životinja vuku kola/plug i staviti kola ispred njih potpuno je nelogično.

Frazemima *como el caballo de Espartero* (hrv. *kao Esparterov konj*) i *tener más cojones que el caballo de Espartero* (hrv. *imati više muda od Esparterova konja*) opisuje se vrlo hrabru i odvažnu osobu. Spomenik generalu Esparteru nalazi se u Madridu, Logroñi i Granátuli de Calatravi. Baldomero Espartero bio je jedan od najistaknutijih vojnika 19. stoljeća koji je obnašao važne dužnosti, uključujući onu predsjednika španjolskog Vijeća ministara, potkralja Navarre i regenta Kraljevine Španjolske. (Aquillué 2023.: 112. – 113.) Spomenik postavljen u Madridu specifičan je po velikim testisima generalova konja te se među ljudima proširio izraz *imaš ih kao Esparterov konj* (španj. *los tienes como el caballo de Espartero*) za opis nečije

iznimne hrabrosti. Hrvatski bi djelomični ekvivalent frazemu *tener más cojones que el caballo de Espartero* mogao biti frazem *imati muda*.

Pretjerivanje ili preuveličavanje nečega beznačajnoga u hrvatskoj se frazeologiji opisuje frazomom *napraviti/praviti (učiniti/činiti) od muhe konja* jer je muha malena životinja, a konj impozantna i velika te muha figurativno predstavlja beznačajni događaj ili situaciju, dok konj predstavlja značajnu situaciju, uspjeh, poteškoću ili problem. Španjolski je djelomični ekvivalent tome frazemu *cargar las tintas* (hrv. *puniti tintu*). – Vol – 7.3.1.2. Isti sadržaj, različita struktura, 37.

Sota, caballo y rey (hrv. *dečko, konj, kralj*) frazem je čije podrijetlo potječe iz kartaške igre *La Baraja Española* (hrv. *španjolski špil*) koja je ukorijenjena u španjolsku tradiciju već dugi niz godina te njezina pravila, igraće karte i karakteristični potezi pronalaze svoje mjesto u španjolskoj frazeologiji i svakodnevnoj uporabi. Taj se frazem koristi kada se želi istaknuti nečija rutiniranost, predvidljivost i stalno ponavljanje istih navika, odluka i izbora jer je *sota, caballo y rey* jedan od najziheraškijih i najčešćih poteza u toj kartaškoj igri. Hrvatski djelomični ekvivalent toga bi frazema bio *igrati na sigurno*.

4.2.12.4. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *konj* nulte ekvivalencije

Frazem *crni konj* preuzet je iz engleskog jezika u čijemu frazeološkome korpusu frazem *dark horse* (hrv. *tamni konj*) označava natjecatelja ili kandidata koji je nepoznat te se o njemu vrlo malo zna i od njega se vrlo malo očekuje, a na koncu neočekivano i iznenađujuće pobjeđuje ili uspijeva u nečemu. Ovaj je izraz podrijetlom iz terminologije konjskih utrka te se rabio za konja koji kockarima nije poznat otprije i stoga je za njega bilo teško odrediti koeficijente za klađenje. Prvo poznato spominjanje toga termina zabilježeno je u romanu *Mladi vojvoda* Benjamina Disraelija čiji protagonist prisustvuje konjskoj utrci s neočekivanim završetkom u kojoj pobjeđuje tamni (crni) konj (eng. *dark horse*) (Hrnjak 2010.: 127.).

S obzirom na to da je konj životinja čije posjedovanje označava (pogotovo je u prošlosti označavao) prestiž i ugledan položaj, time je motiviran nastanak frazemi *i mi konja za trku imamo* i *imati <svoga> konja za utrku (trku)*. *Konj* u tim frazemima simbolizira ono čime se

tko može pohvaliti i dokazati da nije gori od drugih jer i on ima svoje adute koji mu govore u prilog.

Frazem *pasti/spasti s konja na magarca* istoznačna je varijanta frazema *pasti/spasti s vola na magarca* te označava dolazak s boljega položaja na gori, odnosno spuštanje s višeg položaja na niži jer je konj životinja stereotipno većega prestiža i vrijednosti od magarca. *Držati magarca dok ne dođe konj* još je jedan frazem povezan sa stereotipno većom vrijednosti konja te se rabi sa značenjem 'zadovoljiti se osrednjom prilikom dok ne dođe bolja'.

Frazemom *ljubomorani kao konj* opisuje se jako ljubomornu osobu. Naime, konj je privržen i odan svojem vlasniku pa mu se zbog te osobine stereotipno može pripisati osobina ljubomore jer se tumači da želi da mu se vjernost uzvrati istom mjerom.

Kada se želi reći da je netko ostario i da više nije u punoj snazi koristi se frazem *pobjegli su konji komu*. Ako gospodaru pobjegnu konji, puno će teže i sporije obavljati poslove za koje su mu te životinje inače služile pa se s tim uspoređuje smanjenje čovjekove snage tijekom starenja.

Frazem *potkivati (šibati) lipsala konja* ima značenje 'raditi uzaludan i beskoristan posao' jer iscrpljena konja nema smisla potkivati i tjerati na rad koji ne bi mogao izdržati.

Starim se konjem naziva starca ili stariju mušku osobu koja se predstavlja mlađom nego što jest i pokušava zavarati sugovornika, a očito je da je već ušao u ozbiljniju životnu dob, kao što se i stariji konj po izgledu i karakteristikama jasno razlikuje od mlađega.

Frazem *starog konja ne možeš naučiti novim trikovima* koristi se kako bi se opisalo da je stariju osobu, koja već ima razvijene interese, vještine, rutinu i navike puno teže naučiti novim vještinama i radnjama nego mlađu, posebno dijete. Tako je i sa starim konjem, puno će teže naučiti neki novi trik jer već ima uhodanu rutinu i navike, umorniji je i s manje snage od mladoga konja.

Frazem *mijenjati konja usred utrke* nastao je zahvaljujući tradiciji konjskih utrka te znači 'mijenjati što usred aktivnosti', najčešće se odnosi na promjenu sredstva kojim netko pokušava postići svoj cilj.

Frazem *kao paradni konj* opisuje nečije gordo, ponosno i samopouzdana ponašanje, hodanje ili držanje, uzdignute glave i samouvjerenost. Paradni su konji uvijek bogato ukrašeni, pomno negovani, riječ je o najplemenitijim pasminama konja čiji je izgled dostojan velikih i

raskošnih događaja na kojima sudjeluju u paradi. *Paradni konj* frazem je kojim se naziva primjer za pokazivanje, nešto čime se netko može ponositi.

Sudjelovanje jednog kandidata u borbi za neku poziciju bez pravoga protivnika naziva se *utrkom (trkom) jednoga konja*. Primjerice, u borbi za neku državničku poziciju može biti više kandidata, ali je očito unaprijed tko će pobijediti jer ostali nisu zapravo konkurentni.

Uporan kao konj frazem je koji opisuje vrlo upornu osobu koja ne odustaje lako. Konja se smatra upornom i tvrdoglavom životinjom pa je time motiviran nastanak toga frazema.

Za konja ubiti (ubit') istoznačenjska je varijanta jednog od značenja frazema *za vola ubiti (ubit')* (7.3.2. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *vol* nulte ekvivalencije, 39.) te se time opisuje neki lijek ili piće iznimno jaka djelovanja za koje se smatra da bi bilo dovoljno jako da uspava i onespobu fizički snažnu životinju poput konja. Frazem *konjska doza* slična je značenja te se radi o velikoj količini nečega što se daje ili pripisuje nekome, obično se misli na lijek.

Konjska je griva gusta, kvalitetna i lijepa ako se pravilno njeguje pa se nečiju bujnu, zdravu i lijepu kosu uspoređuje s njome te ju se naziva *konjskom grivom*.

Konjski zalet – pileći udarac frazem je motiviran iskustvenom činjenicom jer je konj fizički jaka životinja snažna zaleta, a pile je nježno i osjetljivo te nema puno snage u svojem tijelu pa se tim frazedom uspoređuje nečiji snažan zalet koji rezultira slabim udarcem. Uglavnom se odnosi na zalet nogometaša ili igrača nekog drugog sporta s loptom.

Za osobu koja ima velike i izbočene zube kaže se da *ima konjske zube* jer konji imaju izbočene i naglašene prednje zube.

Konji su životinje na kojima se prije ratovalo te su služili kao vjerni pomoćnici prilikom žestokih borbi, otud proizlazi značenje frazema *doći (dorasti, narasti) do konja i do sablje* koji znači 'postati sposoban za boj i vojsku' jer vojnik koji je dovoljno napredovao i naučio može početi koristiti sablju i dobiti svojega konja te ravnopravno sudjelovati u bitkama.

Bjelina dlake bijeloga konja u hrvatskoj se frazeološkoj tradiciji povezuje s bijelom bojom snijega te frazem *doći (osvanuti) na bijelom konju* znači 'doći s prvim snijegom'.

4.2.12.5. Španjolski frazemi sa sastavnicom *caballo* nulte ekvivalencije

Frazem *a caballo* (hrv. *na konju*) koristi se kako bi se istaknulo da je netko između dviju stvarnosti, da se kreće između dviju prostornih ili vremenskih stvarnosti, odnosno da je razapet između dviju ideja ili odluka.

Za opis osobe koja ima duguljasto lice kvadratna oblika rabi se frazem *imati konjsko lice*, odnosno *tener cara/rostro de caballo*. *Cara* i *rostro* znače *lice*, ali postoje značenjske nijanse koje ih razlikuju. *Rostro* je formalniji i manje korišten oblik, dok je *cara* neformalniji i češći u svakodnevnoj uporabi. Također, *cara* se više odnosi na detaljne fizičke karakteristike lica, a *rostro* na subjektivan dojam koji to lice ostavlja na promatrača, odnosno na dojam koji crte lica stvaraju o osobi.

Caballo de batalla, odnosno *bojni konj* frazem je kojim se označava glavno pitanje, argument ili ideju, najsporniji i najteži dio odluke ili dogovora, ono koje pokreće nesuglasice i raspravu. Zbog gorljivih obilježja rasprave koju to pitanje potiče, uspoređuje ga se s bojnim konjem u punoj pripravnosti.

Frazem *a caballo nuevo, jinete viejo* (hrv. *novom konju stari (iskusni) jahač*) koristi se kako bi se istaknula vrijednost mudrosti i iskustva koji dolaze s godinama. Mladu osobu punu elana, ali bez dovoljno znanja i iskustva treba povjeriti starijoj osobi koja će joj biti mentor i savjetnik te će joj pomoći kanalizirati i pravilno usmjeriti energiju i sposobnosti.

A caballero nuevo, caballo viejo (hrv. *novom jahaču stari konj*) ima sličnu poantu kao prethodni frazem, veliča vrijednost iskustva koje donosi sigurnost te pomaže mlađima i neiskusnijima kanalizirati njihovu neustrašivost i neumornost te ih osposobiti za neko radno mjesto ili neku drugu životnu ulogu. Mladom i neiskusnom je jahaču sigurnije na početku dati starijega, dobro dresiranog i ukroćenoga konja koji će ga voditi tijekom jahanja i biti pouzdan.

Za osobu koja se svemu vrlo lako prilagodi kaže se da je *konj dobrih ustiju*, odnosno, *caballo de buena boca*. Ovaj se frazem najviše odnosi na osobu koja bez prigovora pojede sve što se stavi pred nju te se prilagodi svakoj hrani i nikada se na nju ne žali.

Frazem *el ojo del amo engorda al/el caballo* (hrv. *gospodarevo oko tovi konja*) koristi se sa značenjem da budnost, zainteresiranost i posvećenost vlasnika neke tvrtke ili osobe koja je najodgovornija i najzainteresiranija za neki posao daju najbolje i najuspješnije rezultate. Ako

je vođa kvalitetan, predan i ozbiljno posvećen onome što radi, njegovi će podređeni također biti motiviraniji i takav će pristup dovesti do uspjeha.

Bijelim konjem (španj. *caballo blanco*) naziva se osobu koja predaje novac za neki sumnjiv posao ili sumnjivu aktivnost. Bijela boja simbolizira nevinost i čistoću pa se osobu koja obavlja neki sumnjiv posao za nekoga s ciljem da se u nju ne posumnja naziva *bijelim konjem* jer naizgled djeluje nevino i potpuno bezazleno. Ovim se frazemom također ponekad naziva i heroin u prahu zbog njegove bijele boje. Frazem *salir en caballo blanco* (hrv. *izaći na bijelome konju*) slične je značenjske motivacije i znači 'praviti se nevinim u svakoj situaciji i uvijek tražiti izlike za svoje pogreške'.

Frazem *salir bien, o limpio, el caballo* (hrv. *konj je završio dobro/konj je izašao čist*) koristi se pri opisu situacije u kojoj se netko izvukao od optužbi ili iz neke svađe ili rasprave potpuno čist i nekažnjen. Drugo je značenje toga frazema 'učiniti nešto teško i opasno i pritom izbjeći štetu'. Značenjska motivacija toga frazema dolazi iz konjaničke terminologije te se radi o izrazu kojim se nazivalo izlazak iz neke bitke, sukoba ili natjecanja bez stradavanja konja. Rabio se također i u terminologiji koride.

4.2.12.6. Hrvatski frazem sa sastavnicom *ždrijebe* djelomične ekvivalencije – isti sadržaj, različita struktura

Pronađen je jedan frazem sa sastavnicom *ždrijebe*, riječ je o frazemu *trčati (istrčavati se) kao ždrijebe pred rudo* koji znači 'biti brzoplet ili nepromišljen'. *Ždrijebe* se u hrvatskoj frazeologiji stereotipno smatra brzopletom, nemirnom i nepromišljenom životinjom pa je time motivirano značenje toga frazema. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem *no pararse/detenerse/reparar en mientes* (hrv. *ne zadržavati pamet*). Ovim je dvama frazemima ekvivalentan i hrvatski frazem (*uletjeti, zaletjeti se) kao prase u surutku/sirutku*.

7.12.7. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *kobila* nulte ekvivalencije

Kobila je izdržljiva životinja koju ljudi često preopterećuju teškim fizičkim radom, kao i konja, pa su ponuđena dva hrvatska frazema motivirana tom iskustvenom činjenicom o kobili. Prvi je *jaka kobila* i njime se opisuje osobu preopterećenu poslovima i obavezama, ali vrlo izdržljivu. Drugi je *baciti (nabaciti i sl.) kao na mrtvu kobilu što* i znači 'navaliti teške i prevelike poslove na koga, bezobzirno opteretiti poslovima i dužnostima koga', posebno nekoga tko nema dovoljno snage izdržati nametnuti posao.

Frazemom *šepave kobile sin* naziva se osobu koju se smatra manje vrijednom i sposobnom jer ždrijebe kobile koja je usporena i čija je sposobnost narušena šepanjem, prema stereotipnome mišljenju, ne može biti jednako vrijedno, sposobno i dobro kao ždrijebe zdrave kobile, nego će imati također neki fizički nedostatak ili manu.

4.2.13. Frazemi sa zoonimskom sastavnicom *magarac, burro i asno*

Magarca prati glas manje vrijednog i inferiornijeg konju. Čovjeku služe za slične poslove, ali divljenje upućeno konju izostaje kada je riječ o magarcu. Osobine koje mu se pripisuju uglavnom su negativno konotirane: tvrdoglavost, nesigurnost, glupost, neznanje, neposlušnost, neodlučnost, naivnost. Magareće njakanje doživljava se kao iritantno i neskladno pa se pjevanje čovjeka koji nema sluha uspoređuje s magarećim zvukovima. Pozitivna magareća osobina koja se ističe u frazemima je marljivost, a njegova se pokornost i poslušnost dovode u vezu s čovjekovim manjkom karaktera i nesposobnošću borbe za sebe i svoja prava. Strpljivost je također pripisana magarcu, a uz nju je povezano besmisleno i dugo čekanje te trpljenje nepravde.

U španjolskom se jeziku za leksem *magarac* koriste dva leksema: *burro* i *asno*.

4.2.13.1. Potpuno ekvivalentni frazemi

Pronađen je jedan par potpuno ekvivalentnih frazema: *el asno de Buridán* i *Buridanov magarac*. Ovim se frazemima opisuje vrlo neodlučnu osobu. Nastanak značenja tih frazema motiviran je pričom o magarcu, nazvanom po filozofu Buridanu kojemu se ova priča i pouka i pripisuju, koji je bio podjednako i gladan i žedan te se nalazio na jednakoj udaljenosti između dvaju plasta sijena i dviju posuda s vodom. Bio je jako neodlučan te nije nikako mogao odlučiti koju će potrebu prvu namiriti pa je uginuo od gladi i žeđi, iako su mu i voda i hrana bili vrlo blizu. – naći neki izvor

4.2.13.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite jedne sastavnice ili više njih

Za vrlo staru osobu kaže se da je *starija od Isusova magarca*. U hrvatskoj se frazeologiji mogu pronaći još dva biblijska frazema istoga značenja: *star kao Metuzalem* i *star kao Biblija*. Španjolski je djelomični ekvivalent frazema *stariji od Isusova magarca* frazem *más viejo que Matusalén* (hrv. *stariji od Metuzalema*).

Frazem sa sastavnicom *asno no está hecha /se ha hecho/ se hizo la miel para la boca del asno* (hrv. *nije med za magareća usta*) koristi se sa značenjem da netko nije zaslužio dobiti ili probati nešto jer to neće znati cijeniti. Hrvatski bi djelomični ekvivalenti bili *nije za guske sijeno* i *nije žvaka za seljaka*. Također, ti se frazemi mogu značenjski povezati i s frazemima *ne bacati biserje pred svinje* i *echar margaritas/perlas a los cerdos/puercos* (*Svinja* – 7.5.1.1. Potpuno ekvivalentni frazemi, 43.).

Španjolski frazem *como un burro en garaje* (hrv. *kao magarac u garaži*) slična je značenja kao frazem *más despistada que una vaca en un garaje* (*Krava* – 7.1.2.1. Isti sadržaj, različita jedna sastavnica ili više njih, 28.) i znači 'vrlo zbunjen, dekoncentriran i izgubljen'. Hrvatski bi mu djelomični ekvivalenti bili frazemi *kao slon u staklani* i *kao muha bez glave*.

4.2.13.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture

Španjolskim frazemom *más tonto que un burro* (hrv. *gluplji od magarca*) opisuje se osobu koju se smatra glupom i intelektualno nedoraslom nečemu. Hrvatski bi mu djelomični ekvivalenti bili: *glup kao magarac*, *glup kao krava*, *glup kao tele*, *glup kao vol* i *glup kao konj*.

Frazem *ser un burro* (hrv. *biti magarac*) također služi za opis osobe koju se smatra glupom i intelektualno potkapacitiranom, hrvatski mu je ekvivalent također frazem *glup kao magarac*.

Hrvatski frazem *slutiti što kao magare kišu* značenjski je motiviran mišljenjem da životinje imaju puno izraženije prirodne instinkte i nagone zahvaljujući kojima mogu predosjetiti neke prirodne pojave ili nepogode pa se za osobu koja predosjeća nešto negativno kaže da to *sluti kao magare kišu*. Djelomično bi mu ekvivalentan mogao biti španjolski frazem *tener/sentir/darle a alguien un pálpito/una corazónada* (hrv. *osjetiti strepnju*).

Frazemom *tener más hambre que el burro del gitano* (hrv. *biti gladniji od ciganskog magarca*) frazem je kojim se opisuje nečija velika i teško utaživa glad. Nastanak toga frazema motiviran je španjolskom pričom o romskome uličnom prodavaču koji je bio jako škrt te je u želji da maksimalno smanji sve troškove odlučio svom magarcu potpuno uskratiti hranu. U trenutku kada se prodavaču učinilo da je magarac naučio poštovati njegove razloge za uskratu hrane i navikao se ne jesti, životinja je umrla od gladi. Hrvatski frazem djelomične ekvivalencije mogao bi biti frazem *gladan kao vuk* koji se također odnosi na veliku glad, ali manje ekstremnu, onu koja ne ugrožava nečiji život.

No morir alguien de cornada de burro (hrv. *ne umrijeti od magarećeg roga/uboda*) frazem je koji znači 'izbjegavati svaku opasnost, koliko god neznatna ili izmišljena bila'. Magarac nema rogove i ne može ubosti pa ta iskustvena činjenica motivira nastanak toga frazema. Hrvatski bi mu značenjski ekvivalent mogao biti frazem *živjeti pod staklenim zvonom*.

Za osobu koja je slabovidna i bez naočala ne vidi skoro ništa kaže se da *ne vidi ni tri (ili dvije) noge u magarca* (španj. *no ver dos/tres en un burro*). Hrvatski bi značenjski ekvivalenti bili frazemi *slijep kao šišmiš* i *slijep kao krtica*. Istoga je značenja i frazem *no ver un burro a tres pasos* (hrv. *ne vidjeti magarca ni s (udaljenosti od) tri koraka*).

Magarcu se stereotipno pripisuje i osobina tvrdoglavosti pa se za iznimno tvrdoglavu i nepopustljivu osobu kaže da je *tvrdoglava kao magarac*. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem *¡No te pongas burro!* (hrv. *ne budi magarac*) kojim se ukazuje na nečiju tvrdoglavost i nepopustljivost. Još je jedan španjolski frazem djelomično ekvivalentan tim dvama frazemima – *ponerse burra* (hrv. *ponašati se kao magarica*). Značenje mu je *ponašati se nepopustljivo i tvrdoglavo*. Mula je životinja koju se u španjolskoj frazeologiji također smatra vrlo tvrdoglavom pa su frazemi *más terco que una mula* (hrv. *tvrdoglaviji od mule*) i *como una mula* (hrv. *poput mule*) također djelomično ekvivalentni prethodno objašnjenim frazemima.

Frazem *napraviti/praviti od (iz) komarca magarca* istoga je značenja kao frazemi *napraviti od muhe/buhe konja* i *napraviti od muhe/buhe vola* (*Vol* – 7.3.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture i *Konj* –7.12.3. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, a različite strukture) i znači 'preuveličati/preuveličavati što nevažno (beznačajno), pretjerati (pretjerivati) u prikazivanju čega, prikazivati/prikazati što mnogo većim i važnijim nego što zapravo jest, od sitnice praviti veliki problem'. Španjolski mu je djelomični ekvivalent frazem *cargar las tintas* (hrv. *puniti tintu*) – *Vol* – 7.3.2. Isti sadržaj, različita struktura, 37.

Frazem *napraviti/praviti magarcem koga* istoga je značenja kao i glagol *namagarčiti* – 'postupiti/postupati s kim kao s glupakom, podvaliti/podvaljivati komu, izvrgnuti/izvrgavati koga poruzi, prevariti/varati koga'. Magarca se stereotipno smatra glupom životinjom pa otud proizlazi motivacija značenja toga frazema. Španjolski djelomični ekvivalent toga frazema jest frazem *vender la burra a alguien* (hrv. *prodati kome magaricu*) koji ima dva značenja. Prvo je 'prevariti koga', a drugo 'pokušati uvjeriti koga u što neistinito', primjerice, u kvalitete nekog proizvoda ili životinje bez pružene prilike da sugovornik tu kvalitetu sam provjeri i uvjeri se u nju. Drugo je značenje toga španjolskog frazema djelomično ekvivalentno značenju hrvatskoga frazema *prodavati mačka u vreći*.

4.2.13.4. Djelomično ekvivalentni frazemi sličnog sadržaja, a različite strukture

Za osobu koja u nekoj situaciji izgleda izvještačeno, neprimjereno, neprikladno i pomalo groteskno kaže se da je *poput magarca u svečanoj povorci* (španj. *como buro en cabalgata*).

Cabalgata je svečana povorka, uglavnom konjanička, tijekom koje se odvijaju i zabave, plesovi, svira glazba. Ponegdje se organiziraju povorke u kojima jahači umjesto na konjima jašu na magarcima pa to može djelovati groteskno i smiješno iako je namjera svečana. Djelomični mu je hrvatski ekvivalent *pristajati komu što kao kravi sedlo/samar*. Sedlo je rezervirano za tovarne životinje, a krava ljudima ne služi u te svrhe pa bi sedlo na njoj bilo potpuno neprikladno. S time se uspoređuje nečija želja ili pokušaj da se bavi nečime što mu nikako ne ide i ne uspijeva ili pak da odijene nešto što mu ne pristaje te je rezultat nespretn, izvan granica dobroga ukusa, čak i groteskan, kao i kod frazema *como buro en cabalgata*. Frazem *pristajati komu što kao krmači sedlo* ima jednako značenje kao i *pristajati komu što kao kravi sedlo* te se rabi kada se želi istaknuti da nekoj osobi nešto nimalo ne pristaje kao što krmači ne pristaje sedlo. Jednako je i s frazemom *pristajati komu što kao magarcu sedlo*.

4.2.13.5. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *magarac* nulte ekvivalencije

Zadnja klupa u koju su učitelji i profesori prije za kaznu smještali neposlušne i nestašne učenike naziva se *magarećom klupom*. Magarcem se inače u prenesenom značenju naziva osobu kojoj je upućen prijekor zbog samovolje, neposlušnosti i tvrdoglavosti. Frazem *biti (sjediti i sl.) u magarećoj klupi* znači 'biti (sjediti i sl.) na začelju, biti posljednji u čemu, zaostajati u čemu', motivirano nekadašnjom namjenom magareće klupe.

Razdoblje odrastanja, odnosno pubertetsko razdoblje u kojemu su djeca buntovna, željna istraživanja, promjena i nestašluka označava se frazemom *magareće godine*. U romanu *Pinokijeve avanture* Carla Collodija iz 1881. godine buntovni i neposlušni dječaci pretvaraju se u magarce pa je moguće da je značenjska motivacija toga frazema potaknuta tim motivom iz romana iako o tome ne postoje potvrđeni zapisi i istraživanja.

Pojeo (izjeo, ujeo) vuk magarca frazem je koji ima dva značenja. Prvo je 'sve je u redu, nikome ništa, kao da se ništa nije dogodilo', a drugo 'dati ili učiniti nekome nešto i očekivati da će to vratiti ili uzvratiti uslugu, ali od toga na kraju ne bude ništa'. U oba je slučaja značenje motivirano činjenicom da magarca više neće biti kada ga vuk pojede, kao da nije ni živio.

Za osobu koja je loš učenik ili je napustila školu ranije jer nije htjela učiti koristi se frazem *magarac pojeo knjige/libre komu*. Motivacija je toga frazema šaljiva i aludira se na to da je magarac nekome pojeo knjige pa zbog toga nije imao iz čega učiti. Umjesto leksema *knjiga* ovaj se frazem može pojaviti i u inačici s arhaizmom *libar*.

Razumjeti se u što kao magarac u kantar istoga je značenja kao frazem *razumjeti se u što kao koza u peršin/peršun* (*Koza – 7.9.2. Hrvatski frazemi nulte ekvivalencije, 57.*) te se rabi kako bi se naglasilo da se netko nimalo ne razumije u neku temu, posao ili aktivnost.

Kada se netko navikne na nešto neugodno, bolno, nepravedno ili naporno te to stoički i bez prigovora trpi kaže se da *se naviknuo na što kao magare na batine*. Magarca se smatra iznimno strpljivom i izdržljivom životinjom koja trpi težak rad i udarce bez pobune.

Magareću se njaku doživljava kao vrlo iritantan, prodoran i neugodan zvuk pa se za osobu koja pjeva unatoč nedostatku sluha ili vrlo glasno plače kaže da *reve kao magare*.

Učiniti magareću uslugu komu frazem je kojim se opisuje uslugu od koje se ima više štete nego koristi, potez kojim se nekome nanosi šteta, odmaže mu se. Taj frazem ima i inačicu *učiniti medvjedu uslugu komu*.

Mlatiti (šamarati) mrtvoga magarca frazem je koji ima dva značenja. Prvo je 'uzaludno govoriti komu što', a drugo 'raditi beskoristan (suvišan, uzaludan) posao'. Mrtvoga se magarca više ni na koji način ne može oživjeti pa se otud razvilo značenje toga frazema.

4.2.13.6. Hrvatski frazemi sa sastavnicom *magare* nulte ekvivalencije

Frazemi *uporan kao magarac*, *revati kao magarac* i *glup kao magarac* imaju svoje istoznačenijske inačice sa sastavnicom *magare* – *uporan kao magare*, *revati kao magare* i *glup kao magare*.

4.2.13.7. Španjolski frazemi sa sastavnicom *burro* nulte ekvivalencije

Frazemom *bajarse/caerse/aperase de su burro* (hrv. *sići/pasti/sjahati s magarca*) opisuje se situaciju u kojoj netko odustaje od svoje ideje ili popušta nekome. Frazem *apear a alguien del burro* (hrv. *natjerati koga da siđe s magarca/pomoći kome da siđe s magarca*) znači 'uvjeriti koga da promijeni stav, promijeniti čije tvrdoglavo mišljenje'.

Kada netko učini ili kaže neku glupost kaže se da *je napravio magarca* (španj. *hacer el burro*). Magarca se stereotipno smatra glupom životinjom pa se zato nečiji glupi postupak uspoređuje s magarećim ponašanjem.

La siesta del burro inačica je frazema *la siesta del carnero* i *la siesta del borrego* (7.8.4.1. Španjolski frazemi sa sastavnicom *borrego* nulte ekvivalencije, 55.) te se njime označava poslijepodnevni drijemež, karakteristična španjolska navika.

A burro muerto, la cebada al rabo (hrv. *ječam na rep mrtva magarca*) frazem je kojim se želi istaknuti da je nešto učinjeno prekasno, više nema lijeka ni rješenja, ali osoba i dalje pokušava napraviti nešto, makar bilo potpuno uzaludno. Mrtvome magarcu više ne treba hrana pa je davanje ječma uzaludan postupak.

Poner a caer de un burro a alguien (hrv. *gurnuti koga s magarca/učiniti da tko padne s magarca*) frazem je kojim se opisuje nečije oštro kritiziranje neke osobe koju se time demotivira i narušava joj se samopouzdanje pa se taj osjećaj uspoređuje s padom s magarca.

Frazemom *burro cargado de letras* (hrv. *magarac natovaren slovima*) opisuje se osobu koja je puno učila, ali nema pameti ni sposobnosti to primijeniti pa ju se uspoređuje s magarcem natovarenim slovima kojemu ta slova ništa ne znače jer ih ne može razumjeti.

Como burro sin mecate (hrv. *kao magarac bez konopa*) frazem je kojim se naglašava da je osoba izgubila sve što je imala, sva moguća rješenja i opcije i više ne vidi izlaz. Magarac nosi teret koji mu je privezan na leđa konopom i ako taj konop padne ili pukne, sav će teret pasti s magarca i on će izgubiti sve što je nosio.

Kada je netko odlučan nastaviti s napornim poslom kojim se bavi, unatoč svim nedaćama i mogućim porazom na kraju, kaže se da je *postavljen na magarca* (španj. *puesto en el burro*).

Jahanje na magarcu teže je i neudobnije od jahanja na konju te je za to potrebna vještina i velika upornost pa se zato ta aktivnost uspoređuje s napornim i riskantnim poslom.

Za osobu koja je shvatila i priznala svoje pogreške te se povukla koristi se frazem *caer del su burro* (hrv. *pasti sa svojega magarca*).

4.2.13.8. Španjolski frazemi sa zoonimskom sastavnicom *burra* (hrv. *magarica*)

Magaricu se u španjolskoj frazeologiji smatra vrlo izdržljivom i tvrdoglavom životinjom koja vrijedno radi teške fizičke poslove.

4.2.13.8.1. Frazemi nulte ekvivalencije

Descargar la burra (hrv. *oteretiti magaricu*) frazem je kojim se opominje nekoga zbog toga što stalno odbija obavljati poslove koje bi trebao i svoja zaduženja i obaveze prosljeđuje drugima. *Descarga la burra* (hrv. *otereti magaricu*) značilo bi 'preuzmi svoje obaveze i poslove i otereti onoga tko ih radi umjesto tebe'.

Za osobu koja ima moć odlučivanja kaže se da je *magaričin gospodar* (španj. *ser el amo de la burra*) jer je vlasnik taj koji ima pravo odlučivati kako će se ponašati prema svojim životinjama i kakva će im pravila i način života biti određeni i osigurani.

Frazem *estarle a alguien algo como a la burra las arracadas* (hrv. *biti nekome netko ili nešto kao magarici naušnice*) koristi se sa značenjima 'ne se slagati s nekime, loše se osjećati u čijem društvu' ili 'ne odgovarati komu što'.

4.2.13.8.2. Djelomično ekvivalentni frazemi istog sadržaja, različite strukture

Írsele a alguien la burra (hrv. *pobjegla je kome magarica*) frazem je kojim se ističe da je netko odao neku tajnu koju nije smio, proširio je glasine ili rekao previše povjerljivih podataka. Hrvatski bi mu značenjski ekvivalent bio frazem *razvezao se jezik komu*.

4.2.14. Frazemi sa zoonimskim sastavnicama *mazga, mula i mulo*

Mješanca kobile i magarca, mulu, doživljava se u frazeologiji kao tiho i šutljivo stvorenje, a u španjolskoj joj se pripisuju osobine slične kao i magarcu i mazgi: marljivost, tvrdoglavost, upornost i izdržljivost. Mazgu, mješanca magarice i konja, smatra se pak iznimno tvrdoglavom životinjom.

Španjolski jezik ne razlikuje pojam *mazga* od pojma *mula*, odnosno, nazive za potomka pastuha i magarice i potomka kobile i magarca te se za obje životinje koristi izraz *mulo*.

4.2.14.1. Frazemi djelomične ekvivalencije istog sadržaja, različite strukture

Mula i mazga u španjolskoj se frazeologiji smatraju vrlo izdržljivim i upornim životinjama pa se frazemom *estar/ponerse hecho un mulo* o *como un mulo* (hrv. *biti kao mula/ponašati se kao mula*) opisuje vrlo uporno i izdržljivo ponašanje ili karakter neke osobe. U hrvatskoj se frazeologiji te osobine pripisuju mazgi pa je frazem *uporan kao mazga* djelomično ekvivalentan tom španjolskom frazemu.

Mazgu se smatra i tvrdoglavom životinjom pa je pronađen frazem *tvrdoglav kao mazga* koji je djelomično ekvivalentan španjolskome frazemu *más terco que una mula* (hrv. *tvrdoglaviji od mazge/mule*).

Nastanak frazema *tegliti kao mazga* motiviran je marljivim i radišnim karakterom te životinje, ali i teškim fizičkim radom koji joj je čovjek nametnuo pa se tim frazemom s mazgom uspoređuje čovjeka koji radi vrlo teške i naporene fizičke poslove. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem *ser un mulo de carga* (hrv. *biti tegleća/tovarna mula/mazga*).

Mula je životinja kojoj se u hrvatskoj frazeologiji stereotipno pripisuje šutljivost pa se za osobu koja je vrlo šutljiva i povučena kaže da *šuti kao mula*. Djelomično mu je ekvivalentan španjolski frazem *no decir ni pio ni mu* (hrv. *niti pijuknuti, niti zamukati*). Taj je frazem značenjski motiviran onomatopejskim oponašanjem glasova pilića i krava te bi mu se mogao pridružiti još jedan djelomično ekvivalentan hrvatski frazem – *ni beknuti*.

5. ZAKLJUČAK

Usprkos različitoj terminologiji koja se koristi u frazeološkim sustavima hrvatskog i španjolskog jezika, u ovome su radu ponuđena dva termina čija se obilježja podudaraju te ih se može uspoređivati. Riječ je o terminima *frazem* i *modismo* (hrv. *idiomatski izraz*).

Kontrastivna analiza frazema sa zoonimskom sastavnicom motiviranom nazivima domaćih životinja dokazala je da su frazemi jezične jedinice snažno obilježene kulturom, društvom, tradicijom i običajima te se podudarnost između hrvatskih i španjolskih frazema u korpusu ovoga rada, s obzirom na to da se radi o jezicima koji pripadaju različitim jezičnim skupinama, najviše temelji upravo na kulturološkoj bliskosti.

Potpuno je ekvivalentnih frazema dvadeset i osam, od kojih je devet biblijskoga podrijetla, a ostali uglavnom svoju značenjsku sliku grade na stereotipnom ili činjeničnom shvaćanju ponašanja i izgleda životinja općeprihvaćenom u većem broju frazemskih sustava europskih jezika. Jedan je potpuno ekvivalentan frazemski par antičkoga podrijetla, jedan iz hinduističke tradicije, jedan općeeuropskog povijesnog podrijetla, a jedan je kalk engleskoga idioma.

Djelomično ekvivalentni frazemski parovi iz korpusa ovoga rada podijeljeni su u četiri skupine, ovisno o tome koji se njihovi aspekti i koliko podudaraju. Među frazemima istoga sadržaja, a različite jedne sastavnice ili više njih najviše je biblijskih frazema i frazema kojima se opisuje čovjekovo ponašanje i neke fizičke karakteristike uspoređujući ih sa životinjskim.

Najbrojniju skupinu djelomično ekvivalentnih frazema čine frazemi istoga sadržaja i različite strukture. Hrvatski i španjolski jezici su koji pripadaju različitim jezičnim skupinama, kulturološki su bliski, ali istovremeno i udaljeni pa je najveći broj ekvivalentnih frazema

istoga ili vrlo bliskoga značenja, no izražen drugačijim sadržajem, ovisno o vjerovanjima, običajima i stereotipnim slikama koje prevladavaju u hrvatskome, odnosno španjolskome kulturološkome, a time i jezičnome sustavu. Također, zbog različitog razmišljanja govornika tih dvaju jezika, neki djelomično ekvivalentni parnjaci uopće ne sadržavaju zoonimsku sastavnicu. Razlike u obliku frazema i u njihovim rečeničnim ulogama uobičajene su i očekivane jer u dvama jezicima koji pripadaju različitim jezičnim skupinama vrijede drugačija pravila te će u hrvatskome jeziku postojati strukture koje nisu česte, a ponekad ni moguće u španjolskome jeziku, i obrnuto. Tijekom provođenja procesa kontrastivne analize pojavila su se brojna problematična pitanja i nesigurnosti. Naime, frazeme je često teško razumjeti i adekvatno prevesti na drugi jezik i izjednačiti s nekim izrazom iz toga jezika ako podrijetlom ne pripadaju u skupine frazema koji su zajednički većem broju europskih jezika – biblijske, povijesne, mitološke, itd. Nije dovoljno razumjeti samo jezik, već i sociokulturološki kontekst u kojemu se određeni izrazi, u ovome slučaju frazemi, oblikuju i koriste. Zbog toga je najveći broj frazema nulte ekvivalencije. Nije isključena mogućnost da neki od frazema iz tih dviju skupina imaju frazemske parnjake u španjolskome, odnosno hrvatskome jeziku, ali u dostupnim proučenim rječnicima nisu pronađeni njihovi ekvivalenti čiji bi se sadržaj protumačio kao podudaran.

Najveći je broj frazema antropocentričan te se domaćim životinjama stereotipno pripisuju tipično ljudske karakteristike, kako negativne, tako i pozitivne. Nešto je manje zoocentričnih frazema kojima se ljudima dodjeljuju životinjske osobine, obično one najuočljivije i najprepoznatljivije za određenu životinjsku vrstu, ponekad i preuveličane. Osim toga, frazemi sa zoonimskom sastavnicom naziva domaćih životinja često opisuju i predočuju neke emocionalno bliske ili svakodnevnne situacije. Domaće su životinje pripitomljene, kohabitiraju s čovjekom te je čovjekovo iskustvo s njima puno bogatije i pozitivnije od onoga s divljim životinjama i zbog toga se ta povezanost utkala i u oblikovanje frazema, jezičnih izraza koji zrcale čovjekove običaje, navike, kulturu i svakodnevicu.

Stereotip koji se istaknuo kao zajednički gotovo svim životinjama čiji su nazivi u frazemima prikupljenima u korpusu ovoga rada onaj je o glupošću tih životinja. Činjenično nije potkrijepljen te upućuje na to da unatoč tome što je suživot domaćih životinja i ljudi dugotrajan i vrlo uspješan, ipak nije uložena dovoljna trud da se nadiđu negativna stereotipna razmišljanja, odbaci neutemeljeno uspoređivanje životinjskih sposobnosti s ljudskima te promijeni perspektiva iz koje se vrednuje životinje.

6. LITERATURA

Primarna literatura:

1. Buitraga Jiménez, Alberto. 2002. *Diccionario de dichos y frases hechas*. Madrid: Espasa Libros
2. Matešić, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga
3. Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radovan. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak
4. Seco, Manuel, de Andrés, Olimpia, Ramos, Gabin. 2005. *Diccionario fraseológico documentado del español actual*. Madrid: Aguilar
5. Varela, Fernando, Kubarth, Hugo. 2004. *Diccionario fraseológico del español moderno*. Barcelona: Gredos
6. Vidović Bolt, Ivana, Barčot, Branka, Fink-Arsovski Željka, Kovačević, Barbara, Pintarić, Neda, Vasung, Ana. 2017. *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema*. Zagreb: Školska knjiga

Sekundarna literatura:

Knjige:

1. Aquillué, Daniel. 2023. *España con honra: Una historia del XIX español. 1793. – 1923*. Madrid: La esfera de los libros
2. Corpas Pastor, Gloria. 1997. *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos
3. Filipović Petrović, Ivana. 2018. *Kad se sretnu leksikografija i frazeologija. O statusu frazema u rječniku*. Zagreb: Srednja Europa
4. Fink-Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta.
5. Fink-Arsovski, Željka, Kovačević, Barbara, Hrnjak, Anita. 2017. *Bibliografija hrvatske frazeologije. Frazeobibliografski rječnik*. Zagreb: Knjigra

6. Hrnjak, Anita. 2017. *Frazeologija u rodnome okviru – rodni elementi u hrvatskoj i ruskoj frazeologiji*. Zagreb: Knjigra
7. Jeruzalemska Biblija. 1994. Ur. Adalbert Rebić, Jerko Fućak, Bonaventura Duda. Zagreb: Kršćanska sadašnjost
8. Kolbas, Irena. 2013. *Vic o plavuši: Stereotipi u kojima živimo*. Zagreb: Etnografski muzej
9. Kovačević, Barbara. 2012. *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
10. Krizmanić, Mirjana. 2010. *Život s različitima: Koliko se međusobno poznajemo i razumijemo*. Zagreb: Profil
11. Lakoff, George, Johnson, Mark. 1980. *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago press
12. Lakoff, George, Turner, Mark. 1989. *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. London: The University of Chicago press
13. Lippmann, Walter. 1995. *Javno mnijenje*. Zagreb: Naprijed
14. Melchuk, Igor. 2001. *Communicative Organization in Natural Language. The Semantic-Communicative Structure of Sentences*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins
15. Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra
16. Penadés Martínez, Inmaculada. 1999. *La enseñanza de las unidades fraseológicas*. Madrid: Arco Libros
17. Raffaelli, Ida. 2015. *O značenju – uvod u semantiku*. Zagreb: Matica Hrvatska
18. Szyndler, Agnieszka. 2014. *Zoomorfismos fraseológicos del español y del polaco. Un estudio contrastivo desde el punto de vista de la lingüística cultural*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
19. Vidović Bolt, Ivana. 2011. *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
20. Visković, Nikola, 2009. *Kulturna zoologija*. Zagreb: Jesenski i Turk

21. Zuluaga Ospina, Alberto. 1980. *Introduccion al estudio de las expresiones fijas*. Frankfurt am Main: Peter Lang

Poglavlja knjiga:

1. Aquillué, Daniel. 2023. *España con honra: Una historia del XIX español. 1793. – 1923*. Madrid: La esfera de los libros

2. Bertoša, Mislava. 1999. „Stereotipi o životinjama“. U: *Teorija i mogućnosti primjene pragmatolingvistike*. Ur. Badurina, Lada i dr. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 63–76.

3. Hrnjak, Anita. 2010. „'Black cat' and 'dark horse' in Croatian and Russian phraseology“. U: *Slavjanskaja frazeologija i paremiologija v XXI veke*. Ur. Ivanov, E.E. ; Mokienko, V.M. Minsk: Zmicer Kolas. 114. – 119.

4. Hrnjak, Anita. 2014. „Žene, zmajevi i opasne životinje“. U: *Životinje u frazeološkom ruhu*. Ur. Ivana Vidović Bolt. Zagreb: FF press. 1. – 16.

5. Jelaska, Zrinka. 2014. „Animalistički frazemi biblijskoga podrijetla u hrvatskome i drugim slavenskim jezicima“. U: *Životinje u frazeološkom ruhu*. Ur. Ivana Vidović Bolt. Zagreb: FF press. 163. – 185.

6. Núñez Cabezas, Emilio Alejandro. 2002. „Los modismos en ele: análisis a través de los corpus digitales“. U: *Actas del XII Congreso Internacional de ASELE: tecnologías de la información y de las comunicaciones en la enseñanza de la E/LE*. Ur. Ana Gimeno Sanz, Ana. Valencia: Editorial Universitat Politècnica de València

7. Ruiz Gurillo, Leonor. 1997. „Aspectos de fraseología teórica española“. U: *Cuadernos de Filología*, 24, Valencia: Facultad de Filología, Universitat de València.

8. Vidović Bolt, Ivana. 2018. „*Labor omnia vincit* (o radu i radinosti u zoonimnoj frazeologiji)“. U: *Od dvojbe do razdvojbe. Zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri*. Zagreb: Ibis grafika. 239. – 251.

Članci u časopisima:

1. Alerić, Danijel. 1977. „Oronim Bitovnja i srodni toponimi“. U: *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 3, 1: 21. – 31. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68995>

2. Barčot, Branka. 2014. „Antropomorfizam i zoomorfizam u hrvatskim, ruskim i njemačkim zoonimskim frazemima“. *Philological studies*. 2: 481. – 496. Preuzeto s: <https://cyberleninka.ru/article/n/antropomorfizam-i-zoomorfizam-u-hrvatskim-ruskim-i-njema-kim-zoonimskim-frazemima>
3. Broz, Vlatko. 2015. „Frazeologija sve u šesnaest: motiviranost značenja numeričkih frazema u hrvatskome“. U: *Filologija*. 64: 37. – 56. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/153437>
4. Bunk, Ana, Opašić, Maja. 2011. „Prilog kontrastivnoj analizi frazema sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome i češkome jeziku“. U: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 36,2: 237. – 250. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/67907>
5. Cvitković, Ivan. 2021. „Drveće i životinje u religijama“. U: *Socijalna ekologija : journal for environmental thought and sociological research = Socijalna ekologija : Zeitschrift für Umweltgedanken und soziologische Forschung*. 30, 1: 131. – 155. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/256299>
6. Dujmović, Lucija. 2022. „Kruha i igara: odnos igre, sreće, kocke i države“. U: *In medias res: časopis filozofije medija*. 11, 21: 3583. – 3595. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/410545>
7. Forko, Josipa. 2009. „Prevođenje frazema – Sizifov posao“. U: *Hrvatistika*. 3, 3: 93. – 98. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/70077>
8. Jembrih, Alojz. 2020. „prof. emer. dr. sc. Josip Matešić“. U: *Kroatologija*. 11, 1: 152. – 155. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/360539>
9. Kovačević, Barbara. 2014. „Pijan kao majka i pijan kao duga“. U: *Hrvatski jezik: znanstveno-ppularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. 1, 4: 27. – 29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/246006>
10. Kovačević, Barbara. 2015. „Ilijada i Odiseja“. U: *Hrvatski jezik: znanstveno-ppularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. 2, 4: 27. – 29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/172056>
11. Kružić, Barbara. 2011. „Na vječnim lovištima love i Hrvati i Englezi. Analiza hrvatskih i engleskih frazema vezanih za smrt“. U: *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*. 5, 5: 147. – 162. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/81702>

12. Kružić, Barbara, Tanacković Faletar, Goran. 2019. „Metafora, metonimija, frazem i eufemizam: o čemu govorimo kada govorimo o smrti?“. U: *Jezikoslovlje*. 20, 2: 391. – 418. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/229452>
13. Matešić, Josip. 1978. „O poredbenom frazemu u hrvatskom jeziku“. U: *Filologija*. 8: 211. – 217. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/184236>
14. Matešić, Josip. 1982. „Frazem kao posljedica značenjske preinake riječi“. U: *Filologija*. 11: 405. – 413. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/157504>
15. Melvinger, Jasna. 1983. „Poredbeni frazemi“. U: *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*. 31, 5: 129. – 135. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/204950>
16. Milić, Goran. 2013. „Pristup zoosemiji u okviru teorije konceptualne metafore i metonimije“. U: *Jezikoslovlje*. 14, 1: 197. – 213. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/103364>
17. Opašić, Maja. 2015. „Biseri pred svinje, a deva kroz ušicu igle“. U: *Hrvatski jezik: znanstveno-ppularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. 2, 1: 24. – 25. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/171391>
18. Parizoska, Jelena, Stanojević, Milan Mateusz. 2018. „Problemi frazeološkog nazivlja“, U: *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 44, 2: 611. – 625. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/218068>
19. Piñel López, Rosa María. 1997. „El mundo animal en las expresiones alemanas y españolas y sus connotaciones socioculturales“. U: *Revista de Filología Alemana*. 5: 259. – 274. Preuzeto s: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=836133>
20. Sagardoy Bengoechea, Juan Antonio. 2012. *El burro del gitano*. U: *Tribuna Libre: Revista de Prensa. Una ventana abierta al mundo político y social* 4, 6. Preuzeto s: <https://www.almendron.com/tribuna/el-burro-del-gitano/>
21. Spahić, Edina. 2020. „Los procedimientos de traducción de los fraseologismos y sus funciones dentro de un texto literario“. U: *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*. 65: 377. – 384. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/260794>
23. Turk, Marija. 1994. „Naznake o podrijetlu frazema“. U: *Fluminensia*. 1-2: 37. – 47. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/132167>

24. Turk, Marija, Opašić, Maja. 2008. „Supostavna raščlamba frazema“. U: *Fluminensia*. 20, 1: 19. – 31. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/27263>

25. Turk, Marija, Spicijarić Paškvan, Nina. 2010. „Kontrastivna raščlamba kao postupak otkrivanja podrijetla frazema (na primjeru frazema sa zoonimskom sastavnicom)“. U: *Fluminensia*. 22, 1: 121. – 136. Preuzeto s: <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/download/115/190/8707?inline=1>

Doktorski radovi:

1. Fan, Wu. 2014. *La fraseología en chino y español: Caracterización y clasificación de las unidades fraseológicas y simbología de los zoónimos. Un estudio contrastivo*. Doktorski rad. Madrid: Facultad de Filosofía y Letras: Departamento de Filología Española

2. Hernández Vázquez, Manuel. 2004. *Estudio antropológico del juego deportivo en España*. Doktorski rad. Madrid: Universidad Politécnica de Madrid. Facultad de Ciencias de la Actividad Física y del Deporte: El *Departamento de Ingeniería de Organización, Administración de Empresas y Estadística*.

Mrežni izvori:

Diccionario de la lengua española. Edición del Tricentenario. 2022. <https://dle.rae.es/>. revizija: 14.8.2023. <https://dle.rae.es/fraseolog%C3%ADa?m=form>

Hrvatska enciklopedija. 2020. <https://www.enciklopedija.hr/>. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. revizija: 5.11.2022. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58036>

SAŽETAK

U radu se analiziraju, objašnjavaju i uspoređuju zoonimski frazemi hrvatskoga i španjolskoga frazeološkog korpusa s odabranim sastavnicama naziva domaćih životinja, sisavaca. Značenje je frazeoloških jedinica motivirano i uvjetovano čovjekovim iskustvima, vjerovanjima, potrebama, kao i kulturološkim i društvenim okolnostima. Život im udahnuje i na njemu ga održava aktivna prisutnost u čovjekovoj svakodnevici, relevantnost i aktualnost. Životinje su u čovjekovu životu prisutne od davnina, kao radna snaga, izvor hrane, odjeće, ali i kao prijatelji i utjeha. Domaće su životinje posebno povezane s čovjekovom svakodnevicom te je intenzivan kontakt s njima potaknuo nastanak brojnih frazema čija je glavna sastavnica naziv neke domaće životinje. Značenja tih frazema motivirana su iskustvenim činjenicama, ali i stereotipnim viđenjima životinja i poistovjećivanjem ljudskih sa životinjskim osobinama. Nakon teorijskih postavki i objašnjenja, prikupljeni su frazemi analizirani kontrastivno te su za svaku od odabranih životinja ispisani, opisani i analizirani potpuno ekvivalentni frazemski parovi, parovi djelomične ekvivalencije, s razlikama u sastavnicama ili pak u strukturi, hrvatski frazemi nulte ekvivalencije i španjolski frazemi nulte ekvivalencije. Za svaku je životinju time izgrađen poseban frazeološki opis te su uočeni stereotipi koji su joj najčešće pripisani u frazeološkim sustavima hrvatskog i španjolskog jezika.

Ključne riječi:

zoonimski frazemi, hrvatski jezik, španjolski jezik, domaće životinje, sisavci, stereotipi, kontrastivna analiza

SUMMARY

This graduation thesis analyzes, explains and compares zoonymic idioms from the Croatian and Spanish phraseological corpus with selected components of the names of domestic animals, more precisely, mammals. The meaning of phraseological units is motivated and conditioned by human experiences, beliefs, needs, as well as cultural and social circumstances. Life is given to them and is maintained by an active presence in people's everyday life, relevance and actuality. Animals have been present in human life since ancient times, as labor force, source of food and clothing, but also as friends and comfort. Domestic animals are especially connected with people's everyday life, and intensive contact with them has led to the creation of numerous idioms, the main component of which is the name of a domestic animal. The meanings of these idioms are motivated by experiential facts, but also

by stereotypical views of animals and the identification of human with animal traits. After the theoretical assumptions and explanations, the collected idioms were analyzed contrastively, and for each of the selected animals were written, described and analyzed fully equivalent idiom pairs, partial equivalence pairs, with differences in components or structure, Croatian idioms of zero equivalence and Spanish idioms of zero equivalence. A special phraseological description was thus built for each animal and the stereotypes most often attributed to it in the phraseological systems of the Croatian and Spanish languages were observed.

Key words:

zoonymic idioms, Croatian language, Spanish language, domestic animals, mammals, stereotypes, contrastive analysis

PRILOG: POPISI FRAZEMA UPARENIH PREMA STUPNJU EKVIVALENCIJE

1. Potpuno ekvivalentni frazemi

<i>doba mršavih krava</i>	<i>época/tiempo de las vacas flacas</i>
<i>doba debelih krava</i>	<i>época / tiempo de las vacas gordas</i>
<i>sveta krava</i>	<i>(ser una) vaca sagrada</i>
<i>uhvatiti bika za rogove</i>	<i>coger/agarrar el toro por los cuernos/las astas</i>
<i>jak kao bik</i>	<i>fuerte como un toro</i>
<i>biti svinja</i>	<i>ser un cerdo/estar hecho un cerdo/guarro</i>
<i>smrdjeti kao svinja</i>	<i>apestar como un cerdo</i>
<i>debljati se kao svinja</i>	<i>engordar como un cerdo</i>
<i>jesti kao svinja</i>	<i>comer como un cerdo</i>
<i>znojiti se kao svinja</i>	<i>sudar como un cerdo</i>
<i>prljav kao svinja/prasac</i>	<i>sucio como un cerdo/puerco/guarro/marrano</i>
<i>debeo kao svinja</i>	<i>gordo como un cerdo/puerco</i>
<i>pijan kao svinja</i>	<i>borracho como un cerdo/puerco/marrano</i>
<i>ponašati se kao svinja</i>	<i>portarse/ponerse como un cerdo/guarro</i>
<i>bacati biserje pred svinje</i>	<i>echar margaritas/perlas a los cerdos</i>
<i>biti krotak kao ovca</i>	<i>ser dócil como una oveja</i>
<i>vuk u janjećoj koži</i>	<i>lobo con piel de oveja/cordero</i>
<i>zalutala ovca/ovčica</i>	<i>oveja descariada</i>
<i>povjeriti ovce vuku</i>	<i>encomendar las ovejas al lobo</i>
<i>dati vuku da čuva ovce/janjce</i>	<i>dar las ovejas en guardia al lobo</i>
<i>žrtveno jare</i>	<i>chivo expiatorio</i>
<i>crna ovca</i>	<i>oveja negra</i>
<i>krotak kao janje</i>	<i>ser dócil/manso como un cordero</i>
<i>trojanski konj</i>	<i>caballo de Troya</i>
<i>poklonjenom konju se ne gleda u zube</i>	<i>a caballo regalado no se le miran los dientes</i>
<i>za konjski nokat</i>	<i>a uña de caballo</i>
<i>jak kao konj</i>	<i>fuerte como un caballo</i>

<i>Buridanov magarac</i>	<i>el asno de Buridán</i>
--------------------------	---------------------------

2. Djelomično ekvivalentni frazemi

2.1. Isti sadržaj, jednak oblik, različita jedna sastavnica ili više njih

<i>sedam debelih krava</i>	<i>vacas gordas</i>
<i>sedam mršavih krava</i>	<i>vacas flacas</i>
<i>derati se kao krava/vol</i>	<i>gritar como un becerro</i>
<i>gledati kao tele/telac u šarena/nova vrata</i>	<i>mirar como las vacas el tren</i>
<i>kao muha bez glave</i>	<i>como vaca sin cencerro</i>
<i>vući se kao puž sveza, glagolski</i>	<i>andar como una vaca/arrastrase como una vaca preñada</i>
<i>glup kao krava/vol/tele/konj</i>	<i>más tonto que un burro</i>
<i>kad na vrbi zasvrbi/kad na vrbi rodi grožđe</i>	<i>cuando las vacas vuelen</i>
<i>jak kao vol</i>	<i>fuerte como un toro</i>
<i>kruha i igara</i>	<i>pan y toros</i>
<i>stari lisac/stara iskusnjara</i>	<i>torro corido</i>
<i>vući se puževim korakom</i>	<i>ir/andar a paso de buey</i>
<i>pijan kao deva/ pijan kao smuk/ pijan kao stoka/ pijan kao svinja/pijan kao zvijer</i>	<i>borracho como un buey</i>
<i>roktati kao svinja</i>	<i>roncar como un cerdo</i>
<i>hodati (ići) kao ovce</i>	<i>ir como un borrego</i>
<i>miran kao janje</i>	<i>como un cordero</i>
<i>imati kozju bradu</i>	<i>tener barba de chivo</i>
<i>žrtveno janje/jarac, janje za klanje, grešni jarac</i>	<i>chivo expiatorio</i>
<i>praviti se Englez</i>	<i>hacerse alguien el chivo loco</i>
<i>raditi/rintati kao konj/vol</i>	<i>trabajar como un burr/trabajar como una mula</i>
<i>osjećati se kao na konju</i>	<i>(sentirse) como abeja en flor</i>
<i>čekati princa na bijelom konju</i>	<i>buscar a un príncipe azul</i>
<i>princ na bijelom konju</i>	<i>príncipe azul</i>
<i>kladiti se na krivoga konja</i>	<i>apostar/jugar a caballo perdedor</i>

<i>spor kao puž</i>	<i>lento como el caballo de malo</i>
<i>jesti/najesti se kao svinja/prase/prasac</i>	<i>comer como un caballo</i>
<i>miran kao bubica</i>	<i>más parado que el caballo de un fotógrafo/retratista</i>
<i>znojiti se kao svinja</i>	<i>sudar como un caballo</i>
<i>tvrdoglav kao magarac/magarica</i>	<i>más terco que una mula/como una mula</i>
<i>prodavati nekome mačka u vreći</i>	<i>vender la burra a alguien</i>

2.2. Isti sadržaj, različita struktura

<i>debela kao krava</i>	<i>estar una persona como una vaca</i>
<i>lud kao krava/ vol</i>	<i>ser (como) una cabra loca</i>
<i>derati se kao da je krava kome stala na nogu</i>	<i>gritar como un becerro</i>
<i>najesti se ludih krava/nisu sve ovce na broju kome</i>	<i>ser como una cabra loca</i>
<i>pristajati komu što kao kravi/krmači sedlo</i>	<i>como burro en cabalgata</i>
<i>jak kao bik</i>	<i>estar como un toro</i>
<i>bijesan kao bik</i>	<i>estar hecho un basilisco/ponerse hecho una fiera/ponerse hecho una furia</i>
<i>kao muha bez glave</i>	<i>más despistada que una vaca en un garaje</i>
<i>dosadan kao uš</i>	<i>más pesado que una vaca en brazos/en las pestañas</i>
<i>očitati bukvicu kome</i>	<i>echarle o soltarle a alguien el toro</i>
<i>prošla baba s kolačima</i>	<i>a toro pasado</i>
<i>zdrav kao bik</i>	<i>estar/ponerse hecho un toro</i>
<i>razjariti se kao bik</i>	<i>cargarse de moscas</i>
<i>i bika bi pomuzao tko</i>	<i>hacer el egipcio</i>
<i>nositi glavu u torbi</i>	<i>estar/quedarse/dejar entre/ante los cuernos/las astas del toro</i>
<i>stjerati u kut koga</i>	<i>pillarle/cogerle el toro a alguien</i>
<i>na kraju se mrtvi broje/prvo skoči pa reci „hop“</i>	<i>hasta el rabo, todo es toro</i>
<i>kad na vrbi rodi grožđe/ kad na vrbi zasvrbi</i>	<i>esto es lo del buey volando/mira un buey</i>

	<i>volando</i>
<i>s čim imaš, s tim klimaš</i>	<i>con estos bueyes hay que arar</i>
<i>imati obraz kao đon</i>	<i>tener más cara que un buey</i>
<i>slagati se kao pas i mačka</i>	<i>andar a tira vaca, tira buey</i>
<i>lud kao vol</i>	<i>estar loco como una cabra, ser una cabra loca</i>
<i>gledati kao vol/blejati kao tele/telac/ovca, gledati kao tele/telac u šarena/nova vrata</i>	<i>mirar como las vacas el tren/quedarse como las vacas mirando el tren</i>
<i>zaljubiti se kao tele/telac</i>	<i>enamorarse hasta las patas/los huesos</i>
<i>zaljubljen kao tele/telac</i>	<i>enamorado hasta las patas/los huesos</i>
<i>sretan kao malo prase u blatu</i>	<i>estar más contento que unas castañuelas</i>
<i>nevino janje/janješce</i>	<i>ojos (o cara) de ternero/cordero/carnero degollado</i>
<i>vukovi u janjećoj koži</i>	<i>lobos cubiertos de pieles de oveja</i>
<i>izigravati nevino janje/janješce prikazivati se nevinim janjetom/janješcem</i>	<i>ojos (o cara) de ternero/cordero/carnero degollado, piel de cordero</i>
<i>krotak kao janje</i>	<i>ser un cordero/corderito</i>
<i>miran kao janje</i>	<i>como un cordero</i>
<i>božja ovčica</i>	<i>ser dócil como una oveja, ser dócil/manso como un cordero</i>
<i>dati vuku da čuva ovce</i>	<i>soltar el lobo entre las ovejas</i>
<i>ovca među vukovima</i>	<i>(estar) como cordero entre los lobos</i>
<i>dosadivati kao uš</i>	<i>aburrir hasta a las ovejas</i>
<i>pričati lovačke priče</i>	<i>no haber tales carneros</i>
<i>nisu sve koze na broju komu</i>	<i>estar/ponerse (loco) como una cabra, estar más loco/a que una cabra, estar más loco que una cabra en patines, ser un/a cabra loca</i>
<i>ovan predvodnik</i>	<i>ser el amo de la burra</i>
<i>pustiti jarca u bašču, dati kozi/jarcu da čuva kupus</i>	<i>encomendar las ovejas a lobo</i>
<i>como una chica/chivo</i>	<i>kao da je vragu ispao/la iz torbe</i>
<i>naraditi se kao konj, baviti se konjskim poslom, tegliti kao konj/tegliti kao mazga</i>	<i>ser un burro de carga/ser una mula de carga</i>

<i>glup kao magarac</i>	<i>ser un burro</i>
<i>ponašati se kao muha bez glave</i>	<i>correr como caballo desbocado</i>
<i>jak kao konj</i>	<i>tener tanta fuerza como un caballo</i>
<i>biti na konju</i>	<i>(estar) como abeja en flor</i>
<i>stari konj</i>	<i>más viejo que Matusalén</i>
<i>imati želudac kao konj</i>	<i>comer como un caballo</i>
<i>konj za trku</i>	<i>ser una buena baza</i>
<i>imati konjske živce</i>	<i>nervios de acero</i>
<i>igrati na sigurno</i>	<i>sota, caballo y rey</i>
<i>istrčavati se/trčati kao ždrijebe pred rudo, srljati (uletjeti, zaletjeti se) kao prase u sirutku/surutku</i>	<i>no pararse/detenerse/reparar en mientes</i>
<i>jaka kobilica</i>	<i>un mulo de carga</i>
<i>kao slon u staklani, kao muha bez glave</i>	<i>como un burro en garaje/ más despistada que una vaca en un garaje</i>
<i>nije za guske sijeno, nije žvaka za seljaka</i>	<i>no está hecha /se ha hecho/ se hizo la miel para la boca del asno</i>
<i>slijep kao šišmiš/slijep kao krtica</i>	<i>no ver dos/tres en un burro/ no ver un burro a tres pasos</i>
<i>živjeti pod staklenim zvonom</i>	<i>no morir alguien de cornada de burro</i>
<i>tvrdoglav kao magarac</i>	<i>ponerse burra</i>
<i>stariji od Isusova magarca</i>	<i>más viejo que Matusalén</i>
<i>razvezao se jezik komu</i>	<i>lírsele a alguien la burra</i>
<i>tvrdoglav kao mazga</i>	<i>más terco que una mula</i>
<i>uporan kao mazga/magarica</i>	<i>estar/ponerse hecho un mulo o como un mulo</i>
<i>tegliti kao mazga</i>	<i>ser un mulo de carga</i>
<i>šutjeti kao mula</i>	<i>no decir ni pio ni mu</i>

2.3. Sličan sadržaj, različita struktura

<i>krava muzara</i>	<i>ordeñar la vaca</i>
<i>umiljat kao krava na solilu</i>	<i>como un cordero</i>
<i>ponašati se kao ovce/slijediti kao stado ovaca <koga></i>	<i>ser un borrego</i>

<i>stari jarac/stara jarčina</i>	<i>como un cabrón/ser un cabrón/ser un cabronazo</i>
<i>tvrdoglav kao magarac</i>	<i>¡No te pongas burro!</i>
<i>napraviti/praviti magarcem koga</i>	<i>vender la burra a alguien</i>
<i>gladan kao vuk</i>	<i>tener más hambre que el burro del gitano</i>

2.4. Sličan sadržaj, različita jedna sastavnica ili više njih

<i>uhvatiti bika za jaja/muda</i>	<i>atar la vaca por los cojones</i>
-----------------------------------	-------------------------------------

3. Hrvatski frazemi nulte ekvivalencije

<i>udebljati se/debljati se kao krava</i>	<i>engordarse mucho</i>
<i>govoriti francuski (njemački i sl.) kao krava latinski</i>	<i>hablar mal un idioma extranjero</i>
<i>imati jezik kao krava/ krava rep</i>	<i>ser persona habladora, hablar demasiado</i>
<i>kao da su krave žvakale koga, što/ izgleda što/tko kao da ga je krava žvakala</i>	<i>llevar ropa arrugada; expresa que algo está completamente arrugado</i>
<i>izgledati kao da je koga krava (po)lizala, imati frizuru kao da je krava koga lizala</i>	<i>tener un peinado desordenado</i>
<i>mlatiti <jezikom> kao krava repom</i>	<i>hablar tonterías</i>
<i>pisati (drljati) kao krava repom</i>	<i>tener mala letra</i>
<i>imati <i> štalicu i kravicu</i>	<i>resolver el problema de la vivienda y formar una familia</i>
<i>kao bik na gmajni (živjeti, ponašati se i sl.)</i>	<i>ser una persona que deja que los demás hagan todo por él</i>
<i>biti komu što kao <razjarenomu> biku crvena krpa</i>	<i>irritar a alguien, provocar la ira en alguien</i>
<i>kao razjareni bik</i>	<i>comportarse furiosamente, enfadado</i>
<i>mahnuti/mahati <pred očima (nosom)> kao biku crvenom krpom</i>	<i>enfurecer a alguien</i>
<i>rasplodni bik/seoski bik</i>	<i>un hombre que interesa a las mujeres sólo como objeto sexual; un hombre que a</i>

	menudo cambia de pareja sexual
<i>jak kao bikić</i>	niño físicamente fuerte, duradero y saludable
<i>i vol se oteli komu</i>	una persona a la que todo le va bien
<i>pasti/spasti s vola na magarića</i>	venir de una posición mejor a una posición peor
<i>i vola bi pojeo tko</i>	se usa para decir que alguien puede comer mucho
<i>za vola ubiti (ubit')/za konja ubiti (ubit')</i>	fuerte, feroz (sobre la bebida)
<i>vikati na koga kao na vola</i>	regañar mucho a alguien
<i>istući/tući (izmlatiti/mlatiti i sl.) koga kao vola u kupusu</i>	golpear fuerte a alguien
<i>volovske oči</i>	ojos fríos e inexpresivos
<i>zlatno tele</i>	dinero (oro, riqueza) como meta (propósito)
<i>teleći osmijeh</i>	una sonrisa apagada, una sonrisa que delata incomprensión y/o limitación intelectual
<i>teleći pogled</i>	una mirada apagada, una mirada que delata incomprensión y/o limitación intelectual
<i>kao ošureno prase</i>	barbilampio
<i>toviti (gojiti) prase uoči Božića</i>	hacer trabajo vano e inútil; empezar un trabajo demasiado tarde
<i><kao> trinaesto prase</i>	redundante, no deseado
<i>sretan kao malo prase <u blatu></i>	muy feliz
<i>najesti se kao prasica</i>	comer mucho
<i>udebljati se (utoviti se) kao prasac</i>	engordarse mucho
<i>nismo zajedno svinje čuvali/nije tko s kim zajedno svinje/ovce čuvao</i>	alguien no es igual a otra persona, no se puede comparar alguien con esa otra persona
<i>kao da je tko čuvao svinje s kim/kao da je tko pasao (čuvao) koze s kim</i>	dos personas que son completamente iguales
<i>žderati kao svinja</i>	comer abundantemente
<i>lijen kao svinja</i>	muy perezoso
<i>gubava (šugava) ovca</i>	persona sin carácter; forajido, renegado, sinvergüenza
<i>htjeti (željeti) i ovce i novce</i>	ser muy codicioso

<i><i> vuk sit i ovca cijela/ da bude (ostane) (i) vuk sit i ovca cijela/<i> vuk (vuci) sit i ovce na broju/i kurjka sit i ovce na broju/ i kupus spasiti i koze nahraniti/<i> vuk sit i koza cijela/<i> vuk sit i koze na broju</i>	ambos satisfechos, todos satisfechos, es del agrado de todos
<i>nismo zajedno ovce/koze pasli (čuvali)</i>	no somos iguales, no podemos ser comparados
<i>potrčati (nagrnuti, navaliti, ići) kao ovce na solilo (pojilo)</i>	desear algo con mucha avidez
<i>sijed kao ovca</i>	canoso
<i>strići <svoje> ovce/ovčice</i>	explotar a sus subordinados
<i>ovca za šišanje</i>	una persona que está siendo manipulada, una persona que es víctima de cuya manipulación
<i>biti kao ovce bez pastira</i>	estar perdidos, estar sin líder
<i>ponašati se kao ovce/ slijediti kao stado <ovaca> koga</i>	comportarse imprudentemente, acriticamente aceptar el punto de vista de alguien
<i>kao dva ovna/jarca na brvnu (ponašati se i sl.)</i>	comportarse con obstinación e inflexibilidad
<i>ići kao janje na klanje</i>	aceptar algo sin resistencia, sin presentir problemas
<i>fali samo janjeći rep <u ustima> komu</i>	ser muy rudo
<i>babini jarci</i>	aguanieve
<i>derati svog jarca</i>	decir siempre lo mismo, contar las mismas historias, seguir volviendo al mismo tema, seguir repitiendo lo mismo; constantemente hacer el mismo trabajo
<i>musti jarca <u rešeto>/potkivati/šibati lipsala konja</i>	hacer un trabajo inútil
<i>stari jarac/stara jarčina</i>	un hombre viejo que persigue a las jóvenes o mujeres; viejo embaucador
<i>sudbina jarac</i>	destino voluble
<i>kojega (koga) jarca</i>	¿por qué?

<i>koji ti je jarac <?></i>	¿que pasa contigo?
<i>oderati kao jarca koga</i>	cobrar un precio excesivamente alto por un trabajo, servicio o bienes; engañar a alguien
<i>htjeti (željeti) i pare i jare</i>	ser muy codicioso
<i>miran kao jare</i>	muy travieso
<i>brgljati kao jare po lupatku/drobiti kao jare na lupatak</i>	hablar rápido y arrastrando las palabras
<i>makar i na kozi orao/ ma (pa) i na kozi orao</i>	a toda costa, a pesar de todas las dificultades
<i>derati istu/svoju kozu</i>	siempre decir lo mismo, contar las mismas historias, volver constantemente al mismo tema, repetir constantemente lo mismo o hacer constantemente el mismo trabajo
<i>razumjeti se u što kao koza u peršin (peršun)/ razumjeti se u što kao magarac u kantar</i>	no entender algo en absoluto
<i>probila kozja dlaka koga</i>	alguien se puso canoso
<i>meketati kao koza</i>	govoriti (pjevati i sl.) tankim i iritantnim glasom
<i>kozja staza/kozji put</i>	camino muy estrecho y empinado, intransitable
<i>ljubomorani kao konji</i>	muy celoso
<i>i mi konja za trku imamo/ imati <svoga> konja za trku (utrku)</i>	nosotros también podemos presumirse, no somos peores que los demás
<i>pasti (spasti) s konja na magarca</i>	pasar de una posición mejor a una peor, descender de una posición más alta a una posición más baja
<i>pobjegli su konji komu</i>	envejecer
<i>starog konja ne možeš naučiti nove trikove</i>	es más difícil enseñar nuevas habilidades a una persona mayor
<i>mijenjati konja usred utrke</i>	cambiar algo en medio de una actividad
<i>držati magarca dok ne dođe konj</i>	conformarse con una oportunidad (solución) mediocre hasta que aparezca una mejor
<i>kao paradni konj (hodati, držati se i sl.)</i>	orgullosa, seguro de sí mismo (caminar,

	comportarse etc.)
<i>konj za trku (utrku)</i>	persona clave (esencial) para lograr cualquier éxito (objetivo); objeto prestigioso, producto competitivo
<i>paradni konj</i>	un ejemplo para mostrar, algo de lo que alguien puede estar orgulloso
<i>trka (utrka) jednog konja</i>	la participación de un candidato en una competencia sin un oponente real
<i>upregnuti kao konja koga/ baciti (nabaciti i sl.) kao na mrtvu kobilu što</i>	sobrecargar a alguien con trabajo y con obligaciones
<i>imati konjske zube</i>	tener dientes grandes y protuberantes
<i>konjska doza</i>	gran cantidad (por ejemplo, de medicina)
<i>konjska griva</i>	cabello grueso y despeinado
<i>uporan kao konj</i>	muy persistente
<i>konjski zalet – pileći udarac</i>	una carrera fuerte seguida de un golpe muy débil /ej. en fútbol/
<i>doći (dorasti, narasti) do konja i do sablje</i>	volverse apto para la batalla y para el ejército
<i>doći (osvanuti) na bijelom konju</i>	venir con nieve
<i>šepave kobile sin</i>	una persona menos valiosa y capaz
<i>jaka kobila</i>	una persona sobrecargada de trabajo, pero muy resistente
<i>magareća klupa</i>	el último banco donde se sientan los estudiantes descuidados y desobedientes
<i>biti (sjediti i sl.) u magarećoj klupi</i>	estar (sentarse, etc.) en la parte de atrás, ser el último en algo, quedarse atrás en algo
<i>magareće godine</i>	período de maduración, pubertad
<i>izjeo (pojeo, ujeo) vuk magarca/magare</i>	todo esta bien, como si nada hubiera pasado
<i>magarac pojeo knjige (libre) komu</i>	se refiere a un estudiante débil o a una persona que dejó la escuela porque no quería estudiar
<i>napraviti/praviti magarcem koga</i>	engañar a alguien
<i>naviknuti se <na što> kao magare na batine</i>	acostumbrarse a cualquier cosa desagradable
<i>revati kao magare</i>	cantar muy mal; gritar en voz alta

<i>učiniti/činiti (napraviti/praviti) magareću (medvjedu) uslugu komu</i>	causar daño a alguien
<i>mlatiti (šamarati) mrtvog magarca</i>	decirle a alguien algo en vano; hacer un trabajo inútil
<i>šutjeti kao mula</i>	callar, no decir una palabra

4. Španjolski frazemi nulte ekvivalencije

<i>en tierra ajena, la vaca al buey acornea</i>	označava da se ljudi kada osjete zaštitu i podršku ohrabre te mogu postati sposobni suočiti se s jačima od sebe
<i>echar las vacas/las cabras a alguien</i>	okriviti koga za što bez razloga
<i>piel de toro</i>	koristi se za označavanje Pirenejskoga poluotoka, a ponekad i Španjolske zbog sličnosti njihova oblika s oblikom bikove kože
<i>contemplar/mirar/ver alguien los toros desde {el andamio/el balcón} o desde {la barrera/la talanquera}</i>	svjedočiti nekoj opasnoj situaciji ili razgovarati o njoj sa sigurne udaljenosti, bez dovođenja sebe u opasnost
<i>otro toro</i>	označava da je potrebno promijeniti temu razgovora
<i>haber toros y cañas</i>	imati gorljivu raspravu
<i>pillar (o coger) el toro</i>	biti nadvladan i poražen okolnostima
<i>habló el buey y dijo mu</i>	za osobu koja inače šuti i ne govori puno, ali kada progovori kaže neki važan zaključak, bitno opažanje ili ključnu informaciju
<i>sacar el buey de la barranca</i>	izvršiti nešto zahtjevno
<i>buey viejo, surco derecho</i>	s godinama dolazi iskustvo
<i>entre bueyes no hay cornadas</i>	između bliskih osoba, prijatelja, obitelji, poslovnih suradnika, itd. ne bi trebalo biti netrpeljivosti, svađa i suparničkih stavova
<i>hablar de bueyes perdidos</i>	govoriti o trivijalnim ili nepovezanim

	temama
<i>sangrar como un cerdo</i>	jako krvariti
<i>ser la madre del cordero</i>	najvažniji dio čega
<i>siesta del borrego/siesta del carnero/siesta del burro</i>	poslijepodnevni drijemež
<i>ser un borrego</i>	priprost ili neuk čovjek
<i>soltar alguien un borrego (Meksiko)</i>	širiti lažnu vijest
<i>no haber tales borregos/carneros</i>	označava nesigurnost u istinitost onoga o čemu se govori
<i>Qué carnero eres...</i>	za opis osobe koja nema vlastitu inicijativu nego se povodi za drugima
<i>más bruto que un carnero</i>	vrlo borben i nagao
<i>de carnero degollado o (a medio morir)</i>	tužan ili melankoličan izraz lica
<i>estar entre chivo y conejo</i>	biti između dviju suprotnih opcija, biti dvosmislen; biti neodlučan
<i>hacer el/la cabra</i>	činiti ludosti
<i>saltar como una cabra</i>	skakati sretno i divlje
<i>meterle/entrarle a alguien las cabras en el corral</i>	uplašiti koga; uvjeriti koga u što prijetnjama
<i>la cabra tira al monte</i>	upućuje na to da su ljudi robovi navika
<i>ser un cabrón/un cabronazo/como un cabrón</i>	čovjeka koji nešto radi intenzivno te često pretjeruje u tome i time izaziva nervozu kod ljudi koji ga okružuju
<i>cabra loca</i>	neozbiljna žena upitna morala
<i>a caballo</i>	biti između dviju stvarnosti, kretati se između dviju prostornih ili vremenskih stvarnosti; biti razapet između dviju ideja ili odluka
<i>tener cara/rostro de caballo</i>	imati lice duguljasta i kvadratna oblika
<i>caballo de batalla</i>	glavno pitanje, argument ili ideja, najsporniji i najteži dio odluke ili dogovora, onaj koji pokreće nesuglasice i raspravu
<i>a caballo nuevo, jinete viejo</i>	koristi se za isticanje činjenice da mudrost i iskustvo dolaze s godinama
<i>a caballero nuevo, caballo viejo</i>	koristi se za isticanje činjenice da iskustvo i sigurnost dolaze s godinama

<i>ser caballo de buena boca</i>	osoba koja se vrlo lako prilagodi svemu, najviše se odnosi na hranu
<i>el ojo del amo engorda al/el caballo</i>	budnost, zainteresiranost i posvećenost vlasnika neke tvrtke ili osobe koja je najodgovornija i najzainteresiranija za neki posao daju najbolje i najuspješnije rezultate
<i>(ser) caballo blanco</i>	osoba koja predaje novac za neki sumnjiv posao ili sumnjivu aktivnost
<i>sacar bien, o limpio, el caballo</i>	koristi se pri opisu situacije u kojoj se netko izvukao od optužbi nekažnjen; učiniti nešto teško i opasno i pritom izbjеći štetu
<i>bajarse/caerse/aperase de su burro</i>	popustiti i odustati od svoje ideje
<i>hacer el burro/el asno</i>	napraviti glupost
<i>a burro muerto, la cebada al rabo</i>	koristi se kako bi se istaknulo da je nešto učinjeno prekasno ili se uzaludno pokušava učiniti
<i>poner a caer de un burro a alguien</i>	oštro kritizirati <i>koga</i>
<i>burro cargado de letras</i>	osoba koja je puno učila, ali nema pameti ni sposobnosti to primijeniti
<i>descargar la burra</i>	ovim se frazemom nekome govori da preuzme svoje obaveze i poslove i otereti onoga tko ih radi umjesto njega
<i>como burro sin mecate</i>	koristi se za opis osobe koja je izgubila sve što je imala
<i>estarle a alguien algo como a la burra las arracadas</i>	ne se slagati s <i>kime</i> , loše se osjećati u čijem društvu ili ne odgovarati <i>komu što</i>
<i>puesto en el burro/borrigo</i>	odlučan nastaviti s napornim poslom unatoč svim nedaćama
<i>caer del/de su burro</i>	spoznati svoje pogreške i povući se

ŽIVOTOPIS

Nikolina Hajnić rođena je 8. svibnja 1997. u Zagrebu. Osnovnu školu i gimnaziju završila je u Zagrebu. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završila je 2020. preddiplomski dvopredmetni studij kroatistike i španjolskoga jezika i književnosti. Na istome je fakultetu 2020./2021. upisala diplomski dvopredmetni studij kroatistike i španjolskoga jezika i književnosti. Radi kao urednica na portalu Eurosong.hr i piše tekstove o mentalnom zdravlju i psihičkom balansu za internetsku stranicu udruge *Krugovi*.